

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلم
(راهنمای معلم)

فارسی

نیازهای ویژه
(ذهنی)

پایه اول دبستان

۱۳۹۳

وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش استثنائی کشور

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی
کارشناسی برنامه‌ریزی آموزشی و درسی کودکان و دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

نام کتاب: کتاب معلم (راهنمای تدریس) فارسی - پایه اول - کد ...

مؤلفین: محبوبه زرغام‌پور، لیلا بربری، فخرالسادات موسوی، طاهره پورسلیمان، فائزه افتخاری،
معصومه شجاعی

مدیر هنری: هومن فولادقلم

تصویرگران: منصوره صحرایی - محمد مهدی ذبیحی فرد

صفحه‌آرا: نگین حق‌شناس لاکانی

طراح جلد: هومن فولادقلم

ناشر: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

خیابان انقلاب - چهار راه ولیعصر - خیابان برادران مظفر (صبای شمالی) - پلاک ۶۶

تلفن: ۶۶۹۷۱۶۳۳ . دورنگار: ۶۶۹۷۱۴۹۰

کد پستی: ۱۴۱۶۹۳۵۶۸۴، صندوق پستی: ۳۳۳۴-۱۴۵۱۵

وبگاه: <http://seo.medu.ir>

آماده‌سازی خبر و نظارت بر چاپ: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
تهران: خیابان ایرانشهر شمالی: ساختمان شماره ۲ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ ، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶ ، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

چاپخانه: شرکت افست (سهامی عام)

سال انتشار و نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

باسمه تعالی

... و من احياءها فکانما احيا الناس جميعا ...

فرایند تولید برنامه ی درسی مجموعه فعالیت های نظام مند و طرح ریزی شده ای است ، که تلاش دارد ابعاد چهارگانه زیر نظام برنامه درسی (طراحی ، تدوین ، اجرا و ارزشیابی) را در یک بافت منسجم و هماهنگ با غایت واهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی سامان دهی نماید.

در تدوین محتوای کتب دانش آموزان با نیاز های ویژه که بخشی از فرایند برنامه ریزی درسی است ، سعی شده تا ملاحظات ساحت های تربیتی حاکم بر فلسفه تعلیم و تربیت که ناظر بر رشد و توان مندی دانش آموزان برای درک و فهم دانش پایه و عمومی ، کسب مهارت های دانش افزایی ، به کارگیری شیوه تفکر علمی و منطقی ، توان تفکر انتقادی ، آمادگی جهت بروز خلاقیت و نوآوری و نیز کسب دانش ، بینش و تفکر فناورانه برای بهبود کیفیت زندگی است ، مورد توجه قرار گیرد. این محتوا با فراهم نمودن فرصت های مناسب برنامه درسی ضمن تاکید بر انعطاف در عین ثبات و همه جانبه نگری و توجه به هویت ویژه متربیان با نیازهای خاص ، زمینه ساز دست یابی دانش آموزان به کسب شایستگی های لازم (توان مندی ها ، مهارت ها) می باشد.

امید است این محتوا در تحقق اهداف موثر باشد و معلمان عزیز و گرامی با بهره گیری از این کتاب بتوانند فراگیران را در دستیابی به صلاحیت های فردی و اجتماعی یاری نمایند.

این کار بزرگ حاصل همکاری صمیمانه کارشناسان سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنایی و گروه های تالیف کتاب های درسی می باشد، شایسته است از تلاش و مساعی تمامی این عزیزان و همکاران سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت متبوع که در مراحل چاپ و آماده سازی ماریاری داده اند، تقدیر و تشکر نماییم.

در اینجا از همه همکاران و صاحب نظران درخواست می نمایم، تا نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص این محتوا به این سازمان منعکس نمایند.

دکتر مجید قدمی

معاون وزیر و رییس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

فهرست مطالب

۹

فصل اول

.....	مقدمه
.....	اهمیت و ضرورت
.....	جایگاه فارسی در برنامه درسی

۱۷

فصل دوم

.....	رویکردها
.....	اصول حاکم بر تعیین محتوا
.....	اهداف کلی کتاب فارسی
.....	ساختار کتاب

۴۹

فصل سوم

.....	صلاحیتهای حرفهای معلمان
.....	نقشها (معلم، یادگیرنده، خانواده)
.....	منابع (محیط، مواد و رسانه‌های آموزشی)
.....	مفهوم ارزشیابی در برنامه درسی زبان فارسی

..... کودکان چگونه زبان فارسی را یاد می‌گیرند؟
 ..... مدیریت فرایند یادگیری .....
 ..... روش‌های یاددهی - یادگیری .....

..... نگاره ۱ آشنایی با نهاد خانواده .....
 ..... نگاره ۱۰ آشنایی با نهاد بازار .....
 ..... نشانه ۱ آشنایی با صدا و نشانه ی (آ) و (ب) .....
 ..... نشانه ۱۲ آشنایی با صدا و نشانه ی (ای ی) .....
 ..... نشانه ۱۹ آشنایی با صدا و نشانه ی (اِ -) .....
 ..... نشانه ۲۲ آشنایی با نشانه ی اُ استثنا .....
 ..... نشانه ۲۳ آشنایی با صدا و نشانه ی (ق ق) .....
 ..... نشانه ۲۹ آشنایی با صدا و نشانه ی (ه ه) .....
 ..... نشانه ۳۲ آشنایی با نشانه ی (ِ) .....
 ..... نشانه ۳۸ آشنایی با نشانه (ع ع) .....

فصل اول

مقدمه

اهمیت و ضرورت

جایگاه فارسی در برنامه درسی

خدای متعال را سپاسگزاریم که در راستای عملیاتی نمودن سند تحول بنیادین و تغییر نگرش‌ها در تدوین کتب درسی خاص با توجه به چارچوب برنامه‌ی درسی ملی، موفق شدیم به بازنگری برنامه‌ی درسی فارسی و بازتولید محتوای درسی فارسی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی بپردازیم و با سازماندهی و طراحی ساختار و محتوای کتاب درسی جدید در این حوزه یادگیری گامی دیگر در این مسیر برداریم تا بتوانیم با بهبود فرآیند آموزش این گروه از دانش‌آموزان موجبات رشد و شکوفایی استعدادهای آنان را فراهم آوریم. زبان فارسی نه تنها میراث ارجمند گذشته و نگاهبان وحدت و رمز هویت ملی ماست، بلکه تکیه‌گاه رشد و شکوفایی فرهنگ و ارزش‌حائز اهمیت است. بنابراین برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی، بزرگ‌ترین و مهم‌ترین نقش را در این زمینه برعهده دارد. چون یادگیری دروس دیگر مانند ریاضی، علوم و... بدون توجه به زبان فارسی امکان‌پذیر نخواهد بود.

برنامه‌ی درسی جدید آموزش زبان فارسی با تکیه بر آخرین یافته‌ها و اندوخته‌ها و تجربه‌های علمی و آموزشی کارشناسان، معلمین و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت شکل گرفته است و با ادامه دیدگاه‌هایی نو در همه عناصر ساختاری و محتوایی تلاشی در جهت پدیدآوری اثری نو در امر آموزش کودکان و دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی داشته است.

توجه به نیازها و ویژگی‌های شناختی و یادگیری این گروه از دانش‌آموزان، گستره‌ی محدود واژگان پایه، مشکلات درک ساختاری زبان فارسی و... به عنوان یک ضرورت در تمام فراز و فرودهای تألیف این محتوا پیش‌روی بوده است.

لذا برای آشنایی با برنامه درسی جدید فارسی توجه شما همکاران گرامی را به نکات زیر جلب می‌نماییم:

۱- محتوای برنامه‌ی زبان‌آموزی پایه اول ابتدایی با توجه به مهارت چهارگانه زبانی خوانداری در دو حوزه سازماندهی شده است:

الف) کتاب فارسی (فعالیت‌های خوانداری)

ب) کتاب کار فارسی (فعالیت‌های نوشتاری)

کتاب خوانداری (مهارت خواندن) با توجه به رویکرد کل‌نگر و کتاب نوشتاری (مهارت نوشتاری) بر رویکرد سازه‌نگر (جزیی) سازماندهی شده است. اما آنچه در این برنامه درسی اهمیت داشته در انتخاب رویکرد تلفیقی است.

۲- برنامه درسی جدید فارسی دانش‌آموز کم‌توان ذهنی برپایه مهارت‌های زبانی خوانداری

(گوش دادن، سخن گفتن، خواندن، تفکر و استدلال) و مهارت‌های نوشتاری (دست‌ورزی، رونویسی، کلمه‌نویسی، املا و ...) سازماندهی شده است.

۳- آموزش در کتاب فارسی خوانداری، با نگراره آغاز شده است؛ این بدان معناست که گام نخست در آموزش زبان پرورش سواد بصری به همراه رشد و تقویت سواد شنیداری است که همراه با دست‌ورزی می‌باشد که در همین راستا آموزش نشانه‌های خطی زبان آغاز می‌گردد.

۴- در سازماندهی محتوا از خط نسخ یا خط چاپی برای کمک به خواندن درست، سریع و روان استفاده شده است.

۵- در طی دروس نگراره و نشانه‌ها متن‌هایی تحت عنوان «باهم بخوانیم» و «می‌توانم بخوانم» آمده است که با هدف توسعه و تقویت مهارت‌های خواندن می‌باشد.

۶- ارزشیابی توصیفی، فرصت مناسبی را برای شناسایی دقیق توانایی و استعدادها فراهم می‌آورد. برای بهره‌گیری کارآتر از این شیوه، لازم است از آغاز سال، ابزارهای مناسب، همچون آزمون‌های عملکردی، کار پوشه‌ها و سیاهه‌های عملکرد تهیه گردد تا اطلاعات حاصل از ارزشیابی توصیفی درست ثبت و ذخیره و بازخورد به موقع درج می‌گردد.

۷- از آن جا که کتاب درسی، سند رسمی معتبر و محوری در فرآیند آموزش و پرورش است، که با محتوایی برنامه‌ریزی شده و هدفمند در چرخه آموزش قرار می‌گیرد. کتاب فارسی از کتاب‌های اساسی دوره ابتدایی است که باید ایفاگر نقش‌ها و فعالیت‌های گوناگون برای تحقق اهداف زبان‌آموزی، املائی، ادبی و مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی باشد تا آنان را برای کسب مهارت‌های اساسی پایه در زندگی روزمره آماده نماید.

برنامه‌ی درسی فارسی این گروه از دانش‌آموزان براساس ۴ جلد کتاب (۱ جلد خوانداری، ۳ جلد نوشتاری) که مبتنی بر نیازها و ویژگی‌های شناختی، مهارت‌های زبانی آنان و با تکیه بر مبانی علمی و تجربه‌های کارشناسان تدوین و تولید شده است.

هم‌چنین کتاب راهنمای معلم فارسی پایه اول، بر پایه‌ی ساختار کتاب‌های فارسی (خوانداری و نوشتاری) سازماندهی شده است و دارای پنج فصل می‌باشد.

ضروری است تا آموزگاران و اولیای مدارس به رعایت الزامات حاکم بر برنامه درسی آن پای‌بند باشند و با مطالعه‌های دقیق و اجرای آن موجبات تسهیل فرایند یاددهی-یادگیری را فراهم آورند. به طور حتم بازخوانی، نقد و پیشنهادهای ارزنده شما در بهبود و اعتلای برنامه‌ی درسی فارسی می‌تواند در برداشتن گامی مؤثر در این راه باشد.

اهمیت و ضرورت

زبان‌ها عامل ارتباط، ادراک و تامل بوده و ترسیم‌کننده مسیری هستند که خط واصل گذشته، حال و آینده است. انسان‌ها در مناطق جغرافیایی مختلف با گذشته و تاریخ خاص خویش زاده می‌شوند و ارزش‌ها، آداب و رسوم و بایدها و نبایدهای مختلف و شیوه‌های زندگی به تناسب و به تدریج از طریق زبان به آن‌ها آموخته می‌شود.

زبان اولین و مهم‌ترین شاخص تعریف قومیت و تمایز یک قوم از سایر اقوام است. بنابراین می‌توان گفت «زبان فرهنگ‌ساز» است.

زبان هویت انسان را شکل می‌دهد و حامل فرهنگ گذشته و گذشتگان به ما و ما به آینده و آیندگان است. عواطف، احساسات، اندیشه‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌ها به بهترین شکل و با خلوص کامل توسط زبان به هر فرد منتقل شده و در بسیاری از موارد زبان تنها ابزار موجود برای انتقال مفاهیم مذکور است.

جنوا اسپیتین استاد زبان‌شناسی دانشگاه میشیگان در این ارتباط می‌گوید که "اگر شما آموزش و ترویج یک زبان را ممنوع و غیرقانونی کنید، در نهایت آن زبان را حذف می‌کنید و با از بین بردن آن زبان، فرهنگ آن گروه زبانی از انسان‌ها را نابود می‌کنید و در نهایت، خود آن مردم را حذف و از بین می‌برید. ممکن است آن گروه از انسان‌ها به صورت جسمی و فیزیکی از بین نروند، اما آن‌ها دیگر خودشان نیستند، بلکه تبدیل به دیگری شده‌اند که به زبان و فرهنگ دیگری تعلق دارند، آن‌ها هویتشان را از دست داده و دیگر موجودیت ندارند". فراگیری زبان فارسی به عنوان زبان رسمی کشور از ضروریات آموزشی در نظام برنامه‌ریزی درسی به‌شمار می‌رود که بر یادگیری مهارت‌های خواندن و نوشتن تأکید دارد.

زبان فارسی که از آن به عنوان «رمز هویت ملی ما» نام برده شده است یکی از مهم‌ترین عناصر وحدت‌بخش ملت بزرگ ایران است. در اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر این زبان به‌عنوان «زبان رسمی و زبان آموزش» در مدارس تأکید شده است. بنابراین توجه به چگونگی آموزش مهارت‌های زبان فارسی در مدارس نه تنها در مواد درسی مربوط به آموزش زبان مانند خواندن، نوشتن، جمله‌سازی و انشاء و املا حائز اهمیت است بلکه در چگونگی آموزش دروس دیگر از جمله ریاضی، علوم تجربی، علوم اجتماعی و دینی نیز نقش اساسی ایفا می‌کند.

در واقع اکنون به روشنی آشکار شده است که «زبان آموزش» یکی از مهم‌ترین ابزارها در فرایند یاددهی - یادگیری است. به‌طوری که ضعف و قوت دانش‌آموزان در هر کدام از مهارت‌های سخن گفتن، گوش دادن، خواندن و نوشتن به طور مستقیم در تضعیف یا تقویت یادگیری همه درس‌ها تأثیر دارد.

جایگاه فارسی در برنامه درسی

زبان یک پدیده زنده، پویا و سامان‌مند اجتماعی است که انسان برای ایجاد ارتباط و رساندن پیام خود در جامعه بشری از آن بهره می‌گیرد.

به گفته رابرت هال زبان طبیعتاً در خلاء وجود پیدا نمی‌کند. وجودش بستگی به دنیایی بی‌روح منطقی و مجردات ندارد. به عبارت دیگر زبان قبل از هر چیز یک پدیده اجتماعی است. بدان‌سان که ویلهلم هومبولت گفته: «زبان قوم، روح آنان و روح آنان زبانشان است.» نقش عمده زبان، ارتباط و مرادده اجتماعی است. بنابراین با بررسی زبان از طریق ۲ نمودگاه اصلی آن (گفتار و نوشتار) می‌توان به کاربرد فرهنگی و تأثیر آن در حفظ هنجارهای ارزشی و اجتماعی و روحیه جمعی یک قوم پی برد.

به گفته نجفی باید زبان را از زمره نهادهای اجتماعی دانست. این نحوه نگرش به زبان مزایای مسلم دارد: - اولاً نهادهای بشری، ناشی از زندگی اجتماعی است و زبان هم یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی است. - ثانیاً: نهادهای بشری، مستلزم به کار بردن نیروهای روحی و جسمی گوناگون است و کار زبان نیز بر همین منوال است.

- ثالثاً: زبان وظایفی برعهده دارد، که در همه جا یکسان است. اما نحوه ی عمل آن در هر اجتماعی با اجتماع دیگر آشکارا تفاوت دارد. به طوری که فقط در میان افراد، جماعتی معین می‌توانند وظیفه تفهیم و تفاهم خود را انجام دهند.

- رابعاً: نهادهای بشری، چون ثمره‌ی زندگی اجتماعی اوست، در معرض تغییر و تحول است. زبان را با نگرش منطقی علمی و خودباورانه باید بررسی کرد و آموزش داد، اما در پهنه ی ادبیات، نگرش هنری و ذوقی بر احساس و عاطفه استوار است. ادبیات و زبان در قلمرو آموزش دو چیز متفاوتند. در برنامه‌ی درسی فارسی مهارت‌های زبانی آموزش داده می‌شود، اما در ادبیات با هنرهای زبانی آشنا می‌شویم. به هر روی یادگیری زبان، از نوع یادگیری عملی، ورزیدنی و مهارتی است که اهمیت آن را دو چندان می‌کند. از ادبیات نباید انتظار داشت که به ما کاربردهای علمی زبان بیاموزد.

هدف و فلسفه آموزش زبان، پرورش سواد دیداری، تربیت و تقویت شنیداری با تجربه کافی در خواندن، مهارت در نوشتن و ورزیدگی در گفتار و پرورش تفکر انتقادی است. به همین سبب آموزش کاربردهای عملی زبان برای تربیت شهروند سالم و توانایی در مهارت‌های زندگی از ضرورت‌های آموزش برنامه‌ی درسی فارسی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی محسوب می‌شود.

بخشی از یادگیری زبان که در افراد عادی به طور طبیعی در جامعه زبان رخ می‌دهد، همان زبان‌دانی خودبخودی است، که در کودکان کم‌توان ذهنی یا به کندی و با تأخیر صورت می‌گیرد یا

در صورت عدم آرایه آموزش‌های مناسب به سطح قابل‌قبولی در فرایند گفتار نمی‌رسد. پس زمانی که شناخت و زبان آگاهی با آموزش و یادگیری مدرسه‌ای آغاز می‌شود. عواملی مثل هوش، انگیزه، شخصیت، عقاید فردی، سن، شغل و نوع نیاز زبان‌آموزان همگی بر کیفیت آموزش تأثیر می‌گذارند. (گریفیتیس^(۱)، ۲۰۰۸، اسپادا ولایت باون^(۲)، ۲۰۰۶). بنابراین یک برنامه‌ی زبان‌آموزی موفق، برنامه‌ای است که به این متغیرها توجه داشته باشد و یافته‌های نظری مختلف در این موضوع را به کار بندد. باید اذعان کرد که علیرغم اهمیت این عوامل در تنظیم برنامه‌ی درسی، در کشور ما پژوهش‌های بنیادی و قابل‌اتکایی در حوزه برنامه‌ی درسی زبان فارسی کودکان کم‌توان ذهنی صورت نگرفته است. بدین لحاظ در فرایند تدوین برنامه درسی زبان فارسی عمدتاً تجلی‌گاه نظریه‌های زبانی و نظریه‌های یادگیری است که مبنای قابل‌اعتمادی برای تولید برنامه‌ی درسی فارسی است. که مفاهیم جزء و توالی مطرح هستند که مفهوم جزء ناظر بر محوریت صورت و ساخت‌های دستوری است (لانگ^(۳)، ۲۰۰۹) که این برنامه بر برخی از عناصر خاص نظام زبانی مثل ساخت‌های دستوری و نقش‌های زبانی تأکید دارد. که به صورت پشت سرهم در یک توالی خطی قرار می‌گیرند و زبان‌آموز در کاربرد واقعی، باید این عناصر (اجزاء) را باهم ترکیب کند (رابینسون، ۲۰۰۹). این ساخت‌ها از ساده و پربسامد به شکل کم‌بسامد دسته‌بندی می‌شوند. در برنامه درسی فارسی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی ویژگی‌های زبان‌آموزان از جمله سبک‌های یادگیری و استعداد و انگیزه آن‌ها را مدنظر قرار می‌دهد.

-
1. Griffiths
  2. Lightbown
  3. Long

فصل دوم

رویکردها
اصول حاکم بر تعیین محتوا
اهداف کلی و محتوای کتابهای فارسی
ساختار کتاب

رویکردها

جهان‌بینی هر کس به رنگ باورها و اندیشه‌های اوست، بنابراین انسان‌ها عالم بیرون را به رنگ افکار و اندیشه‌های خویش می‌بینند، نقش‌هایی از واقعیت است که از سوابق تجربه و فرهنگ ساخته شده است. رویکرد روش یک فرد نسبت به تعلیم و تربیت و به تبع آن نسبت به برنامه‌ی درسی، منعکس‌کننده‌ی جهان فکری اوست این جهان‌بینی نسبت به برنامه‌های درسی بیانگر موضع‌گیری اساسی انسان درباره فرایند یاددهی- یادگیری، اهداف، نقش یادگیرنده، نقش محیط آموزشی، نقش معلم و ... است. تعیین رویکردها و روش‌های برنامه‌ی درسی که ریشه در باورهای پدیدآورندگان آن دارد، از گام‌های حساس و ضروری در برنامه‌ریزی درسی است که بر پایه بنیان‌های فلسفی، روان‌شناختی، ارزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی استوار است.

زبان فارسی در گام نخست آموزش و یادگیری، هم موضوع و هم هدف یادگیری است. در قدم بعد، گذرگاه و وسیله‌ای برای یادگیری علوم دیگر به‌شمار می‌آید. برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی یا آموزش زبان فارسی در شکل‌گیری پیکره هویتی زبان‌آموزان بسیار تأثیرگذار و «مادر درس» دوره‌آموزها است. در هر برنامه‌ی درسی مجموعه‌ای از بنیادهای نظری و دیدگاه‌های علمی برای نحوه تهیه، تولید و ارائه مفاهیم آن وجود دارد که در اصطلاح به آن رویکرد گفته می‌شود. رویکردهای موردنظر در برنامه‌ریزی زبان‌آموزی عبارتند از:

الف) رویکرد کلی

براساس بنیاد روان‌شناختی این رویکرد (روان‌شناختی گشتالت) انسان هنگام برخورد با امور و پدیده‌ها ابتدا به کل آن توجه می‌کند و پس از آن به اجزای سازنده کل می‌پردازد. به همین جهت در برنامه‌های درسی و مراحل یاددهی- یادگیری نیز باید نخست اشکال و صورت‌های کل را به دانش‌آموزان یاد بدهیم، سپس با استفاده از شیوه‌ی تجزیه‌ی کل به عناصر سازنده، اجزای آن را معرفی کنیم. این رویکرد را (کل به جزء) می‌نامند.

رویکرد کلی از نظرگاه زبان‌شناختی به دو روش تقسیم می‌شود:

۱- **رویکرد واژه‌محور:** بزرگترین عنصر زبانی واژه است و باید آموزش خواندن و نوشتن با آن شروع شود.

۲- **روش جمله‌محور:** بزرگترین عنصر زبانی جمله است و آموزش خواندن و نوشتن باید با جمله شروع شود.

در روش پیکره‌نگر یا کلی، آموزش از واحدهای بزرگ‌تر و پیکره زبانی هم‌چون کلمه، عبارت و جمله شروع می‌کنند. رویکرد پیکره‌نگر بر پایه کاربرد نظریه روان‌شناسی «گشتالت» که بر شناخت از راه

پیکره کلی پدیده‌ها تأکید می‌کند، استوار است.

این مکتب معتقد است «کل بیش از اجزای تشکیل‌دهنده‌ی آن است». روان‌شناسان مکتب گشتالت معتقدند، اندیشه‌های انسان از ادراکات کلی معنی‌دار تشکیل می‌یابد. لذا از آن‌جا که پدیده‌های ادراکی جنبه کلی دارند، یادگیری را باید با توجه به این کل‌نگری مورد مطالعه قرار داد.

در روش پیکره‌نگر (یادگیری زبان بر پایه نظریه گشتالت) برای آموزش کلمات و مفاهیم جدید معمولاً از تصاویر استفاده می‌شود. استفاده از تصویر به ایجاد سواد بصری می‌انجامد و سبب تعمیق و ژرفابخشی و زبان‌آموزی می‌شود. آذری نجف‌آبادی معتقد است: "تصویر پشتوانه معنی است، تصویر به کمک درک جمله می‌شتابد و زبان‌آموز با بهره‌جستن از قدرت بینایی به درک معنی جمله می‌رسد". باهم آمدن واژه و تصویر، مبتنی بر قانون مشابهت، مجاورت و تداعی در نظریه گشتالت است. پیشرفت فرد در یادگیری بدین‌گونه است که کلمات جدید ابتدا به صورت یک پیکره، شناسایی و تصویربرداری ذهنی می‌شود. در این روش همواره بر خواندن، همراه با درک و فهم معنی تکیه دارد.

◀ (ب) رویکرد سازه‌نگر یا جزء بنیاد

در این روش آموزش زبان را از جزیی‌ترین واحدها، یعنی از عناصر سازه‌ای زبان، حروف یا صداها برنامه‌ریزی و آغاز می‌کنند. در این رویکرد نخست زبان‌آموز را با شکل نوشتاری، اسم حروف آشنا می‌کنند. بدین شیوه که حروف الفبا را به ترتیب می‌نویسند و نوآموز به پیروی از آن به تکرار و تمرین نوشتاری روی می‌آورد و با تقلید از سرمشق معلم و تقویت سواد بصری می‌کوشد شکل نوشتاری الفبا و نام‌گذاری ویژه آن‌ها را فرا بگیرد و سپس به ترتیبی خاص به ترکیب کردن حروف صامت، به مصوت می‌پردازد و کم‌کم به خواندن و نوشتن نشانه‌ها ترغیب می‌شود. از ترکیب نشانه‌های خوانده شده، کلمه‌های ساده کوچک و سپس کلمه‌های بزرگ‌تر ساخته می‌شود و پس از آن با استفاده از کلمه‌های ساخته شده در بافت‌های طولانی‌تر و جمله می‌پردازد. روش سازه‌نگر بر دو بنیان نظری استوار است:

(۱) **روان‌شناختی:** از دید روان‌شناسان یادگیری یک موضوع از یادگیری اجزای آن شروع می‌شود و به یادگیری کل یا پیکره آن می‌انجامد. به همین دلیل در آموزش زبان و مهارت‌های آن نیز باید نخست نشانه‌ها یا الفبا را آموزش داد و سپس اندک‌اندک با ترکیب این نشانه‌ها به آموزش واحدهای کلی و بزرگ‌تر زبانی مانند کلمه پرداخت. براین اساس این شیوه زبان‌آموزی را جزء به کل هم خوانده‌اند.

(۲) **زبان‌شناختی:** براساس نگرش زبان‌شناختی در روش سازه‌یابی باید آموزش زبان را از آموختن کوچکترین عناصر ساخت آوایی زبان شروع کرد. بنابراین آموزش از جزیی‌ترین عناصر آوایی زبان

(صداها)، نشانه‌های خطی (حروف) و بخش کردن (هجاکشی) آغاز می‌شود و سپس واحدهای کلی‌تر زبان یعنی کلمه، عبارت و جمله گسترش می‌یابد.

◀ (ج) رویکرد ترکیبی

در رویکرد ترکیبی، همزمان هر دو رویکرد پیکره‌نگر و سازه‌نگر در فرایند آموزش حضوری اثرگذار دارند. نقطه‌ی آغاز زبان‌آموزی در این روش معمولاً کلمه است. سپس کلمه موردنظر به اجزای کوچک‌تر (بخش، شکل و صدای حروف) تجزیه می‌شود.

زندگی نوشته است: "آن چیزی که در حال حاضر میان کارشناسان ایران به نام روش ترکیبی شناخته شده، شامل روش‌هایی است که با ترکیبی از اصول یک یا چند روش از روش‌های تحلیلی و یک یا چند روش از روش‌های کلی ساخته می‌شود، پس در واقع رویکردهای مورد اشاره را باید رویکردهای ترکیبی کلی تحلیلی نامید".

از روش پیکره‌نگر به اصل کلی‌نگری، آموزش از کل به جزء همراه با درک مطلب و از روش سازه‌نگر به آموختن شکل و صدای حروف و تاکید بر تلفظ صحیح کلمات توجه شده است. به کارگیری روش ترکیبی کوششی برای از میان برداشتن کاستی‌های دو رویکرد یاد شده است.

به نظر ثمین باغچه‌بان در رویکرد ترکیبی ابتدا صورت کلی کلمه نشان داده می‌شود و در قالب کل کلمه، حرف تازه موردنظر آموخته می‌شود. در چنین کلمه‌ایی که آن را «کلمه‌ی کلید» می‌خوانند و جزو کلمه‌های آشنای فرد است، فقط یک حرف تازه وجود دارد و فرد با استفاده از عکس، کتاب و راهنمایی‌های دیگر با وجود ندانستن حرف تازه آن کلمه را می‌خواند.

مراحل ذهنی که فرد برای خواندن و آموختن حرف تازه در این روش طی می‌کند، عبارت است از دیدن تصویر یا معنای کلی جمله، به کلمه‌ی کلیدی پی می‌برد و در ذهن خود فوراً کلمه‌ی کلید را از نظر صوت به اجزای صوتی آن و از نظر شکل حروف می‌پردازد. پس از مقابله صداها با حروف آن‌ها پی می‌برد که کدام صدا متعلق به حرفی است که برایش تازگی دارد. (اکبری شلدیره، ۹۲)

◀ (د) رویکرد تجربه‌زبانی

در این رویکرد هر چهار مهارت زبانی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) در آموزش زبان فارسی به کار گرفته می‌شود. این رویکرد تنها رویکردی است که خواندن و نوشتن را به گوش دادن و سخن گفتن مرتبط می‌کند. مصداق روشن این رویکرد، تمرین‌های مربوط به داستان‌گویی، کتاب‌خوانی و نمایش در کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی است.

◀ (س) رویکرد زبان‌شناختی

این رویکرد از جدیدترین رویکردهای زبان‌آموزی است. در این رویکرد جمله اساسی‌ترین واحد زبانی است و در آموزش خواندن باید به آموزش از طریق جمله توجه کامل داشت. در این رویکرد همزمان توجه به جمله و عناصر سازنده آن یعنی واژه‌ها، هجا و آوا نیز توجه می‌شود. از دو خصوصیت زبانی یعنی هم‌نشینی (کنارهم قرار گرفتن آواها و حروف برای ساختن کلمه و کنارهم قرار گرفتن واژه‌ها برای ساختن جمله و...) و جانشینی (جانشین کردن حروف، کلمه‌ها و جمله‌ها در متن نظیر ضمایر) در تمرین‌ها و فعالیت‌های یادگیری بهره گرفته می‌شود.

◀ (و) رویکرد فراگیری محور

در این رویکرد دانش‌آموز در جریان فرایند یاددهی-یادگیری محور است. در رویکرد فراگیری محور روان‌شناسی، بنیان علمی بر تقدم رشد بر آموزش قرار دارد. پیازه نظریه‌پرداز معروف این رویکرد، اعتقاد دارد که آدمی از تولد تا بزرگسالی دارای دو جریان موازی است که بر یکدیگر تأثیر متقابل می‌گذارند:

۱- از خود به درآمدن

۲- سازگاری با واقعیت و جست‌وجوی تعادل که دارای دو جنبه دورن‌سازی و برون‌سازی تأثیرگذار و تأثیرپذیر بر یکدیگر است. دورن‌سازی، عبارت است از این که اطلاعات حاصل از دنیای خارج، بار دیگر در ذهن کودک به گونه‌ای بازسازی می‌شود که با ذهنیات قبلی، هماهنگ و سازگار شود یعنی در این جریان، ذهن کودک با کمک ساخت‌های قبلی و شیوه‌ایی که در شناخت جهان واقعی دارد، اطلاعات تازه را در خود جای می‌دهد.

برون‌سازی، عبارت است از هماهنگ کردن ساخت‌شناختی خود با واقعیتی که با آن برخورد می‌کنیم. در این جریان، کودک ساخت‌ذهنی خود را به‌منظور جذب و درونی کردن واقعیتی که با آن برخورد کرده است، تغییر می‌دهد و در نتیجه واقعیت‌های جهان اطراف را به صورت تازه‌تری می‌شناسد تا به یک تعادل جدید برسد.

الف: این دو جریان، اولین بنیان علمی رویکرد فراگیری محور در روان‌شناسی را تشکیل می‌دهد.

ب: دومین بنیان علمی، عبارت است از تکیه بر فعالیت‌های موزون ارضی و جهان‌شمول در رشدشناختی همه کودکان که تحت تأثیر سه عامل است:

- عوامل بیولوژیکی یا ژنتیکی

- عوامل عمومی برای اجتماعی شدن

- عوامل مربوط به انتقال فرهنگی و آموزشی

در این رویکرد، رشد تقدم بر آموزش و در نتیجه مبنای آموزش، گروه نسبی است، اساس آموزش زبان گروه‌بندی کودکان انجام فعالیت‌های مشخص و رسیدن به حاصل کار است. هرچند پیروان این رویکرد به یک روند گسترش یابنده اعتقاد دارند، در هر مقطع سنی، گذرازی یک مرحله را پیش‌زمینه‌ای برای رسیدن به مرحله دیگر می‌دانند. یعنی آن‌ها صرفاً به حاصل این گذر می‌اندیشند و نه رشدیافتگی همان محصول، به عنوان عنصری جدید که خود نیز در جریان این روند، دارای مسیری تاثیرگذار بر دیگر مراحل و عناصر باشد.

اصول حاکم بر تعیین محتوا

چرخه‌ی تدوین و تولید برنامه‌ی درسی متأثر از عواملی است که در تعیین نوع برنامه‌ی درسی و تحقق اهداف آن دخیل است. تحقیقات مختلف نشان داده است که عواملی مثل هوش، انگیزه، نگرش، شخصیت، عقاید فردی، سن، نوع نیاز زبان‌آموزان همگی بر کیفیت آموزشی تاثیر گذارند. (گریتیفیس، ۲۰۰۸، اسپادا ولایت باون، ۲۰۰۶، ریچاردز^(۱)، ۲۰۰۴). بنابراین یک برنامه زبان‌آموزی موفق برنامه‌ایی است که به این متغیرها توجه داشته باشد:

۱- رابطه محتوا با زبان طبیعی دانش‌آموز: بهره‌گیری از الگوهای طبیعی زبان برای آغاز کردن زبان‌آموزی، گفتن داستان‌های مأنوس و خوش‌آیند به زبان خود دانش‌آموز، نگاه به تجربیات شخصی دانش‌آموز یکی از شاخص‌های موردنظر در سازمان‌دهی محتوا است.

۲- رابطه محتوا با سلیقه‌ها، علایق و نیازهای دانش‌آموزان: شاخص‌هایی مانند ساده و صمیمی بودن و متناسب با ذهن و زبان بودن محتوای درسی، توجه به علایق در تنظیم این ماده درسی دخالت داشته است.

۳- رابطه محتوا و اعتبار و اهمیت آن: محتوای تدوین شده باتوجه به آخرین یافته‌های علم روان‌شناسی و زبان‌شناسی و از جمله رعایت رویکرد کل‌نگری در تمام مراحل انتخاب و سازمان‌دهی محتوا صورت گرفته با توجه به مهارت‌های چهارگانه زبانی فراهم کننده فرصت‌های یادگیری است.

۴- رابطه محتوا بر تقویت مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان: سازمان‌دهی برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی با پیش‌بینی انواع فعالیت‌های یادگیری کلاس درس و خارج از آن موجب ایجاد در تقویت رفتارهای صحیح در زمره فعالیت‌های روزمره زندگی می‌گردد.

۵- رابطه محتوا و آموزش‌های مداوم: متنوع بودن فعالیت‌های یادگیری که در محتوا لحاظ شده است و نزدیکی آن به دنیای زندگی دانش‌آموزان زمینه‌ساز یادگیری‌های بعدی او را چه در چارچوب آموزش رسمی و چه در چارچوب آموزش غیررسمی است تا برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی مبنایی برای «مطالعه مستمر» دانش‌آموز کم‌توان ذهنی در زندگی باشد.

۶- رابطه محتوا و ارتباط عمودی: توجه همزمان به تقویت هر چهار مهارت زبانی نیازمند تنظیم فرصت‌های یادگیری به‌طور متوالی در سازمان‌دهی محتوا است. به‌گونه‌ایی که مطالعه آموزشی در طی سال‌های مختلف با رعایت پیش‌نیازها، و از ساده به دشوار بودن مطرح شده است.

1. Richards

۷- رابطه محتوا و ارتباط افقی: همسویی برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی مستلزم توجه یکسان به هر چهار مهارت زبانی و برقراری ارتباط و هماهنگی لازم بین آن‌ها است. این ارتباط موجب پدیدآیی تفکر نظام‌وار و منطقی در دانش‌آموزان از برنامه‌ی درسی فارسی است تا در یک پایه به ابعاد و جنبه‌های آن توجه شود.

۸- رابطه محتوا با زمان آموزش: محتوای تدوین شده متناسب با برنامه ساعات هفتگی است. تعداد مفاهیم و موضوعات در این کتاب درسی متناسب با سطح توان ذهنی دانش‌آموزان کم توان به منظور یادگیری موضوع خاص در زمان مشخص و معین می‌باشد.

فرایند یاددهی- یادگیری مهارت‌های زبان فارسی در دوره دبستان تابع مجموعه‌ای از اصول کلی است که توجه به آن موجب تسهیل یادگیری کودکان و نظم‌بخشی بیشتر به فعالیت‌های معلم و شادگرد خواهد شد.

این اصول عبارتند از:

۱- اصل اول: در آموزش زبان فارسی باید به رشد همه جانبه‌ی مهارت‌های زبانی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) توجه شود.

۲- اصل دوم: همان‌طور که زبان در یادگیری درس‌های دیگر که آن‌ها را دروس غیرزبانی می‌نامیم موثر است، محتوا و فعالیت‌های یاددهی- یادگیری دروس غیرزبانی هم در تقویت «توانش زبانی» و «توانش ارتباطی» کودکان موثر است. ولی از آن‌جا که ابزار ارائه‌ی محتوا در همه‌ی درس‌ها، چه زبانی و چه غیرزبانی، زبان فارسی است. بدیهی است مطالعه و یادگیری آن‌ها بر غنای حوزه‌ی واژگانی و توانش زبانی کودکان می‌افزاید.

۳- اصل سوم: مهم‌ترین هدف در دوره‌ی دبستان و در پایه‌ی اول «یادگیری برای خواندن» و در پایه‌های بعدی «خواندن برای یادگیری» است.

۴- اصل چهارم: در دو سال اول ابتدایی، محور اساسی آموزش از جمله آموزش مهارت‌های زبانی «بازی» است. بازی اساسی‌ترین پایه برای رشد کودک محسوب می‌شود. بازی را می‌توان خمیرمایه‌ی «تفکر» و «زبان» دانست. بنابراین می‌توان ارتباط بین «بازی» و «مهارت‌های زبانی» را یک ارتباط بسیار مستحکم به‌شمار آورد.

۵- اصل پنجم: در آموزش مهارت‌های زبانی در دبستان می‌بایست «رویکرد ارتباطی» بر «رویکرد دستوری» ترجیح داده شود. در آموزش زبان معتقدان به دو رویکرد داخلی، در گزینش محتوا و سازمان‌دهی آن در تقابل باهم قرار دارند.

اهداف کلی آموزش زبان فارسی در سال اول ابتدایی

الف) اهداف شناختی

- آشنایی با نمادهای خط فارسی
- گسترش حیطه نمادها و معانی مناسب
- آشنایی اولیه با عناصر محورهای جانشینی و هم‌نشینی
- آشنایی با گونه گفتاری زبان معیار
- آشنایی با نمونه‌های نظم مناسب
- آشنایی اولیه با مسائل اعتقادی، ملی، علمی، اجتماعی، هنری
- آشنایی با شیوه‌های صحیح تقویت و پرورش حافظه و تفکر

ب) اهداف عاطفی

- ۱- فراهم نمودن زمینه‌های علاقه و نگرش مثبت نسبت به:
  - برقراری ارتباط شنیداری و گفتاری
  - مطالعه اولیه‌ی نوشتاری ساده و تصویری
  - مسائل اعتقادی، ملی، علمی، هنری و اجتماعی
- ۲- تلطیف احساسات و عواطف
- ارج‌گذاری به احساسات و عواطف افکار دیگران

پ) اهداف مهارتی

- ۱- مهارت گوش دادن:
  - دقت در سخن عینی و واضح گوینده
  - دریافت پیام ساده، واضح و عینی
  - دریافت ارتباط بین بخش‌های یک پیام واضح و کوتاه
  - بررسی شنیده‌های واضح و ساده
  - دقت در آهنگ و لحن کلام

۲- مهارت سخن گفتن:

- 📖 به کارگیری کارافزارهای مناسب ارتباطی در سخن گفتن (کاربرد مناسب حرکات دست و چهره به تقلید صداهای شنیده شده)
- 📖 برقراری ارتباط عاطفی (احساسی) با شنونده
- 📖 توانایی سخن گفتن کوتاه و ساده
- 📖 انسجام کلامی و فکری در رساندن منظور و پیام
- 📖 پاسخ‌گویی به سوالات

۳- مهارت خواندن:

- 📖 توانایی خواندن نمادهای نوشتاری (توانایی رمزگردانی نمادهای نوشتاری)
- 📖 توانایی دریافت ارتباط معنایی یک متن ساده و بخش‌های مختلف یک متن
- 📖 توانایی خواندن متن ساده با لحن مناسب
- 📖 توانایی عادات مطلوب در خواندن
- 📖 گسترش دایره‌ی دید در خواندن

۴- مهارت نوشتن

- 📖 توانایی نوشتن درست نمادهای نوشتاری
- 📖 توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری
- 📖 توانایی به کارگیری به‌هنجار خط (خوانایی، درست‌نویسی)
- 📖 کسب عادات مطلوب در هنگام نوشتن
- 📖 توانایی کاربرد درست کلمات در جمله (کامل کردن باتوجه به تصویر، کامل کردن جمله با انتخاب درست کلمه)
- 📖 توانایی مرتب کردن و نوشتن جمله‌های ساده

اهداف کلی بخش نگاره‌ها

<p>آشنایی با واج‌های زبان فارسی آشنایی با تلفظ واژگان آشنایی با کاربرد واژگان در جمله (به صورت گفتاری) آشنایی با ساختار زبان فارسی معیار آشنایی با محیط زندگی تقویت و گسترش دامنه‌ی واژگان پایه آشنایی آغازین با نمادهای خط فارسی زمینه‌سازی برای آموزش نشانه‌ها آشنایی آغازین با خود، خالق و جهان پیرامون</p>	<p>اهداف شناختی</p>
<p>تقویت توجه و علاقه به جلوه‌های زندگی ایجاد نگرش مثبت به جلوه‌های اعتقادی ایجاد نگرش مثبت به زبان فارسی معیار التذاذ از اشعار و کلام محزون و آهنگین تلطیف احساسات و عواطف نسبت به مفاهیم موجود در نگاره‌ها ایجاد علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی ایجاد و تقویت نگرش مثبت نسبت به عرصه‌های ارتباطی خود، خالق و جهان پیرامون</p>	<p>اهداف عاطفی - نگرشی</p>
<p>تقویت مهارت خوب گوش دادن تقویت مهارت خوب سخن گفتن تقویت مهارت تصویرخوانی تقویت دقت در پدیده‌های پیرامون تقویت توانایی انجام کارهای خلاق توانایی شرکت در فعالیت‌های گروهی و مشارکتی تقویت مهارت‌های دست‌ورزی ایجاد توانایی انجام فعالیت‌های یادگیری تقویت مهارت‌های تفکر</p>	<p>اهداف مهارتی</p>

اهداف کلی بخش نشانه‌ها

<p>آشنایی و معرفی نشانه‌های آوایی و دیداری زبان فارسی آشنایی با ساختار جمله‌های ساده در نثر فارسی آشنایی بیشتر با پدیده‌ها و مسائل و محیط زندگی تقویت و گسترش بیشتر واژگان تازه زمینه‌سازی برای نوشتن آشنایی با اصول و شیوه‌های مهارت‌های زبانی آشنایی با نعمت‌های خداوند</p>	<p>اهداف شناختی</p>
<p>ایجاد نگرش مثبت نسبت به پدیده‌های زندگی فردی و اجتماعی تقویت نگرش مثبت نسبت به باورها و ارزش‌ها تقویت نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی و کاربرد آن در زندگی تقویت علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی تلطیف احساسات و عواطف نسبت به سروده‌ها و نوشته‌های زیبا در زبان فارسی</p>	<p>اهداف عاطفی - نگرشی</p>
<p>تقویت مهارت‌های شفاهی زبان (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن) توانایی مهارت‌های کتبی زبان (نوشتن) تقویت دقت در نشانه‌های زبان فارسی تقویت توانایی انجام فعالیت‌های یادگیری تقویت توانایی شرکت در فعالیت‌های گروهی و مشارکتی تقویت توانایی روان‌خوانی متن‌های ساده تقویت مهارت‌های تفکر</p>	<p>اهداف مهارتی</p>

جدول وسعت و توالی مهارت گوش دادن

	مهارت
<p>توجه و دقت به سخنان خود و دیگران توجه و دقت در کل پیام توجه و تمرکز به متن‌های ساده، شعرها، قصه‌ها و... التذاذاز شعرها، سروده‌ها و... ترکیب واج‌ها بازشناسی اجزای کلمه تمرکز بر ساختار کلمه در جمله به‌طور غیرمستقیم</p>	<p>توجه و تمرکز در پیام</p>
<p>توجه به آهنگ کلام و تاثیرپذیری از کلام</p>	<p>دقت در آهنگ کلام</p>
<p>پیروی از دستورالعمل‌های ساده با توالی صحیح فهمیدن کلیاتی از مطالب شنیده شده درک نظرهای اصلی گوینده جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از مطالب شنیده شده</p>	<p>توانایی درک سخن و دریافت پیام</p>
<p>تشخیص توالی رویدادها در قصه‌های شنیده شده تشخیص ارتباط یک بخش از مطالب شنیده شده با بخش‌های دیگر آن</p>	<p>دریافت ارتباط بین بخش‌های مختلف پیام</p>
<p>بررسی مطالب شنیده شده تمییز درستی از نادرستی مطالب شنیده شده</p>	<p>بررسی شیوه‌ها</p>

جدول وسعت و توالی مهارت سخن گفتن

	مهارت
سخن گفتن با لحن و آهنگ مناسب تناسب حرکات سر و دست با گفتار	به کارگیری کارافزار مناسب ارتباطی
به کارگیری برخی کلمات و عبارات متناسب با موقعیت (سلام، خداحافظی، تشکر و...)	به کارگیری زبان مناسب برای مخاطبان
صحبت کردن قابل فهم برای دیگران صحبت کردن بدون اضطراب و شتاب زدگی صحبت کردن در جمع	سخن گفتن در برابر جمع
صحبت کردن درباره‌ی خود و اشیای اطراف و تصاویر بیان کردن جمله در تصاویر متوالی داستان	توالی سخن گفتن در برابر جمع
ساختن و بیان جمله‌ی معنادار از کلمات درهم ریخته	انسجام در رساندن پیام
بیان پاسخ مناسب به پرسش‌ها با استفاده از تصاویر داده شده	پاسخ‌گویی به پرسش‌ها

جدول وسعت و توالی مهارت سخن گفتن

مهارت	
گفت‌وگو در گروه‌های کوچک بحث و گفت‌وگو درباره‌ی دیده‌ها و شنیده‌ها	توانایی شرکت در بحث‌ها و گفت‌وگوها
گفت‌وگو در گروه‌های کوچک تائید یا رد گفته‌های دیگران به صورت کلامی و غیرکلامی	برقراری ارتباط موثر عاطفی با شنونده

جدول وسعت و توالی مهارت خواندن

مهارت	
توانایی صحیح خوانی توانایی خواندن با صدای بلند توانایی پاسخ به سوال‌های طرح شده از متن	توانایی خواندن نمادهای نوشتاری
_____	توانایی خواندن متون با لحن و آهنگ مناسب
صحیح نشستن - حفظ فاصله با کتاب خواندن کتاب‌های آسان لذت بردن از خواندن	کسب عادات مطلوب در خواندن (به‌کارگیری عملی خواندن)
خواندن با تلفظ صحیح و لحن مناسب	توانایی بلندخوانی و صامت‌خوانی

جدول وسعت و توالی مهارت خواندن

مهارت	
تشخیص معنا از تصاویر و نوشته‌های کوتاه و ساده	توانایی درک نوشته‌ها، دریافت پیام اصلی آن‌ها
درک توالی رویدادها در تصاویر و داستان‌های کوتاه و ساده	دریافت ارتباط بین بخش‌های مختلف یک نوشته
_____	توانایی بررسی یک متن

جدول وسعت و توالی مهارت نوشتن

مهارت	
درست‌نویسی و خوانانویسی	به‌کارگیری درست علائم و نشانه‌های زبان
نوشتن املاي صحیح با در نظر گرفتن معانی داشتن تصویر کلی از کلمه و عبارت کوتاه در ذهن	نوشتن درست کلمات و جمله‌های شنیده شده
_____	استفاده از علائم سجاوندی
هم‌نشینی مناسب کلمات در جمله با توجه به مشخصه‌های معنایی آن‌ها در قالب تصویر هم‌نشینی مناسب کلمه در جمله از نظر دستوری (فعل، اسم) کامل کردن یک جمله با کلمه‌ی مناسب	کاربرد درست کلمات در جمله
_____	نوشتن یک متن
_____	توانایی در نگارش

برنامه درسی فارسی در پایه اول دو کتاب برای آموزش دارد

الف (کتاب فارسی (فعالیت‌های خوانداری) شامل : مهارت های شفاهی زبان
 ب (کتاب فارسی (فعالیت‌های نوشتاری) شامل : مهارت های کتبی زبان (سه جلد)
 این دو کتاب مهارت های زبان آموزی را به طور موازی و مساوی وبا آهنگی مناسب آموزش
 می دهند. اما چرا دو کتاب ؟

جدایی دو حوزه کتبی و شفاهی زبان و ماهیت این دو مهارت به دلیل و انتخاب رویکردهای متفاوت
 در آموزش برای هر کدام است. وگرنه دو کتاب ارزش آموزشی یکسان دارند. پس کتاب نوشتاری
 با توجه به انتخاب رویکرد تحلیلی و روش های فعالیت محور و فعال در آموزش زبان که تنوع تمرین‌ها
 و هدف دار بودن آن را می طلبد ، محتوای خاص پیش بینی شده که علاوه بر تعمیق آموزش
 های کتاب فارسی (خوانداری) می کوشد تا آموزش ها را تداوم و استمرار بخشد. در کتاب فارسی
 (خوانداری) با توجه رویکرد کلی تکیه بر مهارت های شفاهی زبان دارد.

- کتاب فارسی (خوانداری) که به مهارت های شفاهی و گفتاری زبان تاکید دارد ، به بخش هایی
 تقسیم می شود:

۱- نگاره ها: اصلی ترین نکته در آموزش ده نگاره این است که با تکیه بر روش کلی وارد فضای
 نگاره‌ها و تصویر خوانی می شویم. برای این کار لازم است مفاهیم اصلی و کلیدی نگاره ها را برجسته
 کنیم و نقطه مرکزی پویه های دیداری و فکری روی تصاویر ، همان مفاهیم اصلی باشند. برای نمونه
 مفهوم اصلی و موضوع آموزش نگاره یک " خانواده " است. تصویر خوانی و تفسیر و گزارش می کنیم
 در واقع تصویر عنوانی فضای مناسبی را برای شروع آموزش ، ایجاد گفت و گو و یافتن واژگان کلیدی
 طراحی می کند، تصویرک هایی هم که با کلمه همراه شده اند، آن ها را با هم یک کل و عکس می
 بینیم. این تصویرها از تصویر عنوانی استخراج شده است یعنی دانش آموز کلمه بابا و تصویر آن را
 به طور یکسان به عنوان نماد تصویری به ذهن می سپارد و تصویر برداری ذهنی می کند. بنابراین در
 نگاره ها ، واژه آموزی هدف ما نیست، بلکه فقط از راه تلفظ یا لغات آوایی زبان و از طریق چشم با
 شکل نوشتاری آن آشنا می شوند. که فعالیت های نگاره ها از ساده به دشوار سازمان دهی شده اند
 واز نگاره یک تا ده حرکتی پلکانی و افزایشی دارند.

◀ دلیل حضور نگاره ها در آغاز کتاب

تصاویر چون مفاهیم ذهنی را حسی و دیداری می کنند، آسانتر درک و دریافت می شوند. دانش آموزان پایه اول چون در مرحله ی نخست زبان آموزی رسمی قرار دارند. به کمک تصویر و دریافت هایی از طریق چشم ، کم کم بر توانایی های ذهن و زبان خویش می افزایند. بنابراین دریچه ورود به دنیای زبان آموزی در کتاب فارسی نگاره ها هستند و تکیه بر آموزش و یادگیری دانش آموزان از طریق حواس پنج گانه است. زیرا ما بر این باوریم که این حس ها را خداوند متعال هم چون دریچه ها یا جویبارانی قرار داده است ، که برای گسترش و تقویت دنیای زبان و ذهن و قابلیت های ادراکی رو به سوی عالم درون زبان آموز و هر یادگیرنده دارد. یعنی ما از راه این گام ها به چنین توانایی هایی در آموزش دست می یابیم :

گام نخست : پرورش و تقویت خوب دیدن ، سواد دیداری (از راه چشم)

گام دوم : پرورش و تقویت خوب گوش دادن ، سواد شنیداری (از راه گوش)

گام سوم : پرورش و تقویت حس لامسه ، سواد بساواپی (از راه حس لامسه)

گام چهارم : پرورش تقویت تخیل و تفکر (از راه ذهن)

گام پنجم : پرورش و تقویت روحیه ی پرسشگری و کنجکاوی (از راه هوش)

گام ششم : پرورش و تقویت چه ، چگونه و چه هنگام سخن گفتن (از راه توانش زبانی)

پس نگاره ها نقطه آغاز زبان آموزی هستند و در این ده نگاره اهداف آموزشی عبارتند از:

 تصویر خوانی

 تصویر برداری ذهنی

 تصویر سازی ذهنی

۲- نشانه ها: این بخش از کتاب شامل ۴۴ درس است . روش آموزش این بخش از کل به جز است. از نشانه یک آموزش الفبای فارسی مد نظر است . در این بخش تکیه بر عناصر زیر و تقویت آموزش آن ها از اهداف اصلی است.

الف) تاکید بر آموزش و یادگیری آوای نشانه یا صدای حرف

ب) تاکید بر آموزش و یادگیری نمادخطی نشانه یا شکل حرف

پ) شناخت ، تشخیص و تمیز آواها و شکل ها و همگون سازی و انطباق صدا با شکل

ت) تبدیل نمادهای آوایی به خطی و برعکس آن (نوشتن و خواندن)

۳) با هم بخوانیم: یکی دیگر از بخش های ساختار کتاب فارسی " با هم بخوانیم " است . با هم بخوانیم ها تنوع شعری هستند، که با انتخاب این نمونه ها دامنه ی واژگان ، سطح درک و دریافت،

موسیقی و ضرب آهنگ شعری و سادگی تلفظ کلمات از منظر زبان آموزان مورد تاکید بوده است.

اهداف آموزشی " با هم بخوانیم ها " :

الف (پرورش حس لطیف و عاطفه پاک کودکان

ب) تلطیف ذهن و زبان کودکان

پ) تقویت هوش زبانی

ت) ایجاد نشاط و طراوت و شادابی در فضای آموزشی

ج) آشنایی با تلفظ و خوانش معیار و شادابی در فضای آموزشی

د) پرورش و تقویت حافظه

س) تقویت و توسعه زبان آموزی

ش) گسترش دامنه ی واژگانی

لازم است آموزگاران گرامی به اهداف آموزشی این بخش و چگونگی دست یابی به آن در پهنه ی آموزش زبان فارسی پایبند باشند.

۴) پیاموزیم: هدف از این فعالیت آموزش نکاتی از زبان فارسی است، که به زبان آموزان در ایجاد و تقویت مهارت خواندن کمک می کند.

۵) می توانم بخوانم: یکی دیگر از عناصر ساختاری و محتوای فارسی "می توانم بخوانم" است . اصلی ترین هدف آموزشی آن پرورش و تقویت مهارت خوب و درست خواندن است و فرصتی است که زبان آموزان توانایی و قابلیت های خواندن خویش را به نمایش می گذارند. و آموزگاران نیز مجالی می یابند تا چگونگی تلفظ ، رعایت آهنگ کلمات و بافت جمله ها و توانایی بازشناسی نمادهای خطی و تبدیل آن ها به نمادهای آوایی و تولید گفتار و خوانش را ارزیابی کنند. به همین سبب متن های می توانم بخوانم با برنامه زبان آموزی و میزان پیشرفت یادگیری نشانه ها هماهنگی دارد ، یعنی تمام کلمات به طور دقیق گزینش شده اند و ترکیبی از نشانه های آموخته شده هستند. در متن های پایان کتاب انتظار این است تا زبان آموز بتواند نوشته های متناسب با ذهن و زبان گروه سنی خود را به آسانی بخواند.

◀ ساختار تمرین ها در نگاره ها و نشانه ها

 بین و گوش کن: هدف از این فعالیت تقویت توجه ، تمرکز و خوب دیدن دانش آموز ، تقویت مهارت خوب گوش دادن و بیان شفاهی تصویرها (تصویر خوانی) و پرورش قوه ی تمیز و تشخیص است .

 بین و بگو: این فعالیت با هدف تقویت فرایندهای ذهنی توجه، تمرکز، واکنش نسبت به پرسش، درک تصویری، گسترش دامنه واژگان، رشد توانایی تبدیل دیده‌ها به گفتار، جمله‌سازی، بیان شفاهی دیده‌ها و نکات دیگری که ممکن است دانش‌آموزان به طور ویژه به آن توجه داشته باشند. پرسش‌های مطرح شده جنبه الگویی دارند، معلم در انتخاب این پرسش‌ها یا پرسش‌های مشابه آزاد است و می‌تواند علاوه بر آن که در باره‌ی هر تصویر پرسش‌هایی طرح می‌کند ارتباط میان تصاویر را نیز موضوع پرسش و محور توجه دانش‌آموز قرار دهد. نکته اساسی آن است که باید در پاسخ‌ها به جنبه‌های خلاق توجه شود، و از همه‌ی دانش‌آموزان پاسخ‌های یکسان خواسته نشود. معلم می‌تواند پس از دریافت پاسخ‌های فردی و گروهی به جمع‌بندی مطالب بپردازد. این تمرین‌ها می‌تواند فرصتی برای یادگیری مشارکتی فراهم نماید.

 گوش کن و بگو: تقویت توجه، تمرکز، واکنش نسبت به پرسش، بیان شفاهی شنیده‌ها، تقویت خوب گوش دادن و فرایندهای ذهنی، گسترش دامنه واژگان و تقویت مهارت خوب سخن گفتن از اهداف این فعالیت است.

 پیدا کن و بگو: در این فعالیت انطباق واژه‌های شنیداری با اجزای تصویر، تقویت مهارت‌های کلامی، تقویت واژه‌آموزی، گسترش و تعمیق مفاهیم است.

 بازی: این نوع تمرین‌ها با هدف ایجاد فضای شاد و جذاب کردن فعالیت‌ها در راستای آن چه دانش‌آموزان فرا گرفته‌اند، طراحی شده است. تا با ایجاد تقویت اعتماد به نفس در آنان روحیه‌ی مشارکت در فعالیت‌های جمعی را پرورش دهد.

 کتاب فارسی (نوشتاری): این کتاب پهنه‌ی مهارت‌های نوشتاری و کتبی زبان و فرصتی برای نرمش‌های عضلات دست، دست‌ورزی و نقاشی، حرف‌نویسی، هجا‌نویسی، کلمه‌نویسی و... است. همان‌گونه که در کتاب فارسی، زبان نرمش خود را به کمک ذهن و دیگر حواس در زمینه‌نگاره‌ها انجام می‌داد، در کتاب کار، دست‌نرمش خود را با کمک خیال و هوش و ذهن و تعقل از راه نمادهای خطی در زمینه‌ی صفحه‌های کاغذی انجام می‌دهد. که در این کتاب نرمش دست و دست‌ورزی کودکان به نوشتارسنجیده و نظام‌مند پایان می‌گیرد.

ساختار کتاب‌های نوشتاری

 بنویس در نگاره‌ها شامل دو بخش است:

بخش نخست: کامل کن و رنگ بزن

این فعالیت شامل یک طرح ناتمام است که دانش‌آموزان آن را کامل می‌کنند و در حین کامل

کردن به طور غیر مستقیم با نماد نوشتاری که در قسمت بنویس به آن اشاره شده (در ابعاد بزرگتر) آشنا می شوند. وبا رنگ آمیزی آن روش قلم به دست گرفتن صحیح و رعایت محدوده‌ی نوشتن را فرا می‌گیرند.

◀ بخش دوم: بنویس

فکر کن وانجام بده

هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد. این قسمت شامل تمرین‌هایی است که دانش آموز پس از شنیدن دستورالعمل آن را انجام می‌دهد و عبارتند از:

کامل کردن

وصل کردن

تشخیص صدا و نشانه‌ها

پاسخ دادن

تصویر نویسی

کلمه سازی

تفکیک هجاها و صداها

جمله سازی

اشتباه‌یابی

مرتب کردن

رنگ زدن

دسته بندی

انتخاب کردن

تصویر و کلمه‌ی پیش زمینه: این تصویرها با هدف آمادگی بصری و شنیداری با توجه به رویکرد کل نگر و تسهیل در امر آموزش برای نشانه‌ی خوانده نشده‌ای است که در درس بعدی به آن پرداخته می‌شود. باکل خوانی کلمه و دیدن تصویر آن به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید، بدون توجه به نام نشانه

دانش‌آموزان به طور غیر مستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرند. در کلمه پیش زمینه صدای جدید با رنگ سبز مشخص شده است. که ابتدا آموزگار توجه دانش‌آموزان را به تصویر جلب نموده و نام آن را می‌پرسد. سپس با توجه به اصل مجاورت واژه‌ی مربوط به تصویر را بیان می‌کند. در این فعالیت نماد نوشتاری حرف با هدف تقویت مهارت‌های حرکتی و دیداری در طی سه مرحله به دانش‌آموزان معرفی می‌شود.

مرحله اول: دانش‌آموز خط چین‌ها را با توجه به جهت فلش و رعایت فاصله نمادها از یکدیگر، میزان فشار مداد بر روی کاغذ، کامل می‌نماید.

مرحله دوم: تکمیل خطوط محو(ترام) می‌باشد

مرحله سوم: دانش‌آموز نوشتن نماد را به صورت مستقل و با توجه به الگوی اولیه انجام می‌دهد.

نکته: این فعالیت در بخش آموزش نشانه‌ها، قبل از تدریس بعضی از نشانه‌ها به منظور ایجاد و تقویت مهارت‌های نوشتاری در نظر گرفته شده است.

◀ بنویس در بخش نشانه‌ها

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری، واژه‌هایی می‌باشد که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فرا گرفته شده است. شامل واژگان نشانه‌ی جدید و ترکیب صامت با مصوتها که در کتاب خوانداری به آن اشاره شده است می‌باشد.

جدول نگاره‌ها

شماره	نام نگاره	واژه‌های جدید	هم آغاز	هم پایان	نماد نوشتاری
۱	سلام، خانه‌ی ما این‌جا است	بابا، مادر، آرمان، آوا	—	—	
۲	به مدرسه می‌رویم	قرآن، ساعت، کیف، کفش	—	—	
۳	سلام، مدرسه‌ی ما این‌جا است	کتاب، مدیر، کلاس، پرچم	—	—	
۴	کلاس من، کلاس تو	آسمان، آبی، آرمان	آ	—	
۵	بازی، شادی، تماشا	تاب، آب، کتاب، لیوان، گلدان، چمن	ب ن	—	
۶	به کلاس نقاشی خوش آمدید	انار، اسب، ابر، پرچم، دم، بادام	آ	م	
۷	همه باهم مهربانیم	کت، ماست، دست، لباس، گیلان، آناناس	ت س	—	
۸	دنیای حیوانات	آهو، کاهو، قو، ماهی، میمون، موز	م	او	
۹	مسجد محله‌ی ما	جانماز، سبز، سرباز، فرش، کفش، گوش	—	ز ش	
۱۰	در بازار چه خبر؟	کیف، کفش، کلاه، پرده، سفره، شانه	ک	ه ه	

جدول نشانه‌ها

واژگان جدید	کلمه‌های کلید درس	نشانه	نام درس	شماره درس
	آب	آ ب	آب	۱
	بابا	ا ب	بابا	۲
داد	باد	د	باد	۳
	نان	ن ن	نان	۴
	بار	ر	بار	۵
	آرمان، بادام	م م	بادام	۶
باران	ابر، مادر، در، آمد	آ	آبر	۷
من، دارم	سارا، درس، آسان	س س	دَرس	۸
آن	دست، تاب، بست، است	ت ت	تاب	۹

آباد	روستا، دوست، او، بود	او و	روستا	۱۰
آرام	سوزن، بازار، از، زد، نزن	ز	سوزن	۱۱
نام، دارَد	این، امیر، ساری، ایران	ای-ی ی	ایران	۱۲
می‌بارد، دید، ناز	کبوتر، کودک، کرد	ک ک	کودک	۱۳
بازی	پری، توپ، پارک، پا	پ پ	پارک	۱۴
	امید، بادکنک، برد، می‌کند	اُ اُ	بادکنک	۱۵
آسمان، ابری، درست	فرید، برف، آدم‌برفی	ف ف	برف	۱۶
برمی‌دارد	شیر، آرش، می‌نوشد، شاداب	ش ش	شیر	۱۷
دام، آزاد، رفت	آوا، پرواز، وَ	و	پرواز	۱۸
زمین	امروز، نادر، دبستان، ورزش	اِ اِ	ورزش	۱۹

۲۰	ستاره	ه ه	ستاره، ترانه، آزاده، به	شب - تماشا، می‌کرد، پُر، زیبا، نور، نشان
۲۱	درخت	خ خ	درخت، خانه، سب‌سرخ، دختر	افتاد، برداشت
۲۲	خورشید	اُ استثنا	خورشید، نوک، خود، روشن، خورد	روز، شد، سامان، خروس، دانه
۲۳	قند	ق ق	قند، قندان، اتاق، بشقاب، قوری	تمیز، می‌ریزد، سینی، می‌برد، پدر
۲۴	لادن	ل ل	لیوان، دستمال، لادن، لباس	خوبی، می‌پوشد، کیف، می‌خورد
۲۵	چه روز خوبی!	چ چ	چه، چوپان، مورچه، قارچ، چند	زیر، نزدیک، می‌برد، لانه
۲۶	دریا	ی ی	قایق، چای، دریا، یک، برای	کنار، تکان
۲۷	گل	گ گ	نرگس، برگ، گل، رنگ	شاخه، قرمز، دو،
۲۸	درخت کاج	ج ج	جوجه، تاج، کاج، جا	لانه‌ی، سه، می‌کنند
۲۹	بهار	ه ه	بهار، آهو، هوا، مهربان	زمستان، گرم، تمام، کم‌کم، خرگوش، بیرون، سلام

۳۰	نور ماه	ه ه	ماه، به‌به، نگاه	مهدی - گفت
۳۱	ژاله و مژگان	ژ	ژاله، مژگان، پژمرده	هر - گلدان - آورد - می‌دهد - نشود
۳۲	کتاب‌خوانی	خوا	خواب، خواهر، خواندن، می‌خواند	کتاب، قبل
۳۳	نقاشی	ـ	اول، نقاشی، تشکر	سامان، کلاس، بوسید، کشید، دفتر، مادرش
۳۴	صادق	ص ص	صادق، قرص، صدا	مادربزرگ، بیمار، داروی، بیدار، خوابید، آرام
۳۵	حلزون	ح ح	حلزون، صبح، حامد، حرکت	کوچک، بدن، نرمی، روی
۳۶	طناب‌بازی	ط	طناب، حیاط، فاطمه	دوشنبه، داریم، بچه‌ها، زنگ، می‌روند، هم، می‌کنیم
۳۷	وضو	ض ض	وضو، حوض، رضا	وقت، نماز، پدرش، مسجد، می‌رود، می‌گیرد، می‌خوانند، آن‌ها
۳۸	ساعت	ع ع	عمو، جمعه، علی، ساعت	جشن تولد، خانه‌ی، یاد بگیرد

آقای امیری، کشاورز، کار، مزرعه، خدا، تابستان گندم، می‌کارد، وقتی، پاییز، می‌شود، انبار	شروع، جمع	ع ع	جمع آوری گندم	۳۹
خواهرش، پاکیزه، خوردن، میوه، می‌شوید، می‌داند، بیماری، می‌شود	ثریا، کثیف، مثل، باعث	ث ث	ثریا	۴۰
مدرسه‌ی، خانم احمدی، دانش‌آموزان، صف، می‌فرستند، زنگ تفریح، وقتی - دارند، می‌روند	ناظم، خداحافظی، مواظب	ظ	خانم ناظم	۴۱
زیبایی، زندگی، بهاری، شنا، اردک، سفیدی، دیدن، شاد شدند	غاز، مشغول	غ غ	غاز زیبا	۴۲
فصل، رفتند، گل‌های، تماشای، شدند، نزنید، معلم	باغ، تیغ	غ غ	باغ گل	۴۳
عید، رفت، کمک، بیزد، سفره، پهن، بعد، کردند	آذر، غذا، گذاشت	ذ	غذا	۴۴

جدول می توانم بخوانم

ردیف	شماره درس	عنوان
۱	نشانه‌ی ۳	بابا
۲	نشانه‌ی ۶	بادام
۳	نشانه‌ی ۹	آستارا
۴	نشانه‌ی ۱۱	زنبور
۵	نشانه‌ی ۱۵	سوپ
۶	نشانه‌ی ۱۸	او می‌تواند
۷	نشانه‌ی ۲۱	نان
۸	نشانه‌ی ۲۴	پارک
۹	نشانه‌ی ۲۸	جوجه
۱۰	نشانه‌ی ۳۱	آهو
۱۱	نشانه‌ی ۳۴	چهارفصل
۱۲	نشانه‌ی ۳۷	دیدار
۱۳	نشانه‌ی ۴۰	دندان تمیز
۱۴	نشانه‌ی ۴۴	روزهای هفته
۱۵	نشانه‌ی ۴۴	جشن الفبا

جدول پیاموزیم

ردیف	شماره درس	عنوان	موضوع
۱	نشانه ی ۲۰	ستاره	— ربط ، مالکیت
۲	نشانه ی ۲۶	دریا	"ی" مالکیت
۳	نشانه ی ۲۹	بهار	"ها" جمع

جدول باهم بخوانیم

ردیف	شعر	شاعر	درس
۱	مهربان‌ترین	افسانه شعبان‌نژاد	نگاره ی ۱
۲	مداد رنگی لالا!	مصطفی رحمان‌دوست	نگاره ی ۶
۳	آب	فائزه افتخاری	پیش‌زمینه ی نشانه ی ۱
۴	جشن در آسمان	ناصر کشاورز	نشانه ی ۵
۵	ای ایران	اسداله شعبانی	پیش‌زمینه ی نشانه ی ۱۲
۶	مداد تنبل	شکوه قاسم‌نیا	نشانه ی ۱۴
۷	سه‌ستاره	ناصر کشاورز	نشانه ی ۲۰
۸	بهار	عباس یمنی شریف	پیش‌زمینه ی نشانه ی ۲۹

نشانه‌ی ۳۲	محمود میرزایی دلاویز	ما کودکانیم	۹
نشانه‌ی ۳۶	پروین دولت‌آبادی	خدای مهربان	۱۰
نشانه‌ی ۴۴	مصطفی رحمان‌دوست	الحمد لله	۱۱

جدول بازی		
عنوان بازی	شماره درس	شماره
انتخاب اولین کلمه‌ی بیان شده از بین سه تصویر کارت	نگاره‌ی ۳	۱
کشیده گفتن مصوت (آَ) به طور گروهی	نگاره‌ی ۶	۲
درست کردن باغ‌وحش با تصاویر حیوانات	نگاره‌ی ۸	۳
فروشگاهی از وسایلی که صدای آخشان (ه) باشد.	نگاره‌ی ۱۰	۴

فصل سوم

صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان
نقش‌ها (معلم، یادگیرنده، خانواده)
منابع (محیط، مواد و رسانه‌های آموزشی)
مفهوم ارزشیابی در برنامه درسی زبان فارسی

صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان

عصر حاضر در سراسر جهان با سرعت توسعه‌ی اقتصادی و سیاسی به همراه کاربرد گسترده‌ی فناوری‌های جدید، گذر از اقتصاد و جامعه‌ی صنعتی به جامعه‌ی اطلاعاتی شناخته شده است. دانش نه تنها به صورت تصاعدی چند برابر شده بلکه مدام مورد تجدیدنظر و اصلاح قرار می‌گیرد. دو عامل مسلط و برتر جهانی شدن و جامعه‌ی اطلاعاتی تاثیر عمده‌ای بر اقتصاد و مؤسسات اقتصادی داشته‌اند و سایر بخش‌ها از جمله مدارس و آموزش و پرورش نیز مستثنی نبوده‌اند. (استیلیاندز و باشیاریز، ۲۰۰۷)

کاسترو و همکارانش^(۱) (۲۰۰۵)، صلاحیت‌های معلمان را به پنج دسته اصلی تقسیم می‌کنند:

- ۱- دانش تخصصی شامل: داشتن اطلاعات لازم در زمینه دانش تخصصی، توسعه و به‌روز نگه‌داشتن آن.
- ۲- ارتباطات شامل: برقراری ارتباط با دانش‌آموزان با داشتن پیشینه مختلف، هدایت انجام وظایف، تحلیل و روشن‌سازی دیدگاه‌های دانش‌آموزان
- ۳- سازماندهی شامل: تعیین سیستم عملکرد دانش‌آموزان و مدیریت زمان و تنظیم برنامه‌ی درسی مطابق با اهداف نظام آموزشی.

۴- پداگوژی چهار عامل را دربر می‌گیرد که عبارتند از: کمک به دانش‌آموزان و تعیین نیازهای یادگیری، تنظیم برنامه‌ی درسی براساس نیاز دانش‌آموزان مختلف، طراحی فعالیت‌هایی برای تسهیل یادگیری و رشد فراگیران، استفاده از فناوری اطلاعات در تدریس.

۵- صلاحیت رفتاری شامل: داشتن رویکرد دموکراتیک، نگرش پیش‌کنشی، کنجکاوی در مورد تازه‌ها، صداقت و درستی. پروفیسور گیج استاد برجسته تعلیم و تربیت در کتاب «مبانی هنر تدریس» می‌گوید: بدون تردید هیچ فرد دیگری جز معلم نمی‌تواند تأثیر بیشتری بر آن‌چه در مدرسه می‌گذرد، داشته باشد. معلم می‌تواند تعلیم و تربیت را فرایندی توأم با لذت و کامیابی یا فرایندی بی‌ثمر تبدیل کند. (مهرمحمدی، ۷۹)

در نظر ژاپنی‌ها شایستگی هر نظام به اندازه‌ی شایستگی معلمان آن است. از این رو می‌توان گفت: معلم مهم‌ترین عنصر نظام آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی است. لذا جهان به سرعت دگرگون می‌شود. و معلمان نیز باید مانند سایر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبه‌رو می‌شوند که آموزش‌های اولیه‌ی آنان در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمر خود دانش خود را روزآمد کنند (دانش‌پژوه، ۸۷)

برونر در مقدمه کتاب مشهور خود با عنوان فرایند تعلیم و تربیت بر اهمیت معلم به‌عنوان عنصر

1. Koster al et

کلیدی در اجرای برنامه‌های درسی تاکید می‌کند و چنین اظهار می‌دارد که «یک برنامه‌ی درسی بیش از آن که برای دانش‌آموزان طراحی شود، باید برای معلمان طراحی شده باشد. اگر یک برنامه‌ی درسی نتواند معلمان را تغییر دهد، تعادل آن‌ها را برهم زند، به آگاهی آن‌ها بیفزاید و آن‌ها را به حرکت درآورد، قهرأ هیچ‌گونه تأثیری بر کسانی که توسط آن‌ها تعلیم داده می‌شوند، نخواهد داشت. (مهرمحمدی، ۸۱)

در برنامه‌ی درسی جدید فارسی، معلمان نیازمند شناخت کامل محتوای موضوع درس فارسی هستند تا با توجه به ویژگیهای شناختی بتوانند تدارک محیط مناسب یادگیری را ببینند. در ضمن فراهم‌آوری فرصت‌ها برای یادگیری چالش‌برانگیز کنند و با استفاده از راهبردهای تدریس منسجم و معنادار تحقق اهداف آموزشی این ماده درسی را در دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی میسر می‌سازند.

نقش‌ها (معلم، یادگیرنده، خانواده)

◀ نقش معلم

معلمی یعنی صحنه‌پردازی یادگیری، یاری‌دهنده و تسهیل‌کننده‌ی تغییر و رهبری بازار اندیشه‌ای به‌نام کلاس درس. معلمی، شناخت قابلیت‌ها، پرورش توانایی‌ها و راهبری تک‌تک یادگیرندگان در فرایندهای «شدن» است. هدف اساسی این فرایند، تمرین پرواز (اندیشه‌ورزی) است.

لذا برای تحقق اهداف برنامه‌ی درسی فارسی نقش معلمان به شرح زیر است:

- 📖 توجه به ساختار آموزش، الگوی تدریس، سازه‌های فرهنگی و اجتماعی آموزش
- 📖 بهسازی آموزش، بهبود فرایندهای آموزش و یادگیری
- 📖 هدایت یادگیری از معلم‌محوری به دانش‌آموز‌محوری
- 📖 هدایت از یادگیری خطی به یادگیری چندرسانه‌ای
- 📖 هدایت از یادگیری در مدرسه، به یادگیری در زندگی
- 📖 هدایت از یادگیری تک‌بعدی به یادگیری با رعایت تفاوت‌های فردی
- 📖 هدایت از یادگیری خسته‌کننده و عذاب‌آور به یادگیری مفرح
- 📖 هدایت از معلم انتقال‌دهنده، به معلم تسهیل‌کننده

به عبارتی دامنه وظایف حرفه‌ای معلمان گسترده و فراگیر است. اما مهم‌تر از همه این است که ارتقاء یادگیری برای همه دانش‌آموزان در کانون و قلب نقش معلم قرار دارد (دسوس^(۱) و همکاران، ۲۰۰۸).

◀ نقش یادگیرنده

- 📖 آغازگر درس با شور و شوق
- 📖 مشارکت فعال در تعاملات گروهی و فردی
- 📖 رعایت نظم در توالی انجام فعالیت‌ها
- 📖 توجه کامل به درس
- 📖 تمایل به خواندن، نوشتن و برقراری ارتباط این درس با سایر دروس

1. Desos

◀ نقش والدین (خانواده)

📖 افزایش مشارکت و اثربخشی خانواده در تعالی نظام تعلیم و تربیت رسمی در رشد فرزندان بسیار موثر است. خانواده منبع اصلی انتقال مهارت اساسی، رفتارها، عادت‌ها به فرزندان می‌باشند. 📖 ضرورت توجه خانواده به برنامه‌ی درسی فارسی و همگام نمودن آموزش‌ها یکی از از کارکردهای اصلی این ماده درسی است. و در صورتی اهداف آموزشی آن به درستی و کامل تحقق می‌یابد که در خانه اعضای خانواده بتوانند تکمیل‌کننده آموخته‌های مدرسه باشند.

منابع (محیط‌ها، مواد و رسانه‌های آموزشی)

یونسکو یادگیری را سرمایه‌ای استوار بر چهار ستون می‌داند:

یادگیری زیستی یعنی شناساندن طبیعت، چگونگی آفرینش جهان و کره زمین، یادگیری شناختی و ادراکی، که قوه شناخت و ادراک انسان را تحریک و تجهیز و درک ظواهر و پیچیدگی‌های جهان هستی و مناسبات میان پدیده‌ها را میسر می‌کند. یادگیری سوم مهارتی و آموختن تخصص و به‌کاربردن آن است. یادگیری چهارم یادگیری ارتباط اجتماعی است، یعنی انسان‌ها چگونه یکدیگر را درک و چگونه باهم ارتباط برقرار کنند.

آموزش و پرورش و رسانه‌های آموزشی از نظر ساختار، هدف، رویکردها و راهبردها، هر دو به یکدیگر شباهت دارند. آموزش و پرورش دیگر نمی‌تواند از ظرفیت و قابلیت‌های رسانه‌ها و منابع آموزشی صرف‌نظر کند. آموزش و پرورش باید برنامه‌ها، سیستم کلاسی و تعریف خود از آموزش و پرورش را همراه با محتوای تولیدی خود تغییر دهد.

تجهیز کلاس‌ها به وسایل کمک‌آموزشی، نرم‌افزارها، استفاده از اینترنت و فناوری‌های جدید اجتناب‌ناپذیر است. تنوع منابع مورد استفاده در تولید محتوا و بازنگری متون آموزشی براساس آخرین دستاوردهای علمی به ارتقای بهره‌وری آن یاری می‌رساند.

رسانه‌های آموزشی چیز تازه و نویی نیستند بلکه از زمانی که آموزش شروع شده است، رسانه‌ها نیز وجود داشته‌اند، بی‌شک یکی از نخستین رسانه‌ها بیان معلم، گچ و تخته‌سیاه بوده است. مدتی بعد عکس و سپس ضبط صوت، رادیو، فیلم، تلویزیون، ویدیو و کامپیوتر جایی برای خود در جریان آموزش پیدا کردند. در سال‌های نه چندان دور رسانه‌ها را وسایل کمک‌آموزشی سمعی و بصری می‌نامیدند. ولی در حقیقت رسانه‌های آموزشی چیزی بالاتر از وسایل کمکی هستند. زمانی که آن‌ها به صورت صحیحی مورد استفاده قرار گیرند، می‌توانند بر روی فرایند یادگیری تاثیرگذارند. رسانه‌ها برای برقراری ارتباط موثر در تدریس کلاسی که به صورت گروهی انجام می‌گیرد لازم و ضروری به شمار می‌آیند. اکنون رسانه‌های آموزشی جزئی تفکیک‌ناپذیر از فرایند آموزش و یادگیری هستند. آن‌ها دیگر وسایل و موادی در حمایت آموزش نیستند، بلکه رسانه‌ها خود نیز داده‌های آموزشی هستند.

برای یادگیری درس فارسی پایه اول همه چیز ابزار آموزشی است. در این برنامه درسی آموزگار با استفاده از منابع گوناگون محیط پیرامون مانند کتاب درسی، کتاب‌های کمک‌آموزشی، نوارهای دیداری و شنیداری، نرم‌افزارها، لوحه‌ها و ... به آموزش می‌پردازد.

در برنامه‌ی درسی جدید فارسی آموزگار با پیوند بین تجارب قبلی دانش‌آموزان به شکل‌گیری

ادراکات و یادگیری‌های او پرداخته تا بتواند در دنیایی که هر روز پیچیده‌تر می‌شود بیشتر و بهتر با محیط خود ارتباط برقرار نمایند و به یادگیرنده مادام‌العمر تبدیل شوند.

مهم‌ترین منابع برنامه درسی فارسی عبارتند از:

📖 کتاب معلم (راهنمای تدریس معلم) درس فارسی

📖 کتاب فارسی خوانداری

📖 کتاب کار نوشتاری (سه جلد)

📖 کتاب‌های داستانی ساده، وسایل کمک‌آموزشی درس فارسی ویژه دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

مفهوم ارزشیابی در برنامه‌ی درسی زبان فارسی

برنامه‌ی درسی به محتوای رسمی و غیررسمی، فرایند محتوا، آموزش‌های آشکار و پنهان اطلاق می‌گردد که به‌وسیله آن‌ها یادگیرنده تحت هدایت مدرسه دانش لازم را به دست می‌آورد. مهارت‌ها را کسب می‌کند و گرایش‌ها، قدرشناسی‌ها و ارزش‌ها را در خود تغییر می‌دهد (ملکی، ۸۴). در این میان هدف‌ها، محتوا، موادآموزشی، راهبردهای یاددهی-یادگیری، زمان، فضا و شیوه‌های ارزشیابی به عنوان عناصر برنامه‌ی درسی هستند.

ارزشیابی به یک فرایند نظام‌دار برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می‌شود به این منظور که تعیین می‌شود آیا هدف‌های موردنظر تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی (گی، ۱۹۹۱، به نقل از سیف) در کنار مفهوم ارزشیابی، فرایند سنجش، نقش فراهم کردن شواهد معتبر از عملکردهای یادگیری را ایفا می‌کند که منظور از آن آگاه کردن از میزان پیشرفت تحصیلی، هم‌چنین تسهیل امکانات یادگیری بیشتر و یا تشخیص احتمال دسترسی به سطح معینی از یادگیری است.

باتوجه به تعاریف فوق از ارزشیابی می‌توان در یک تقسیم‌بندی کلی ارزشیابی را به دو رویکرد تقسیم کرد:

۱- رویکرد نتیجه محور

۲- رویکرد فرایند محور

رویکرد نتیجه محور همان ارزشیابی پایانی، کمی و مبتنی بر سنجش محفوظات دانش‌آموزان است و ارزشیابی با رویکرد فرایند محور ناظر بر سنجش چگونگی یادگیری در فرایند تدریس است. این رویکرد با تدریس فرایند محور و نظریه‌های یادگیری شناخت‌گرا و فراشناخت هم‌جهت خواهد بود و با تعاریفی که از ارزشیابی تکوینی ارائه می‌شود نزدیکی دارد، که دانش‌آموزان به طور مستمر و گام‌به‌گام همراه آموزش مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

براین اساس دکتر پاشاشریف (۱۳۸۰) اصول موردتوجه در ارزشیابی را به شرح ذیل معرفی نموده است: سنجش و ارزشیابی می‌یابد بر هدف‌های تعیین شده برنامه‌های آموزشی استوار باشد و برای انجام آن متناسب با موارد درس و هدف‌های هر درس از انواع ابزارها و فنون سنجش استفاده شود.

 در ارزشیابی فرایندی نه تنها بازده و نتیجه یادگیری، بلکه فرایندها و راهبردهای یادگیری دانش‌آموزان و تعیین ابعاد کیفیت یادگیری و روش‌هایی که دانش‌آموزان برای رسیدن به نتایج

یادگیری به کار می‌بندد نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

📖 آزمون‌هایی که تهیه می‌شوند به جای این‌که صرفاً به بازشناسی و یادآوری مفاهیم معطوف باشند، باید دانش‌آموزان را به ابداع، تفکر، کشف راه‌حل، و بسط دادن مطالب، استدلال و نتیجه‌گیری وا دارد.

📖 در ارزشیابی فرایندی باید تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرند. بدین معنا که می‌باید عملکرد هر دانش‌آموز با هدف‌های آموزشی، در ارتباط با عملکردهای قبلی و توانایی‌هایش مورد قضاوت قرار گیرد.

📖 در ارزشیابی فرایندی معلم باید دانش‌آموز را از محصور ماندن در کتاب و کلاس خارج کرده و چگونگی جمع‌آوری و نقد اطلاعات از طریق رسانه‌های گروهی و اجرای طرح‌های تحقیقاتی و انجام‌دادن تکالیف مرتبط با محتوای درس به صورت فردی و گروهی را به او بیاموزد و به آنچه که به عنوان گزارش کار به معلم ارائه می‌دهد، بها داده شود.

📖 در ارزشیابی فرایند محور باید به شاگردان در پی‌گیری پیشرفت تحصیلی خود در توسعه مهارت خود ارزیابی کمک کرد و به آنان فرصت داده بشود که آموخته‌های خود را مورد ارزیابی قرار دهند و از این طریق توانایی خود سخن و قضاوت درباره‌ی عملکرد خود و دیگران در آنان پرورش یابد.

📖 در ارزشیابی فرایندی به جای تاکید بر رقابت‌های فردی باید همکاری گروهی و رشد مهارت‌های اجتماعی مورد توجه بیشتری قرار گیرد.

📖 معلم در طی اجرای ارزشیابی فرایندی می‌باید طرح‌ها، هدف‌ها و روش‌های ارزشیابی را با دانش‌آموزان در میان بگذارد و به آن‌ها در مورد این شیوه‌ها و اهداف، فرصت اظهار نظر بدهد.

📖 ارائه بازخورد مناسب و به موقع توسط معلم به هنگام مشاهده عملکرد دانش‌آموز در تهیه گزارشات، انجام تکالیف و نتایج آزمون‌های آن‌ها می‌تواند در شناسایی و رفع نقایص و مشکلات یادگیری آن‌ها کمک نماید.

📖 معلم می‌تواند از نتایج حاصل از سنجش فرایندی برای ارتقای کیفی روش‌های آموزش خود و اصلاح و بهبود مطلب آموزشی استفاده نمایند.

سنجش عملکرد در فرایند تدریس

در آموزش و پرورش سنتی ارزشیابی به صورت آخرین گام فرایند تدریس و به منظور تصمیم‌گیری درباره‌ی ارتقای دانش‌آموزان به کلاس‌های بالاتر به کار می‌رفت. اکنون ارزشیابی بخش جدایی‌ناپذیر فرایند یاددهی-یادگیری که همراه او و در ارتباط تنگاتنگ با آن صورت می‌گیرد و به جای طبقه‌بندی دانش‌آموزان، هدایت یادگیری آنان را در مرکز قرار می‌دهد. در مدل سه‌مرحله‌ای تدریس، جایگاه ارزشیابی و ارتباط آن با فرایند تدریس به خوبی مشخص است (پاشا شریف، ۸۰)

۱- مرحله پیش از تدریس

- الف: تعیین و تعریف هدف‌های آموزشی
- ب: تعیین سطح آمادگی دانش‌آموزان
- ج: انتخاب روش مناسب تدریس
- د: برنامه‌ریزی برای ارزشیابی آموخته‌ها

۲- مرحله‌ی تدریس

- الف: اجرای فرایند تدریس
- ب: سنجش نحوه‌ی یادگیری دانش‌آموزان

۳- مرحله‌ی پس از تدریس

- الف: سنجش اثربخش روش‌های تدریس
- ب: تعیین میزان تحقق هدف‌های آموزشی
- ج: ارزشیابی مجدد آمادگی دانش‌آموزان

چگونگی اجرای ارزشیابی فرایندمحور

ارزشیابی فرایندی در فرایند تدریس و از طریق بررسی فعالیت داخل و خارج از کلاس صورت می‌گیرد (محبی، ۸۰).

الف- فرایند تدریس

عملکرد دانش‌آموزان در فرایند تدریس، مورد مشاهده قرار می‌گیرد. برای این منظور فهرستی از عملکرد موردانتظار در ابعاد دانستن، مهارت، نگرش در چهار مهارت زبانی پیش‌بینی می‌شود. به عبارت کامل‌تر دانش‌آموزان در تدریس فرایندمحور امکان بروز استعدادها و توانایی‌های خود را می‌یابند و معلم ضمن توجه به اهداف درسی، به جمع‌آوری اطلاعات در خصوص یادگیری دانش‌آموزان می‌پردازد. باتوجه به توضیحات فوق محورهای ارزشیابی فرایندمحور در جریان تدریس به صورت زیر خلاصه می‌گردد:

- ۱- تهیه‌ی فهرستی از عملکرد مورد انتظار
- ۲- مشاهده‌ی عملکرد دانش‌آموزان و علامت‌گذاری در کاربرگ‌های پیش‌بینی شده (چک‌لیست)
- ۳- پرسش از دانش‌آموزان
- ۴- در موقعیت قرار گرفتن دانش‌آموزان در مواردی چون (آزمایش کردن، بحث و گفت‌وگو کردن، طرح سوال، ارائه فرضیه و حل مسأله، ارائه گزارش، فرصت خود ارزیابی و...)
- ۵- ارائه بازخورد از سوی معلم
- ۶- پرسش شفاهی یا کتبی پس از اتمام یک درس جهت تثبیت یادگیری در همان جلسه یا جلسات بعد.

ب- تکالیف درسی

هدف از تکلیف و ارائه‌ی آن دست‌یابی دانش‌آموزان به مهارت‌های کلامی، نوشتاری، حسی، حرکتی، فکری، ارتباطی و کسب صفاتی چون مسئولیت‌پذیری، کتاب‌خوانی، حل مسأله، کاوشگری، استقلال و اتکاء به نفس و اعتماد به خویشتن و... است. تکالیفی که دانش‌آموزان برجسته را کسل و دانش‌آموزان ضعیف را در انجام دادن تکالیف بی‌اعتنا و بی‌علاقه کند، مناسب نیست (بازرگان، ۸۶)

ویژگی تکلیف

- ۱- ایجاد مهارت
- ۲- عمیق شدن یادگیری
- ۳- تقویت و استمرار یادگیری
- ۴- کمک به خودرهبی و تصمیم‌گیری
- ۵- کمک به انضباط فردی
- ۶- متناسب با علاقه و نیاز دانش‌آموزان
- ۷- روشن بودن انتظار معلم
- ۸- کمک به روحیه کاوشگری
- ۹- در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی
- ۱۰- بررسی کیفی تکالیف از سوی معلم
- ۱۱- همراه بودن با بازی و تفریح
- ۱۲- کمک به دانش‌آموزان در رشد و خلاقیت و تولید دانش

روش‌های ارزشیابی فرایندی

- ۱- ارزشیابی از سوی معلم
  - ۲- ارزشیابی از سوی خود دانش‌آموز
  - ۳- ارزشیابی گروه از فرد
  - ۴- ارزشیابی فرد از گروه
  - ۵- ارزشیابی گروه از گروه
  - ۶- ثبت فعالیت‌های هر دانش‌آموز در کار پوشه
  - ۷- ثبت فعالیت‌های هر گروه در کار پوشه
- برای ارزشیابی از میزان تحقق اهداف برنامه درسی فارسی، جهت‌گیری و رویکردهای این برنامه قابل طرح است و نیز اهمیت برخی روش‌های ارزشیابی در این درس به اصول و رویکردهای زیر تکیه و تأکید می‌شود:

- ۱- ارزشیابی از مهارت‌های شفاهی زبان
- ۲- ارزشیابی تلفیقی از مهارت‌های کتبی زبان

۳- ارزشیابی از فرایند آموزش و فعالیت‌های دانش‌آموزان

۴- ارزشیابی مستمر و توصیفی در کنار ارزشیابی پایانی

باتوجه به ماهیت برنامه‌ی درسی فارسی و نیز نوع ارزشیابی حاکم بر آن، برای ارزشیابی این درس روش‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- روش کتبی

۲- روش شفاهی

۳- روش مشاهده‌ی رفتار

جهت استفاده‌ی درست از روش‌های فوق و رعایت کردن رویکردهای ارزشیابی در این برنامه از ابزارهای زیر می‌توان بهره گرفت:

۱- آزمون کتبی از مهارت نوشتن

۲- آزمون شفاهی شامل پرسش‌های شفاهی از مهارت‌های گوش دادن، سخن گفتن و خواندن

۳- چک‌لیست، ابزار اندازه‌گیری عملکرد دانش‌آموزان در مهارت‌های ارتباطی، توانایی‌های ذهنی، شرکت در فعالیت‌های گروهی و مهارت‌های شفاهی زبان

فصل چهارم

کودکان چگونه زبان فارسی را یاد می گیرند ؟
مدیریت فرایند یادگیری
روش های یاددهی- یادگیری

کودکان چگونه زبان فارسی را یاد می‌گیرند؟

با وجود این که زبان یکی از پیچیده‌ترین انواع دانش است که ما تا به حال به آن دست یافته‌ایم، همه کودکان عادی در سال‌های اولیه‌ی زندگی در آن مهارت می‌یابند. در واقع، بسیاری از نوزادان حتی قبل از این که بتوانند راه بروند، شروع به صحبت کردن می‌کنند، با این اوضاع آیا می‌توان تصور کرد که زبان تا این اندازه پیچیده است؟ جواب این سوال مثبت است.

زبان‌شناسان، زبان را به انواع یک سیستم ارتباطی که شامل تعداد مشخصی نشانه است، تعریف می‌کنند. این نشانه‌ها شامل صداها یا حروف می‌شوند و با اشاراتی که توسط افراد در زبان اشاره‌ای به کار می‌رود. این نشانه‌ها می‌توانند باهم ترکیب شوند و شمار نامحدودی را تولید کنند. همان‌طور که ویگوتسکی تصدیق می‌کند هر زبانی به‌طور شگفت‌آوری هم وسیله‌ای جهت ارتباط اجتماعی و هم یک وسیله لازم جهت تفکر می‌باشد.

بنابراین یک کودک برای یادگیری زبان فارسی باید در ۵ زمینه مهارت یابد:

۱- صداشناسی^(۱)

صداشناسی یک سیستم صدا در زبان است و واحدهای پایه صدا در هر زبانی بخش‌های آن هستند که کودک باید بداند کدام یک از آنان باهم ترکیب می‌شوند و کدام یک نمی‌توانند. دانش آموزان باید یاد بگیرند که صدای زبان خود را شنیده و تلفظ کنند تا سخنانی را که می‌شنوند برایشان آشنا باشد و آن را متوجه شوند.

۲- ساخت کلمه^(۲)

قواعد ساخت کلمه قواعدی هستند که برای شکل‌دهی کلمات از صداها به کار می‌روند.

۳- نحو^(۳)

قواعد علم نحو، قواعدی هستند که جهت تشکیل جمله‌ها از کلمات به کار می‌روند. دانش آموزان باید در قواعد نحو مهارت یابند تا بتوانند زبان را متوجه شوند و آن را به کار گیرند.

1. phonology
2. morphology
3. syntax

۴- علم معانی^(۱)

علم معانی حیظه‌ای از زبان است که بر معانی تمرکز دارد. این کلمات نشان‌دهنده روابط بین کلمات هستند. علم معانی هم‌چنین برای تفسیر کامل جمله با پاراگراف لازم و ضروری است. روشن است که فهم معانی بسته به درک کلمات دارد، بنابراین وابسته به رشد شناختی است.

۵- علم علائم و اصطلاحات زبانی^(۲)

در پایان باید گفت که زبان‌آموزان باید در علم علائم مهارت یابند این بدین معنی است که دانش‌آموزان باید یاد بگیرند که کی، چه چیزی را، به چه کسی بگویند. آن‌ها باید بیاموزند که چگونه می‌توانند با فهمیدن این مطلب که چه کسی شنونده است چه چیزی از قبل می‌داند و برچه چیزی نیاز دارد یا دوست دارد بشنود. وبه صورت موثرتری ارتباط برقرار کنند.

-
1. semantic
  2. pragmatic

مدیریت فرایند یادگیری

علی‌رغم تغییرات عمیق در نظام آموزش و پرورش و تغییر در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی، بسیاری از معلمان در رویارویی با مسائل و مشکلات آموزشی فاقد توانایی‌های لازم و اساسی هستند که همین امر باعث کندی فرایند یاددهی- یادگیری و آسیب‌پذیری امر آموزش شده است.

لذا وجود مدیریت کارآمد معلمان و ایجاد شرایط لازم برای تسهیل در امر یادگیری درس که مطابق با نیازها و ویژگی‌های فراگیران باشد، لازمه‌ی جامعه‌ی امروزی و راه‌گشای بسیاری از مشکلات می‌باشد. امروزه معلمان نیازمند مهارت‌های مدیریتی مبتنی بر اصول روان‌شناسی یادگیری به شیوه‌های علمی و تدریس پویا و فعال می‌باشند. برای تحقق این ضرورت‌ها مسأله اصلی مدیریت کارآمد کلاس درس معلمان می‌باشد. هر کلاس درس متشکل از اجزایی است که یک طرف معلم و طرف دیگر فراگیر است و رسانه‌ها، روش‌ها و وسایل نیز در کنار این دو هستند. بنابراین ارتباط صحیح معلم، به عنوان یاددهنده و فراگیر به عنوان یادگیرنده فرایند آموزش را نیز به وجود می‌آورند و پس از طی یک دوره‌ی آموزش توسط معلم فراگیر تغییر رفتار می‌پذیرد.

فرایند یادگیری انسان پیچیدگی‌های فراوان دارد. معلم باید مجهز به علوم روز به‌ویژه مدیریت کلاس درس باشد و در حرفه‌ی معلمی خود از فناوری‌های آموزشی و روش تدریس‌های فعال استفاده نماید. معلم موظف است بر مشکلات رفتاری و انضباطی در کلاس درس فایق آید و آنان را به بهترین شیوه هدایت نماید. اهمیت و نقش مدیریت کلاس را بشناسد و جایگاه استفاده از آن را بداند.

مدیریت کلاس درس مستلزم تفکر، برنامه‌ریزی و مهارت می‌باشد و معلمان به ویژه در این زمان که عصر دانایی و اوج شکوفایی علم و رشد فناوری و تکنولوژی می‌باشد، موظفند از آموزش‌های لازم برخوردار گردند، به‌گونه‌ای که مدیریت کلاس درس برایشان امری سهل و طبیعی تلقی گردد و بدانند که کلاس درس آنان هم‌چون نظامی زنجیروار به هم وابسته است و نمی‌تواند معلم خود را از این نظام جدا بداند بلکه عنصری موثر از این سلسله است که دارای اجزایی می‌باشد نظیر معلم، دانش‌آموزان، محتوا، روش تدریس، ارزشیابی، رسانه و ... که همگی این اجزا درون‌داد این نظام است و امر آموزش فراگرد این نظام است و دانش‌آموختگان هر کلاس برون‌داد این نظام محسوب می‌شوند.

بنابراین معلم موظف است که کلاس درس را به عنوان کمیته ترکیبی در نظر بگیرد، نه مجموعه‌ای از عوامل که می‌توان برخی از آن‌ها را حذف نمود. معلم باید بداند که نظام کلاس او از نظام‌های بالاتر خود یعنی نظام مدرسه و نظام آموزش و پرورش تاثیر می‌پذیرد. کیفیت آموزش این نظام هدفمند وابسته به معلم کلاس به عنوان مدیر و برنامه‌ریز می‌باشد.

مطالعات متعدد نشان داده است که معلم کارآمد و فعال معلمی است که می‌تواند براساس توانایی‌های خود به هدف‌های موردنظر یادگیری برسد و بتواند به دو مهارت دست یابد:

۱- تدریس کارآ

۲- مدیریت اداری کلاس

در تعریف مدیریت کلاس اسکو لویز می‌گوید:

«مدیریت کلاس درس به مفهوم ایجاد شرایط لازم برای تحقق یادگیری است. براین اساس می‌توان استنتاج کرد که مهارت‌های مدیریت کلاس درس سنگ بنای کل موفقیت در تدریس است.»

اهداف مدیریت کلاس برنامه‌ی درسی فارسی

(الف) برنامه‌ریزی درسی بر پایه آمیزه‌ای از تنوع و هدف (حافظه‌دیداری و شنیداری)

(ب) ارائه دستورالعمل‌های شفاف به دانش‌آموزان در مورد فعالیت‌های درسی

(ج) هدایت و نظارت بر یادگیری و فعالیت‌های دانش‌آموزان

(د) به‌کارگیری ابزارهای آموزشی و منابع یادگیری و تدریس (نگاره‌ها- کارت‌های تصویری-

کارت‌های نشانه‌ها و کلمات، جدول حروف الفبا و...)

(ه) حرکت منطقی از یک مرحله‌ی تدریس به مرحله دیگری از تدریس

(و) زمان‌بندی فعالیت‌های کلاس و ایجاد توازن در آن‌ها

(ز) شروع و خاتمه هدفمند درس

◀ مهارت‌های مدیریت کلاس

مدیریت کلاس بر دو مهارت به‌هم پیوسته و اساسی استوار است:

۱- تصمیم‌گیری

۲- اقدام

اقدام یعنی عملی که در کلاس درس تحقق می‌پذیرد. مانند تأکید بر نکته‌های تدریس، استفاده

در آهنگ کلام، استفاده از تخته‌سیاه و...

رعایت هشت اصل در زمینه مدیریت کلاس می‌تواند مفید باشد:

۱- امکان فعالیت‌های یادگیری معنادار را فراهم سازید: زمانی که اطلاعات درسی برای

دانش‌آموزان بامعنا باشد، یادگیری تقویت می‌شود یک عامل مهم برای پیدا کردن فعالیت‌های بامعنا،

داشتن اطلاعات شما از دانش‌آموزان، علاقه‌ها، روش فکری و میزان آمادگی آنان است.

۲- کلاس درس را به محیط حمایت‌کننده تبدیل کنید: یادگیری و رشد خود به خود اتفاق نمی‌افتد به این منظور لازم است به نیازهای دانش‌آموز پاسخ داده شود و با تضمین امنیت دانش‌آموز در کلاس و تحسین صادقانه او، نقش تسهیل‌کننده را ایفا نماید.

۳- برای یادگیری موفقیت‌آمیز فرصت‌های لازم را فراهم آورید: همه ی دانش‌آموزان باید امکان کسب تجربه‌ی موفقیت‌آمیز را در کلاس داشته باشند. این تجربه ممکن است از سهیم شدن در کارها تا پیشرفت در درسی خاص تغییر کند. معنای موفقیت تنها پیروزی در رقابت با دیگران نیست. پیشرفت فرد در انجام کارهای خود، منبع مهم درک موفقیت است. معلمان موفق، فعالیت‌هایی را برنامه‌ریزی می‌کنند که ضمن کارآمد بودن با احتمال موفقیت در آن‌ها زیاد باشد.

۴- به دانش‌آموزان کمک کنید، هدف‌های مربوط به اصلاح خود را تعریف کنند: هدف‌هایی که دانش‌آموزان انتخاب می‌کنند، در رفتار موفقیت‌آمیز آنان تاثیر دارد.

۵- درباره‌ی نتایج کارها، اطلاعات لازم را در اختیار دانش‌آموزان بگذارید: گفتن نتایج کارها توسط معلمان با موفقیت دانش‌آموزان رابطه نزدیک دارد. اگر آن‌ها (بچه‌ها)، کارهای خوبشان و معیارهای خوب انجام دادن کارها را توضیح دهند، یادگیری دانش‌آموزان استمرار پیدا می‌کند و امکان بروز رفتارهای بد کاهش می‌یابد. به‌علاوه این کار سبب می‌شود که آن‌ها درباره‌ی خود و کارهایشان داوری کنند و کارهایشان را تحلیل کنند.

۶- دانش‌آموزان را در تصمیم‌گیری شرکت دهید: معلمان موفق به دانش‌آموزان خویش اجازه می‌دهند که نقش مهمی را در تعیین تجربه‌های یادگیری ایفا کنند. آن‌ها اغلب به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند که درباره‌ی موضوع، زمان و نحوه‌ی یادگیری تصمیم بگیرند. مشارکت دانش‌آموزان سبب افزایش انگیزه آن‌ها در یادگیری و کاهش رفتارهای بد در آنان می‌گردد.

۷- برای روزهای «بد» برنامه‌ریزی کنید: گاهی موفق‌ترین معلمان نیز با وجود برنامه‌ریزی، از تدریس باز می‌مانند از جمله رویدادهایی مثل بیماری، مشکلات خانوادگی و ... برای آن‌ها به وجود می‌آید. در این صورت با یک پیش‌برنامه کلی و بامعنا برای مواقع اضطراری می‌توان دانش‌آموزان را کاملاً مشغول کرد.

۸- رفتارهای مناسب را تقویت کنید: با تقویت رفتار مناسب می‌توان از بروز رفتار نامناسب جلوگیری کرد. معیار مدیریت موفق در کلاس، پرهیز از مشکلات است، نه صرفاً برخورد با رفتارهای نامناسب. در نهایت مدیریت معلم چیزی جز توان و قدرت تصمیم‌گیری و اجرای عمل نمی‌باشد. معلم با توان و کارآیی خود می‌تواند مدیریت زمان کلاس خود را طوری برنامه‌ریزی کند که لحظه‌لحظه‌ی کلاس درس او درس عشق و ایثار و توکل به خداوند باشد.

روش‌های یاددهی - یادگیری

به منظور کیفیت بخشی به فرایند یاددهی - یادگیری در روش تدریس زبان و ادبیات فارسی آشنایی با نظریه‌های یادگیری و الگوهای جدید تدریس به عنوان «علم تدریس» یکی از ضروریات غیرقابل انکار دنیای تعلیم و تربیت کنونی است. اما علم تدریس به تنهایی کافی نیست، با توجه به روش‌های ابتکاری که حاصل تجارب خوب معلمان است تجربه و «هنر تدریس» اگر از علم تدوین برتر نباشد، کم تر نخواهد بود. لذا به منظور دستیابی به روش‌های نوین تدریس در درس زبان و ادبیات فارسی در جهت بهبود و کیفیت بخشی با این ماده درسی و خدمت به اعتلای کیفیت آموزش و پرورش میهن عزیز اسلامی لازم است تا معلمان این حوزه هم با «علم تدریس» به خوبی آشنا شوند و با شناخت توانایی‌های خود به عنوان «هنر تدریس» به کار بست آن اقدام نمایند.

از بین مهارت‌های انسان می‌توان ادعا کرد که خواندن در عصر ما یکی از مهم‌ترین مهارت‌های انسانی محسوب می‌شود، زیرا نه فقط فارسی بلکه هیچ درسی نیست که انگیزه یادگیری آن کم و بیش به میزان مهارت خواندن فرد ارتباط نداشته باشد. لذا در ابتدا لازم است ماهیت خواندن را بشناسیم.

ماهیت خواندن

هنگام خواندن، دو عمل همزمان در ذهن انجام می‌گیرد، یکی رمزگشایی از نشانه‌های نوشتاری و دیگری درک معنای متن خوانده شده، مرحله درک معنای کلی صرفاً با هدف ادراک متن و دیگری می‌تواند گذشته از ادراک با هدف تولید، بازآفرینی و خلاقیت متن نیز انجام گیرد.

بنابراین لازم است برای تمام مراحل خواندن یعنی (رمزگشایی، درک معنی در دو حوزه ادراک و تولید) روش تدریس‌های متناسب با نیاز دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌شود.

اکنون به مدل خواندن و روش‌های تدریس زبان فارسی برگرفته از رویکرد خبرپردازی یا پردازش اطلاعات اشاره می‌کنیم:

مدل خواندن با توجه به رویکرد پردازش اطلاعات

از بین مدل‌های خواندن با رویکرد پردازش اطلاعات بهترین روش زبان فارسی روش «صامت‌خوانی» است. الگوها و پژوهش‌های جدید خواندن از جمله پاک و براوان نشان داده‌اند که در بیشتر مواقع در پیش خود خواندن یا صامت‌خوانی بخش مهمی از فرایند درک مطلب را فراهم می‌آورد.

با توجه به اینکه در روش صامت‌خوانی دانش‌آموز دلهره اشکالات احتمالی رمزگشایی را ندارد و از طرفی تمام فعالیت ذهنی خود را در جهت دریافت مفهوم متن هدایت می‌کند، در نتیجه فرصت

پیدا کرده تا هم اطلاعات قبلی خود را بکار گیرد و هم اطلاعاتی را که از این طریق به دست آورده بهتر در ذهن پردازش نماید.

به منظور کامل نمودن روش صامت‌خوانی در جهت اهداف پیش‌بینی شده روش‌های تدریس زیر پیشنهاد می‌شود:

الف) روش تدریس پرسش و پاسخ

در این روش معلم ضمن تشویق شاگردان خود به صامت‌خوانی کردن متن، از آن‌ها می‌خواهد تا به سوالات از نوع واگرا و همگرایی که از قبل تهیه شده پاسخ دهند. ضمناً این سوالات باید به گونه‌ای طراحی شوند تا انگیزه‌ی خواندن متن را در راستای پردازش اطلاعات در دانش‌آموزان ایجاد نماید. نمونه‌ای از سوالات حوزه‌ی شناخت در این مرحله:

۱- به نظر شما چرا این عنوان برای درس امروز ما انتخاب شده است؟

۲- چه قسمت‌هایی از این درس جالب به نظر می‌رسد؟

۳- کدام شخصیت درس را دوست دارید؟

گام بعدی که از حوزه‌ی فراشناخت با روش پرسش و پاسخ دنبال می‌شود، تشویق کردن خود دانش‌آموزان به طراحی سوال از متن درسی که به صورت صامت خوانده‌اند، می‌باشد که ممکن است دانش‌آموز کم‌توان ذهنی به لحاظ ویژگی‌های شناختی و توان ذهنی خود خصوصاً در پایه‌های پایین دوره‌ی ابتدایی قادر به انجام این فرایند نباشند. در گام بعدی یعنی مرحله ارزشیابی هم به بهترین سوال‌های طراحی شده و هم به پاسخ‌گویی‌های مناسب آن امتیاز تعلق می‌گیرد.

صامت‌خوانی را می‌توان از سال اول شروع کرد. این روش برای تندخوانی و مطالعه صحیح مفید است. روش‌هایی که در زیر می‌آید بیشتر مبتنی بر صامت‌خوانی هستند:

۱- **دقیق‌خوانی:** در این نوع خواندن دانش‌آموز به درک متن خواندنی و نگاه‌داری آن به طور منظم در حافظه می‌رسد، او به افکار اصلی نویسنده پی می‌برد و ارتباط بین مطالب می‌پردازد، خلاصه‌ی متن را بیان و از آن نتیجه‌گیری می‌کند.

۲- **خواندن تجسمی:** هدف این خواندن درک عمیق‌تر، تحریک حس کنجکاوی بیشتر و مشارکت فعالانه در مطالعه است. برای رسیدن به اهداف مذکور لازم است، قبل از مطالعه سوالاتی از بین متن انتخاب شود.

۳- **خواندن انتقادی:** در این روش دانش‌آموز، تجزیه و تحلیل مطالب، ارزش‌گذاری و قضاوت مطالب و برقراری ارتباط بین جوانب مختلف مطالب می‌پردازد.

۴- **خواندن التذافی:** خواندن برای درک زیبایی‌ها روش موثری برای پرورش حس زیبایی‌شناسی و تقویت ذوق ادبی است. بهتر است دانش‌آموزان بیشتر به دنبال یافتن زیبایی‌های موجود در نثر و شعر باشد مثل یافتن تشبیهات، ضرب‌المثل‌ها، وزن و قافیه، موسیقی موجود در شعر و...

◀ (ب) روش تدریس روابط واژگانی

در این روش با استفاده از مدل تعاملی در جهت پردازش اطلاعات «از روابط واژگانی» استفاده می‌کنیم. واژگان هر متنی باهم در ارتباط هستند، که می‌توان آن روابط را در تدریس درس زبان به کار گرفت. روابطی از قبیل «ترادف، تضاد، تشابه، تضمن و هم‌خوانده» دانش‌آموزان از همان سال‌های اول به تدریج با روابط واژگانی آشنا می‌شوند. با این روش براساس هرم آزوبل یادگیری‌های جدید را بر پایه یادگیری قبلی استوار می‌کنیم. در نتیجه دانش‌آموز به جای آن که مطلب را از معلم بیاموزد، خود می‌آموزد به عبارتی دیگر خودآموز می‌شود. یعنی مهم‌ترین هدفی که امروزه در روش‌های پیشرفته و نوین تدریس مطرح است در نتیجه انگیزه‌ی یادگیری درس فارسی نه فقط در حوزه‌ی ادراک بلکه در حوزه‌ی تولید نیز گسترش می‌یابد و از این طریق یادگیری نیز با دوام‌تر می‌شود.

روش کار: در گام اول دانش‌آموز سعی می‌کند ضمن صامت‌خوانی متن، معنی لغات مشکل درس را از طریق روابط واژگانی خودش حدس بزند. با توجه به مدل تعاملی برخورد دانش‌آموز در این مرحله برخورد انفعالی نیست و از طرفی چون معنی لغات و عبارات را با استفاده از توانایی‌های قبلی خود کشف می‌کند یادگیری‌های گذشته و حال او پایدارتر خواهند شد. و هر حدس جدید برای او پاداش خوبی است. در نتیجه درس فارسی برای او جالب می‌شود. در گام‌های بعدی آن‌ها حدس‌های خود را در گروه و سپس در کل کلاس مطرح کرده و به قضاوت و داوری می‌نشینند و با این روش کلاس درس شاداب و فعال‌تر می‌شود.

◀ روش بلندخوانی

معمولاً از روش بلندخوانی و صامت‌خوانی در آموزش مهارت زبانی (خواندن) استفاده می‌شود. بلندخوانی در شروع خواندن روشی موثرتر است. زیرا در آن از دو فرایند ادراکی یعنی تمیز شنیداری و تمیز بصری استفاده می‌شود.

◀ روش‌های بلندخوانی

الف) خواندن خطابی: در این نوع خواندن معلم یا یک دانش‌آموز خطاب به دیگران متنی را می‌خواند و آنان ضمن گوش کردن به متن نگاه می‌کنند. آموزگاران در کلاس‌های اول تا سوم برای

ادامه درس جدید از این نوع خواندن استفاده می‌کنند.

معلم در خواندن خطابی باید به نکات ذیل توجه نماید:

۱- آهنگ و لحن صدا باید متناسب با موضوع باشد

۲- مطالب را صحیح بخواند

۳- نگاهش را تقسیم کند

۴- عبارت خوانی نماید (در پایه اول شمرده خوانی)

۵- درس‌های مشکل و عاطفی را خودش بخواند

۶- اوایل سال بیشتر دروس را خودش بخواند

ب) هم‌خوانی: در این نوع خواندن معلم یا یک دانش‌آموز متن را می‌خواند و دانش‌آموزان دیگر با صدای بلند آن را تکرار می‌کنند. این نوع خواندن بیشتر در کلاس اول کاربرد دارد.

ج) خواندن اجمالی: هدف از این نوع مطالعه دست‌یابی به نکته‌ها و مطالب مهم متن یا کتاب و کشف ساختار و مضمون کلی آن است.

د) مطالعه سریع و تندخوانی: هدف از این نوع مطالعه کسب آشنایی با متن یا کتاب از طریق مرور آن‌ها با سرعت فوق‌العاده زیاد است. این شیوه برای دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر دروهی ابتدایی مناسب است.

ماهیت نوشتن

زبان ، نظامی از نمادهای قراردادی

زبان وسیله‌ای است که ما از آن برای نمادین کردن تجربه‌های زندگی استفاده می‌کنیم. استفاده از نماد یکی از ویژگی‌های مهم انسان و ممیز او از دیگر جانوران است، که به انسان توانایی سخن گفتن می‌دهد. ما با استفاده از نمادهای کلامی به آرایه مشاهدات و تجربیات خود از جهان می‌پردازیم، با دیگران ارتباط برقرار می‌کنیم. هم‌چنین از این نمادها به عنوان ابزار اندیشه ، تفکر و حل مسئله استفاده می‌کنیم. در زبان گفتاری از نمادهای رمزی صوتی و در زبان نوشتاری از نمادهای دیداری سود می‌بریم. وظیفه برنامه درسی فارسی این است که از دانش شاگردان خود در شناخت و به کارگیری نمادهای صوتی استفاده و به آنان چگونگی استفاده از نمادهای دیداری (صورت نوشتاری زبان) را در قالب مهارت‌های خواندن و نوشتن بیاموزد.

جدول صفحه بعد کارکردهای متنوع زبان را از دیدگاه مایکل هالییدی زبان شناس نشان می‌دهد :

ردیف	نقش (کارکرد)	تعریف نقش	مثال
۱	زبان ابزاری	بر آوردن نیازهای روزمره انسان	مکالمه شغلی ، تبلیغات ، نامه های اداری و تجاری
۲	زبان تنظیم گر	تاثیر در رفتار دیگران	دستور ، خواهش ، راهنمایی
۳	زبان تعاملی	تاثیر در رفتار اجتماعی	گفت وگوهای عادی ، دوستانه ، خانوادگی ، نامه های دوستانه
۴	زبان شخصی (خصوصی)	بیان عقاید شخصی	یادداشت شخصی، خاطره نویسی، نقدنویسی
۵	زبان خلاق(هنری وادبی)	بیان تخیلات و احساسات	سرودن شعر ، داستان نویسی
۶	زبان علم و پژوهش	تحقق و کسب اطلاعات علمی	مقاله و سخنرانی تحقیقی و علمی، نگارش کتاب های علمی ، میزگرد و مصاحبه های علمی
۷	زبان اطلاع رسانی	ارایه اطلاعات در زمینه های گوناگون	گزارش نویسی ، گزارش شفاهی ، اخبار

اگر زبان را دارای دو جنبه ی گفتاری و نوشتاری بدانیم .خط مربوط به جنبه نوشتاری زبان است .معمولا خط رامهم تر از زبان گفتاری می دانند، زیرا از طرفی نوشتار (خط) سنجیده تر از گفتار است. زیرا در هنگام نوشتن امکان تفکر ، سنجش و تجدید نظر وجود دارد . با این حال بنابر دلایلی که مورد قبول اکثر زبان شناسان است ، جنبه ی گفتاری زبان اصل و جنبه ی نوشتاری آن فرع است.

ویژگی های خط فارسی :

خط فارسی از راست به چپ نوشته می شود. این خط دارای دو نشانه است :

الف (نشانه های حرفی

ب) نشانه های زیر و زبری

◀ الف (نشانه های حرفی

نظام نوشتاری زبان فارسی دارای ۳۲ حرف و ۶۲ حرف گونه است .(حرف صورت نوشتاری آواهای زبانی است و اشکال مختلف یک حرف را حرف گونه می نامیم) که در جدول زیر مشاهده می کنید :

جدول ۱- نشانه‌های حرفی نظام نوشتاری فارسی						
نشانه‌های آوایی	مثال	حرف گونه				نام نشانه‌ی حرف
		منفرد	چسبان پایانی	میانی	آغازی	
ʔ,â	آزادی، مادر، دانا، دارا	ا	ا	ا	آ_ آ	الف
b	بیر، چسب، کتاب	ب	ب	بـ	بـ	ب
p	پرواز، پسر، جیب، توپ	پ	پ	پـ	پـ	پ
t	تهران، خدمت، نجات	ت	ت	تـ	تـ	ت
s	ثریا، لته، کیومرث	ث	ث	ثـ	ثـ	ث
dz	جلوه، ماجرا، رواج	ج	ج	جـ	جـ	جیم
ts	چهره، پیچش، کلاچ	چ	چ	چـ	چـ	چ
h	حوله، محمّد، ملاح	ح	ح	حـ	حـ	ح
x	خاور، میخک، سرخ	خ	خ	خـ	خـ	خ
d	دنیا، مدل، شاد	د	د	د	د	دال
z	لذت، لذت	ذ	ذ	ذ	ذ	ذال
r	روشن، برادر، امیر	ر	ر	ر	ر	ر
z	زند، میزان، پیروز	ز	ز	ز	ز	ز
ž	ژاله، پژواک	ژ	ژ	ژ	ژ	ژ
s	سورنا، کسری، خروس	س	س	سـ	سـ	سین

š	شیر، بشیر، تلاش	ش	ش	ش	ش	شین
s	صبر، تصادف، خاص	ص	ص	ص	ص	صاد
z	ضرر، مریض	ض	ض	ض	ض	ضاد
t	طاهر، حیاط	ط	ط	ط	ط	طا
z	ظالم، نظر	ظ	ظ	ظ	ظ	ظا
ʔ	عروس، معمول، مواقع، دفاع	ع	ع	ع	ع	عین
q	غلام، مشغول، مبلغ، داغ	غ	غ	غ	غ	غین
f	فارسی، کلاف	ف	ف	ف	ف	ف
q	قرارداد، صندوق	ق	ق	ق	ق	قاف
k	کلاه، مالک	ک	ک	ک	ک	کاف
g	گل، سرهنگ	گ	گ	گ	گ	گاف
l	لیوان، شال	ل	ل	ل	ل	لام
m	میوه، خرم	م	م	م	م	میم
n	نیرو، ایران	ن	ن	ن	ن	نون
v- u- ow	ویلا، تور، فردوسی	و	و	و	و	واو
h	هاله، مهدی، مه، راه	ه	ه	ه	ه	ه
y- i- ey- a	یاور، سینی، ری، موسی	ی	ی	ی	ی	ی

جدول ۱- نشانه‌های زیر و زبری نظام نوشتاری فارسی

نام و نشانه‌ی زیر و زبری	شکل نشانه	مثال	نشانه‌ی آوایی
تشدید	ّ	نَجَّار، حَقُّ انسان	-
تنوین	ً	معمولاً، خصوصاً	an
همزه	ء	جرأت، سؤال، جزء، تبریئه	?
فتحه	َ	مَهریه	a
کسره	ِ	مِهران	e
ضمه	ُ	مُهر	o

◀ (ب) نشانه‌های زیر و زبری

اسامی این دسته از نشانه‌ها عبارتند از: تشدید، تنوین و علامت همزه در نظام نوشتاری زبان فارسی برای مصوت (آ-ا-ا) هیچ نشانه‌ای وجود ندارد. ولی در پایه اول ابتدایی برای تسهیل در آموزش خواندن و نوشتن به طور موقت برای نشان دادن آن‌ها به ترتیب از سه نشانه کسره، فتحه و ضمه استفاده می‌کنند.

روش ایفای نقش

این روش چنان‌چه بعد از اجرا با بحث و تبادل نظر و ارزشیابی توأم شود، عالی‌ترین اهداف زبان‌آموزی را محقق می‌کند. از جمله‌ی این اهداف، ایجاد برقراری ارتباط انسانی و عاطفی، نظم‌بخشی به افکار و گفتار، پرورش قوه تفکر، استدلال، استنتاج و به طور کلی به رشد و شکوفایی خلاقیت و استعداد‌های زبانی در دانش‌آموزان می‌انجامد.

مراحل اجرا

◀ مرحله‌ی نخست: آماده کردن گروه که این مرحله دارای سه قسمت است:

- ۱- آشناسازی دانش‌آموزان با مسأله
- ۲- آماده کردن گروه با توصیف روشن مسأله با استفاده از مثال‌ها

۳- پرسیدن سوالاتی برای برانگیختن تفکر دانش‌آموزان

◀ مرحله‌ی دوم: انتخاب شرکت‌کنندگان ایفای نقش

معلم با توجه به آمادگی که از لحاظ ذهنی در دانش‌آموز ایجاد شده است، (که همه احساس می‌کنند مسأله دشواری مربوط به همه آن‌ها است) سعی می‌کند از افراد داوطلب برای ایفای نقش بهره بگیرد.

◀ مرحله‌ی سوم: صحنه‌آرایی

معلم در این مرحله تلاش می‌کند تا نقش را، به ایفاگر نقش بازگو کند، و نحوه‌ی وارد شدن به کار نمایش را توضیح دهد، معلم مکانی را برای نشستن دانش‌آموزان انتخاب می‌کند و امکان اجرای برنامه تدارک شده را فراهم می‌کند.

◀ مرحله‌ی چهارم: آماده کردن تماشاگران

تماشاگران الگوی تدریس ایفای نقش، تماشاگرانی نیستند که به منظور سرگرم شدن گردهم آمده باشند. آنان برای درک اهمیت مسأله و بنا به ضرورت به تماشای بازی نقش‌ها می‌پردازند. توجیه اهمیت و ضرورت بازی نقش‌ها برعهده معلم است.

◀ مرحله‌ی پنجم: اجرای بازی

در این مرحله است که بازیگران به ایفای نقش می‌پردازند و معلم آن‌ها را هدایت می‌کند.

◀ مرحله‌ی ششم: بحث و ارزشیابی

اجرای بازی سوالاتی را در اذهان به‌وجود می‌آورد. معلم، ایفاگران نقش‌ها و تماشاگران همه سوالاتی را مطرح می‌کنند. براساس سوالات طرح شده و با توجه به سوالاتی که معلم برای بازیگران مشخص کرده است، به بحث سازمان داده می‌شود.

◀ مرحله‌ی هفتم: اجرای دوباره بازی نقش

معلم بحث و نظر ارائه شده در مرحله‌ی هفتم را جمع‌بندی می‌کند. بازیگران نقش‌ها در جریان اصلاحات نقش‌های ایفا شده قرار می‌گیرند و بازی نقش مجدد صورت می‌گیرد.

◀ مرحله‌ی هشتم

بحث و ارزشیابی این مرحله به طور دقیق همانند بحث و ارزشیابی مرحله‌ی ششم است.

◀ مرحله‌ی نهم: تعمیم وارد به تجارب و موقعیت‌ها و افراد دیگر

مرحله‌ی نهم اهمیت بسیار زیادی در الگوی تدریس بازی نقش دارد. اگرچه هرکدام از عوامل حائز اهمیت ویژه‌اند. در این مرحله آن‌چه به صورت بازی نقش اجرا شده است به موقعیت‌های مسأله و شکل‌دار واقعی ارتباط داده می‌شود. هم‌چنین اصول اساسی رفتارها معین می‌گردد.

روش یادگیری مشارکتی

از جمله روش‌های فعالی که امروزه توجه بسیاری از صاحب‌نظران تعلیم و تربیت قرار گرفته یادگیری مشارکتی است که به اعتقاد جویس و همکاران در صورتی که روش مشارکتی با سایر روش‌ها ترکیب شوند تأثیرات آن‌ها افزایش می‌یابد (بهرنگی، ۸۴).

کاگان^(۱) (۲۰۰۴) معتقد است که هر کار گروهی الزاماً مشارکتی نیست. در کار گروهی ممکن است فراگیران به‌طور فردی یا رقابتی تلاش کنند، فقط ظواهر هر کار گروهی را حفظ نمایند. اما در کار گروهی (مشارکتی) دانش‌آموزان به صورت غیررقابتی با یکدیگر کار می‌کنند تا به هدف‌های مشترک درسی برسند.

تدریس مشارکتی یک راهبرد تدریس در گروه‌های کوچک است. اما هر تدریسی که با استفاده از گروه صورت می‌گیرد لزوماً نمی‌تواند تدریس مشارکتی تلقی گردد. زیرا تدریس مشارکتی الزامات و روش‌های مخصوص به خود را دارد و تا زمانی که این الزامات در جای خود و به صورت درست انجام نگیرد، نمی‌توان گفت تدریس مشارکتی صورت پذیرفته است.

وظیفه اصلی معلم ایجاد زمینه‌ی مشارکت، همکاری و رفاقت گروهی میان دانش‌آموزان می‌باشد. کار او ایجاد رقابت نیست. بلکه ایجاد رفاقت، همکاری و صمیمیت بین آن‌هاست. فلسفه وجودی تدریس مشارکتی دقیقاً به همین سبب است. اگرچه به خاطر وجود برخی ویژگی‌های فردی از جمله ویژگی‌های هوشی، شخصیتی، زمینه خانوادگی و... زمینه‌ی رقابت میان دانش‌آموزان ایجاد خواهد شد. لذا اگر به چند تعریف تدریس مشارکتی نظری بیافکنیم این ایده را در همه تعریف‌های مربوط به تدریس مشارکتی ملاحظه خواهیم کرد. کرامتی به نقل از کاگان یادگیری مشارکتی را یک شیوه‌ی آموزشی می‌داند که در آن دانش‌آموزان در قالب گروه‌های کوچک برای رسیدن به یک هدف مشترک با یکدیگر کار می‌کنند و علاوه بر این که مسئول یادگیری خود هستند، در برابر یادگیری دیگران نیز احساس مسئولیت می‌کنند.

به اعتقاد کوهن یادگیری مشارکتی به معنای گروه‌بندی دانش‌آموزان براساس توانایی‌های مشابه

1. kogan

نیست، بلکه برعکس هر اندازه ناهمگونی اعضای گروه از نظر نژاد، زبان، فرهنگ، هوش و پیشرفت تحصیلی بیشتر باشد کارآیی رویکرد یادگیری مشارکتی بیشتر خواهد بود.

در مجموع می‌توان به این نتیجه دست یافت که تدریس مشارکتی یک راهبرد توصیه شده برای یادگیری فردی و جمعی است که نه تنها فرد در مقابل یادگیری خود مسئول است بلکه در مقابل یادگیری دیگران نیز مسئول است و معلم می‌تواند با انعطافی که در ترکیب و اندازه گروه‌ها بوجد می‌آورد به یک تدریس اثربخش دست یابد. به طوری که نه تنها دانش‌آموزان بتوانند باهم کار کنند بلکه میزان یادگیری خود و دیگران را به حداکثر رسانده و از این یادگیری لذت ببرند.

مراحل اجرا

- ۱- دانش‌آموزان را در گروه‌های نامتجانس تقسیم‌بندی نمایید
  - ۲- محتوای درس جدید را با توجه به تعداد گروه‌های کلاس تقسیم‌بندی نمایید
  - ۳- مطالعه هر قسمت از محتوای درس را به یک گروه اختصاص دهید
  - ۴- برای مطالعه، زمان مشخص و یکسانی را در اختیار گروه‌ها قرار دهید
  - ۵- پس از مطالعه از دانش‌آموزان بخواهید که آنچه در گروه انجام داده‌اند به دوستان هم‌گروه خود توضیح دهند.
  - ۶- از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا آنچه را یاد گرفته‌اند، در اختیار اعضای گروه دیگر قرار دهند
  - ۷- مرحله آخر نوبت توضیح نماینده هر گروه است تا آنچه را که یاد گرفته‌اند در جلوی کلاس، به تمامی دانش‌آموزان ارائه دهند.
- توصیه ۱: در این روش معلم به‌عنوان راهنما و تسهیل‌گر جریان آموزش موظف است بر انجام کار گروه‌ها نظارت و در صورت نیاز ملاحظات آموزشی مناسب را انجام دهد.
- توصیه ۲: پس از ارائه مطالب توسط دانش‌آموزان، ارائه توضیحات تکمیلی و بیان نکات اصلی درس اقدام نماید.

الگوی تدریس پیش‌سازمان‌دهنده

طرح الگوی تدریس پیش‌سازمان‌دهنده از «آزوبل» یکی از روان‌شناسان «مکتب گشتالت» است. یادگیری در این مکتب به معنای درک کل است. به این معنا که اگر فراگیر کل یک موضوع را دریابد نسبت به اجزای آن شناخت لازم را به دست می‌آورد. الگوی پیش‌سازمان‌دهنده به قصد رساندن دانش‌آموز برای چنین شناخت کلی طراحی شده است. در نظر «آزوبل» هریک از رشته‌های علمی دارای یک ساخت و هرم مفهومی هستند. مفاهیم و مطالب کلی‌تر در قاعده هرم و هرچه به رأس

هرم نزدیک‌تر می‌شویم مفاهیم ویژه‌تر می‌شوند. در یادگیری باید تلاش کنیم ابتدا مطالب کلی‌تر را تدریس کنیم و به ترتیب مطالب جزئی‌تر را بیاموزیم. به این ترتیب در ذهن فراگیر سازمانی از شناخت شکل می‌گیرد که آزوبل آن را ساخت‌شناختی^(۱) می‌نامد. بنابراین ساخت‌شناختی و نظام مفاهیمی است که از مطالعه ساخت یک دانش در ذهن دانش‌آموز شکل گرفته است.

◀ ماهیت پیش‌سازمان‌دهنده

پیش‌سازمان‌دهنده چیست؟ آیا می‌توان گفت مطالب یا عباراتی که معمولاً معلمان در آغاز تدریس برای آماده کردن فراگیر بیان می‌کنند، پیش‌سازمان‌دهنده است؟ پاسخ منفی است؟ یعنی باید پیش‌سازمان‌دهنده را از مطالب مقدماتی در تدریس متمایز دانست. ممکن است معلم درس خود را با یک پرسش آغاز کند و یا از آنان بخواهد که تجربیات خود را در خصوص مطلب موردنظر بیان کنند. این موارد و مشابه آن‌ها هیچکدام پیش‌سازمان‌دهنده نیستند، یعنی آن‌چه از وضع ارائه پیش‌سازمان‌دهنده موردنظر است برآورده نمی‌سازند.

مراحل تدریس الگوی پیش‌سازمان‌دهنده:

مرحله‌ی اول: ارائه پیش‌سازمان‌دهنده

- 📖 هدف‌های درس را مشخص کنید
- 📖 پیش‌سازمان‌دهنده‌ها را ارائه دهید
- 📖 ویژگی‌های اصلی سازمان‌دهنده را بیان کنید
- 📖 با ذکر مثال و بیان ویژگی‌ها زمینه درک سازمان‌دهنده را فراهم سازید.

مرحله‌ی دوم: ارائه مطلب موردنظر

- 📖 مطلب موردنظر را ارائه کنید
- 📖 توجه فراگیران را حفظ کنید
- 📖 ارتباط سازمانی مطالب را با پیش‌سازمان‌دهنده آشکار سازید.

مرحله‌ی سوم: تحکیم سازمان‌شناخت

- 📖 از شاگردان بخواهید از ویژگی‌های اصلی مطالب آموزشی جدید را بیان کنند

1. cognitive structure

- 📖 از شاگردان بخواهید ارتباط مطالب جدید را به پیش‌سازمان‌دهنده توضیح دهند
- 📖 از شاگردان بخواهید مثال‌های بیشتری برای مفاهیم مطالب درسی ارائه دهند.
- 📖 از شاگردان بخواهید نظر انتقادی خود را در خصوص مطالب جدید و ارتباط آن با پیش‌سازمان‌دهنده بیان کنند.

◀ نقش معلم

معلم ساخت ذهنی فراگیر را کنترل می‌کند، زیرا لازم است که همواره مطالب جدید را به پیش‌سازمان‌دهنده ارتباط دهد. به ویژه در مرحله سوم که شاگردان فعالیت یادگیری زیادی انجام می‌دهند، سوالاتی طرح می‌نماید، هدایت آن‌ها و ارتباط آن‌ها به پیش‌سازمان‌دهنده نقش حساس معلم است، تمایل شاگردان به یکپارچه کردن مطالب و کسب یک ساخت‌شناختی به تعداد زیادی به ایفای موثرتر نقش معلم بستگی دارد.

◀ نقش شاگرد

در مراحل اول و دوم شاگرد به فعالیت ذهنی درونی مشغول است یعنی در صورت ارائه پیش‌سازمان‌دهنده‌ی مطلوب آمادگی ذهنی لازم را به دست می‌آورد و مطالب جدید را که توسط معلم ارائه می‌گردد به مطلب کلی ربط می‌دهند. و به تدریج، یادگیری معنادار می‌سازد، ولی مراحل اول و دوم مبنای شناختی لازم را به وجود می‌آورد.

این بنای شناختی به استحکام و تقویت محتاج است، که برای این کار فعالیت دانش‌آموزان با ارتباط دادن مجدد مطالب تدریس شده به مفهوم کلی پیش‌سازمان‌دهنده، توضیح ارتباط منطقی اجرای مطالب جدید، ذکر مثال‌ها و نمونه‌های دیگر برای مفاهیم و مطالب، تفسیرهای مختلفی که در خصوص ابعاد مختلف مطالب انجام می‌دهد شناخت ذهنی و ساختار مفهومی خود را محکم‌تر می‌کند و به یادگیری معنادار دست می‌یابد.

کاربرد: در هر محتوای آموزشی که مفاهیم و نظریات اساسی در یک زمینه ارائه می‌شوند و مطالب از یک سیر منطقی برخوردار هستند از الگوی تدریس پیش‌سازمان‌دهنده استفاده می‌شود؛ هم‌چنین زمانی که می‌خواهیم دانش‌آموزان در پایان دوره یک شناخت واحد کلی از مطالب به دست آورند، استفاده از این الگو مفید است. مثلاً وقتی که «چگونگی اجتماعی شدن در مدرسه» را تدریس می‌کنیم، می‌توانیم از مفهوم «اجتماعی شدن» به عنوان پیش‌سازمان‌دهنده استفاده کنیم.

روش بازی های آموزشی

علاقه بچه ها به بازی مورد پذیرش همه ی ماست . و این چیزی است که هیچ فرد عاقلی درصدد کتمان آن برنخواهد آمد. بنابر این بهتر است، از این علاقه شدید بچه ها به مهارت های زبان فارسی به نحو احسن بهره جوییم.

استفاده از بازی های متنوع آموزشی به یادگیری مهارت های زبانی و ارتباطی منجر خواهد شد و در این جا به برخی از بازی های آموزشی که می توان از آن استفاده کرد، اشاره شده است:

۱- بازی «غلطه ، آی غلطه»: این بازی فقط در کلاس اول کاربرد دارد . در این بازی آموزگار جملاتی به زبان می آورد، که از لحاظ معنایی یا ارتباط شناختی نادرست می باشد. که دانش آموزان باید در پایان جمله ی معلم عبارت " غلطه ، آی غلطه " را تک تک یا دسته جمعی بیان نمایند.

۲- بازی من چی هستم ، من کی هستم: برای انجام این بازی معلم می تواند با نشان دادن تصاویر تکمیل نشده یا ارایه توضیحات از دانش آموزان بخواهد پاسخ درست را حدس بزنند . و در قبال آن پاداش (کارت امتیاز ، تشویق های کلامی و...) به آن ها بدهد. این بازی می تواند به صورت گروهی یا انفرادی انجام گیرد. تا در توسعه و تقویت مهارت های شنیداری ، دیداری ، کلامی ، اجتماعی و ... دانش آموزان گام مهمی برداشته شود.

۳- بازی صحبت کردن در گوشه: بچه ها صحبت در گوشه را خیلی دوست دارند. معلم یک کلمه در گوش اولین دانش آموز می گوید و دانش آموز باید این کلمه را در گوش دانش آموز بعدی بگوید ، که این کار تا آخرین دانش آموز ادامه می یابد. سپس معلم از اولین دانش آموز و آخرین دانش آموز می خواهد تا کلمه را با صدای بلند تکرار نمایند. این تمرین سبب می شود تا قدرت حفظ و نگه داری عناصر زبانی در دانش آموزان تقویت شود. هم چنین به دلیل ویژگی های شناختی دانش آموزان کم توان ذهنی با افزایش توانش زبانی آنان می توان به ارایه جمله های دو کلمه ای ، سه کلمه ای و... پرداخت.

روش تدریس قصه گویی

◀ قصه چیست؟

ادبیات کودک شامل قصه، شعر، نمایش، افسانه، داستان و ... است ادبیات کودکان عبارت است از: تلاشی هنرمندانه در قالب کلام برای هدایت کودک به سوی رشد با زبان و شیوه ای مناسب و در خور فهم او. به بیانی دیگر ادبیات عبارت است از چگونگی تعبیر و بیان احساسات، عواطف و افکار به وسیله ی کلمات در اشکال و صورت های گوناگون.

همچنین قصه‌گویی عبارت است از هنر یا حرفه نقل داستان به صورت شعر یا نثر که شخص قصه‌گو آن را در برابر شنونده‌ی زنده اجرا می‌کند. داستان‌هایی که نقل می‌شود، می‌تواند به صورت گفت‌وگو، ترانه، آواز با موسیقی یا بدون آن، با تصویر و سایر ابزارهای همراه می‌باشد. ممکن است از منابع شفاهی، چاپی یا ضبط مکانیکی استفاده شود و یکی از اهداف آن بایستی سرگرمی باشد. در روزگاران کهن تاریخ، سنت‌ها، مذهب، آداب قهرمانی و غرور قومی به وسیله قصه‌گوها از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شد.

◀ فرایند قصه‌گویی

سه عامل عمده در فرایند قصه‌گویی عبارتند از: قصه، قصه‌گو و مخاطب. هر یک از این عوامل به نوبه خود و با ویژگی‌های خاص خود، نقش اساسی در فرایند قصه‌گویی ایفا می‌کنند و نبود هر کدام به معنای عدم قصه‌گویی است. البته نباید از نظر دور داشت که علاوه بر این عوامل زمان و مکان نیز موثرند.

◀ انواع قصه‌گویی

قصه‌گویی نقلالانه: نوعی از قصه‌گویی است که کارش خلق و یا اجرای حکایت‌های شفاهی شاعرانه است. و به نقل حوادث تاریخی یا ستایش نیاکان و رهبران کنونی یک گروه قبیله‌ای یا فرهنگی و یا ملی می‌پردازد. نقل‌کننده، معمولاً نه ضرورتاً به هنگام اجرا با یک آلت موسیقی که خودش و یا دیگران می‌نوازد، همراهی می‌شود.

قصه‌گویی قومی: این نوع از قصه‌گویی، قابل اجرا در خانه، ضمن کار گروهی، گردهمایی اجتماعی، خیابان و بازارها بوده است. قصه‌گویی در خانه، یکی از جهانی‌ترین تجربه‌های انسانی است.

قصه‌گویی مذهبی: قصه‌هایی است که مقامات و رهبران رسمی یک گروه مذهبی، به جای قوانین برای تشریح و ترویج مذهبشان به کار می‌برند.

قصه‌گویی تماشاخانه‌ای: آنچه این نوع قصه‌گویی را متمایز می‌کند، این است که در ساختمان‌هایی مانند تماشاخانه‌های واقعی به اجرا درمی‌آیند. این نوع قصه‌گویی به دشواری از تئاتر به مفهوم حقیقی آن جداشدنی است.

قصه‌گویی کتابخانه‌ای: در این نوع، کتابداران در ساعت منظم و خاصی در کتابخانه برای کودکان قصه می‌گویند.

قصه‌گویی در اردو: یکی از موثرترین مکان‌ها برای قصه‌گویی، فضای اردوها است. غیررسمی بودن محیط و نزدیکی به طبیعت، از عواملی است که بر خلاقیت دوجانبه‌ای که در قصه‌گویی (میان قصه‌گو و شنونده) نهفته است، می‌افزاید و نتایج موضوعی به ارمغان می‌آورد.

◀ معیارهای انتخاب قصه

داستان، محور یک تجربه اصیل قصه‌گویی است چرا که بدون داستان قصه‌گویی وجود ندارد. هم‌چنین آماده کردن داستان نیز مقوله‌ی دیگری است که قصه‌گو باید به آن توجه خاصی داشته باشد. منبعی که قصه‌گو برای انتخاب کردن داستان در اختیار دارد، پهنه ادبیات شفاهی و مکتوب جهان است. او باید به جمع‌آوری قصه‌هایی متناسب با شخصیت و سبک خاص خود بپردازد و برای انتخاب قصه به سوالات زیر جواب دهد:

- 📖 آیا داستان، قصه‌گو را برمی‌انگیزد؟ آیا دوست دارد دیگران را در آن سهیم کند؟
- 📖 آیا او می‌تواند از عهده‌ی گفتن این داستان برآید؟ فضا و محتوای داستان با شخصیت قصه‌گو متناسب است؟
- 📖 آیا این قصه برای گفتن مناسب است یا خواندن آن برای بچه‌ها بهتر است؟
- 📖 آیا این قصه با گروه سنی شنوندگان متناسب است؟
- 📖 آیا طول قصه برای شنوندگان مناسب است؟

◀ اهداف قصه‌گویی

- ۱- افزایش قدرت تفکر، گوش دادن و درک مطلب
- ۲- کمک به پرورش قدرت بیان، عواطف و افکار دانش‌آموزان
- ۳- ایجاد حس صمیمیت میان مربیان و دانش‌آموزان
- ۴- عمق بخشیدن به دانش و آگاهی
- ۵- تقویت زمینه‌های برنامه‌ی درسی
- ۶- رشد اعتماد به نفس دانش‌آموز
- ۷- ایجاد و تقویت شناخت علمی، قضاوت منطقی، بالندگی و تفکر واگرا
- ۸- آشنایی و الفت با مطالعه و یادگیری خودانگیزنده
- ۹- انتقال اندیشه‌ها، تجربه‌ها و شناخت جنبه‌های مختلف زندگی
- ۱۰- آشنایی با صفات پسندیده و دوری از کارهای ناپسند

◀ مراحل اجرا

- ۱- دانش‌آموزان را برای گوش دادن به قصه آماده کنید
- ۲- قصه مناسبی را انتخاب و آن را با رعایت حالت‌های عاطفی و با ایجاد تغییرات مناسب در صدا

- و حرکات صورت، دست‌ها و بدن) برای دانش‌آموزان بگویید.
- ۳- در هر قسمت از قصه، از دانش‌آموزان بخواهید که فضا و عناصر قصه را مجسم نمایند مانند گرما یا سرما، وزش باد، بوی غذا و...
- ۴- دانش‌آموزان را در انجام فعالیت قصه‌گویی مشارکت دهید.
- ۵- پس از پایان قصه، دانش‌آموزان را به پرسش و پاسخ، گفت‌وگو درباره‌ی فضا، عناصر و اتفاقات قصه تشویق کنید.
- ۶- قصه‌گویی را می‌توان با نمایش، تقلید صدا و حرکات تلفیق کرد.

روش کتاب خوانی

کتاب خوانی در کلاس اول توسط معلم انجام می‌گیرد. ولی در کلاس‌های دوم تا ششم بهتر است خود دانش‌آموزان آن را انجام دهند.

در کلاس اول بهتر است، معلم علاوه بر کتاب درسی در ساعتی از هفته کتاب‌های دیگری اعم از داستانی، بهداشتی و... را که به زبان ساده نوشته‌اند برای بچه‌ها روخوانی کند. از این طریق مهارت گوش دادن بچه‌ها تقویت می‌شود، ذخیره‌ی واژگانی آن‌ها افزایش می‌یابد، علاقه آن‌ها به کتاب خواندن و مطالعه بیشتر می‌شود و اشتیاق و آفری برای با سواد شدن و قدرت خواندن انفرادی در آن‌ها به وجود می‌یابد.

در هنگام خواندن کتاب، معلم آهنگ جمله‌های خبری، پرسشی، تعجبی و مواردی مثل تاکید و مکث را در جاهای لازم به خوبی رعایت می‌کند. هم‌چنین در مواقع لازم با تکرار برخی جمله‌ها یا پرسیدن سوال از بچه‌ها استمرار توجه دانش‌آموزان را به متن کتاب حفظ و تقویت می‌کند. و بالاخره در پایان خواندن کتاب با طرح سوالات مناسب یا ایجاد فضای گفت‌وگو در کلاس و یا خواستن از بچه‌ها که به بازگویی مطالب می‌پردازند یا خلاصه‌ای از آن‌چه را شنیده‌اند بیان می‌کنند، یک بار دیگر بر مطالب خوانده شده تاکید می‌کند تا تثبیت یادگیری به نحو احسن صورت گیرد.

در کلاس اول تشویق بچه‌ها به خواندن کتاب‌های تصویری می‌تواند، سرآغاز تشویق آن‌ها به مطالعه و کتاب خوانی باشد. لازم است، آموزگار بچه‌ها را راهنمایی کند تا به صورت هدفدار کتاب‌های تصویری را بخوانند. از آن‌ها بخواهد برداشت‌های خود را از کتاب برای دوستان و هم‌کلاسی‌های خود بیان نمایند. هم‌چنین در صورت وقت کل داستان را بازگو کنند.

از کلاس دوم تا ششم آموزگاران سعی کنند با غنی‌تر کردن کتابخانه‌ی کلاس و مدرسه برنامه‌ای منظم برای مطالعه بچه‌ها فراهم کنند. با برگزاری مسابقات خلاصه شفاهی یا خلاصه نویسی

کتاب بین همه بچه ها ، تشویق آن ها به پرسشگری ودقت در مطالعه کتاب ، مهارت خواندن آن ها را تقویت نمایند. باز گو کردن موضوع کتاب در کلاس، خود موجب رشد مهارت شفاهی زبان دانش آموزان خواهدشد.

روش تدریس تفکر استقرایی

هیلداتابا صاحب نظر در برنامه های آموزشی، راهبردهای متعدد آموزشی برای کمک به رشد جریانات استقرایی ذهنی، به خصوص توان طبقه بندی و استفاده از طبقات را تدوین کرده است. الگوی تفکر استقرایی برای تکوین مفهوم و آموزش همزمان مفاهیم به دانش آموزان تدوین شده و توجه به منطق، زمان و معانی کلمات و ماهیت دانش را پرورش می دهد. مهم ترین کاربرد این الگو، بهبود ظرفیت تفکر است. این شیوه در جریان بهبود ظرفیت تفکر، دانش آموزان را به کسب و پرورش اطلاعات بسیاری در دوران ذهن خود وامی دارد. جریانات استقرایی شامل خلاقیت در پردازش اطلاعات و نیز استفاده ی همگرا از اطلاعات در حل مسائل است. الگوی استقرایی موجب می شود که دانش آموزان اطلاعات را گرد آورند و به دقت موردبررسی قرار دهند، به شکل مفاهیم درآورند و دست ورزی با آن مفاهیم را یاد بگیرند.

◀ مراحل تدریس

مرحله ی اول: تکوین مفهوم

در این مرحله معلم آغازگر فعالیت است، زیرا فعالیتها از قبل به وسیله معلم تعیین می شوند. اما فضای همکاری دوستانه بین معلم و شاگردان وجود دارد. در جریان آموزش مفاهیم زمینه سازی می شود تا مفهوم با مشارکت فعالانه ی دانش آموزان و معلم تولید شود. آموزش به این شیوه برای دانش آموزان ارزشمند است، زیرا خود سازنده و تولیدکننده ی آن هستند. در مرحله ی تکوین مفهوم در الگوی استقرایی، رویکرد پی گیری تقویت می شود. نیل به این مرحله از طریق روش های زیر انجام می شود:

گام اول: تعیین، برشماری و فهرست کردن مطالب

فعالیت معلم

مشخص کردن موضوع و مسئله تدریس برای دانش آموزان

تشکیل گروه کاری از دانش آموزان

- 📖 اختصاص زمان مناسب برای تفکر گروهی و مشورت افراد هر گروه
- 📖 تشویق و ترغیب گروه‌هایی که توانسته‌اند بیشترین نمونه‌ها را فهرست کنند
- 📖 نظارت، هدایت و تسهیل‌کنندگی

فعالیت دانش آموز

- 📖 فعالیت انفرادی در آغاز مرحله‌ی اول و قرائت نظرات چند دانش‌آموز در حضور بقیه‌ی دانش‌آموزان
- 📖 تنظیم فهرست مشترک برای هریک از گروه‌ها
- 📖 بحث و گفت‌وگو بین سرگروه‌ها
- 📖 گام دوم: گروه‌بندی براساس ویژگی‌های مشترک

فعالیت معلم

- 📖 در صورتی که موضوع برای دانش‌آموزان تفهیم نشده باشد با استفاده از روش سخنرانی، زمینه‌های فکری را تقویت نموده و کلیات مسئله را بازگو نماید.
- 📖 کمک به دانش‌آموزان برای درک شباهت و تفاوت‌ها

فعالیت دانش آموز

- 📖 دانش‌آموز باید ابتدا به صورت انفرادی و سپس با نظر بقیه‌ی اعضای گروه فهرست به دست آمده را به چند بخش تقسیم کنند. گروه‌بندی عناوین باید براساس تشابه آن‌ها باشد و تشخیص این شباهت‌ها به عهده‌ی دانش‌آموزان است.
- گام سوم: عنوان‌دهی و طبقه‌بندی

فعالیت معلم

- 📖 کمک به دانش‌آموزان به منظور انتخاب عنوان‌های مناسب برای طبقه‌بندی خود و وظایف دانش‌آموزان

فعالیت دانش آموز

- 📖 انتخاب نام و عنوان مناسب برای گروه‌بندی‌ها که باتوجه به خصوصیات و ویژگی‌های مشترک دسته‌بندی شده‌اند

📖 تبدیل گروه‌بندی به طبقه‌بندی و قراردادن هر جزء در طبقه‌ی ویژه‌ی خود

مرحله‌ی دوم: تفسیر مطالب

یادگیری موثر و مطلوب زمانی اتفاق می‌افتد که فراگیران بتوانند در خصوص مسئله و موضوع موردنظر، اظهار عقیده کنند و به تفسیر و تحلیل آن بپردازند. البته باید توجه داشت که داشتن توانایی تحلیل و تفسیر مطالب، به شناخت دقیق و عمیق مسائل بستگی دارد و در مراحل متفاوت الگوی استقرایی، دارا بودن این تسلط و مهارت بسیار ضروری است. مرحله‌ی تفسیر مطالب از طریق موارد زیر تحقق می‌یابد:

گام اول: تشخیص و تعیین خبرهای شاخص

فعالیت معلم

📖 کمک به دانش‌آموزان برای درک مفهوم اجرا و توصیف دقیق آن‌ها

فعالیت دانش‌آموزان

📖 تعیین خواص ویژگی‌های مشترک و شاخص

📖 ارائه تعریف و توصیفی از اجزای هر گروه

📖 گام دوم: کشف روابط و استنتاج

فعالیت معلم

📖 کمک به دانش‌آموزان برای بررسی روابط علت و معلولی بین اجزا و طبقات

📖 کمک به دانش‌آموزان برای تحلیل جایگاه عناوین

📖 تدوین یک جدول دوبعدی

گام سوم: استنباط

فعالیت معلم

📖 طرح سوالات مناسب که پاسخگویی به آنان بیانگر عمق یادگیری و درک دانش‌آموزان از مسئله باشد

فعالیت دانش‌آموزان

📖 درک عمیق موضوع

📖 ارائه دلایل و دفاعیات به طور گسترده از طبقه‌بندی خود

توجه: با پایان گرفتن این مرحله می‌توان گفت که مفهوم موردنظر آموخته شده است و دانش‌آموزان به مرحله‌ی تسلط بر موضوع رسیده‌اند. در بیشتر موضوعات آموزش از طریق استقرایی در این مرحله متوقف می‌شود، زیرا انتظار و اهداف درس، فراتر از این نیست. مراحل بعدی هم به موضوع و ابعاد متفاوت آن بستگی دارد و در صورت لزوم اهداف درس ادامه می‌یابد.

مرحله‌ی سوم: کاربرد اصول

اصولی که در مراحل تکوین مفهوم و تفسیر مطالب کشف و تولید شده است. در این مرحله ابعاد جدیدتری به کار گرفته می‌شود. اطلاعات از ذهن بیرون می‌آید و در عرصه‌های زندگی به عمل متصل می‌گردد. برای مرحله‌ی بعدی کاربرد اصول هر فعالیت پیش‌بینی شده است. گام اول: پیش‌گویی نتایج، توضیح پدیده‌های جدید و فرضیه‌سازی

فعالیت معلم

📖 طرح اطلاعات جدید و ناآشنا

📖 هدایت و رهبری بحث‌های گروهی

فعالیت دانش‌آموز

📖 فرضیه‌سازی مفاهیم جدید و ناآشنا براساس اصول و مفاهیم تدوین شده

📖 بحث و گفت‌وگو پیرامون فرضیه‌های متفاوت

گام دوم: توضیح یا پشتیبانی از فرضیه‌ها

فعالیت معلم

📖 هدایت و رهبری بحث‌های گروهی

📖 خودداری از تأیید یا رد فرضیه‌ها

فعالیت دانش‌آموز

📖 بحث در میان اعضای هر گروه

📖 ارائه دلایل هر گروه به سایر گروه‌ها

📖 بحث پیرامون نظرات مخالفان و موافقان هریک از فرضیه‌ها

گام سوم: تصدیق پیش‌گویی

فعالیت معلم

تصدیق پیش‌گویی و اثبات فرضیه‌ها

جمع‌بندی مطالب

راهنمادهای و توصیه‌ها

- مدیریت زمان یکی از نکات ضروری در این الگوی تدریس می‌باشد.
- می‌توان این الگو را در برنامه‌های درسی با داده‌های بسیار نیازمند سازمان‌دهی به کار برد.
- از این الگوی تدریس می‌توان در کلاس و دوره‌های مختلف از پیش‌دبستانی تا دبیرستان استفاده کرد.
- با استفاده از این الگو می‌توان منابع کثیری از داده‌ها را به دانش‌آموزان آموزش داد.
- این الگو قابلیت استفاده در کلاس‌های پرجمعیت را نیز دارد.
- الگوی استقرایی را می‌توان با سبک‌های مختلف یادگیری تطبیق داد.

الگوی تدریس E5 (براساس ساخت‌گرایی)

از نظر طبقه‌بندی، روش ساخت‌گرایی جز روش‌های فعال و اکتشافی است که بر تولید، کنترل و تعمیم روش تأکید می‌کند.

در این فرایند تدریس ساخت‌گرایی، معلم و همه امکانات تسهیل‌کننده هستند و جز خدمات آموزشی به حساب می‌آیند. بنابراین، در این روش دانش‌آموز نقش اساسی را ایفا می‌کند.

هدف: جستجوی فعالانه دانش‌آموزان از طریق فعالیت‌های گوناگون برای کشف راه‌حل، مفاهیم اصول و قوانین یکی از اهداف مهم در این روش است. داشتن روحیه کاوشگری برای ایجاد سوال، طراحی، اجرا، ابداع و به دست آوردن جواب یکی از ویژگی‌های ساخت‌گرایی است.

این الگوی تدریس از پویاترین و کارآمدترین الگوهای تدریس است که در بسیاری از کلاس‌های دنیا با موفقیت در حال اجرا است.

مراحل اجرای الگوی تدریس حاضر در ۵ مرحله برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود که مراحل موردنظر عبارتند از:

۱- درگیر کردن^(۱)

۲- کاوش^(۲)

۳- توصیف^(۳)

۴- شرح و بسط^(۴)

۵- ارزش‌یابی^(۵)

دلایل نام‌گذاری الگوی تدریس ساخت‌گرایی به الگوی E5 آغاز شدن هر مرحله با حرف E است.

◀ مرحله‌ی اول

درگیر شدن: در این مرحله برای جلب توجه کلاس به موضوع مورد آموزش و ایجاد هیجان و انگیزش دانش‌آموزان طراحی شده است. یک سوال جالب، یک داستان نیمه تمام، یک عکس خوب، ارائه فعالیت مناسب علمی و... می‌تواند مورد استفاده معلم قرار گیرد.

1. Engagement
2. Exploration
3. Explanation
4. Elaboration
5. Evaluation

◀ مرحله‌ی دوم

کاوش: در این مرحله که مطالعه بعد از انگیزه می‌باشد، معلم از همه گروه‌ها می‌خواهد تا به مطالعه یا جستجو مشغول شوند. ضمن اینکه در تمام لحظات گروه یادداشت‌برداری می‌کند. در واقع ایجاد و تقویت هماهنگی چشم و دست در حین کسب تجربه از اهداف مهم این مرحله است. این مرحله به دانش‌آموزان در ایجاد یک قالب و چارچوب فکری برای تشکیل مفاهیم جدید کمک می‌کند. در این مرحله معلم نقش راهنما را دارد.

◀ مرحله‌ی سوم

توصیف: در این مرحله معلم باید رشته کار را به دست دانش‌آموزان بدهد. دانش‌آموزان برای کار و فعالیت انجام شده توضیح منطقی ارائه می‌دهند و به توصیف مشاهدات می‌پردازند. بحث بین دانش‌آموزان آغاز می‌شود. بچه‌ها سعی می‌کنند از معلم سوال کنند ولی معلم پاسخ نمی‌دهد و تلاش می‌کند با توصیف، دانش‌آموزان به دنبال جواب خود بگردند.

◀ مرحله‌ی چهارم

شرح و بسط: بچه‌ها خوشحال هستند و چون با انگیزه کار را شروع کرده‌اند، اطلاعات زیادی به دست آورده‌اند. آن‌ها به کتاب‌های مختلف، دایره‌المعارف‌ها، نرم‌افزارهای کامپیوتر و ... مراجعه می‌کنند. معلم فقط به بچه‌ها راه‌های جمع‌آوری اطلاعات را یاد و نشان می‌دهد که چگونه می‌توانند خودشان مشکلات را حل کنند. در این مرحله مثال‌های اضافه و مفاهیم بیشتری درباره مفاهیم اصلی درس ارائه می‌گردد. و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا از آموخته‌ها و یادگیری‌های قبلی برای گسترش و بسط و تعمیم به دیگر مفاهیم استفاده کنند.

◀ مرحله‌ی پنجم

ارزش‌یابی: ارزش‌یابی مستمر و در طول انجام فعالیت و از مرحله اول آغاز شده است. در این مرحله برای ارزش‌یابی پایانی معلم می‌تواند از یک روش بسیار جالب استفاده کند. به این صورت که از هر گروه بخواهد گزارشی کاملی از فعالیت‌های خود درباره موضوع درس توصیف کند. سپس گزارش را در اختیار گروه دیگر یا حتی کلاسی دیگر قرار دهد تا براساس توصیف از موضوع تدریس یک نقاشی بکشند. مسلم است هرچه توصیف دقیق‌تر باشد، نقاشی هم کامل‌تر است. حتی یک نوع خودارزیابی می‌تواند صورت گیرد و خود گروه براساس معیارهای تعیین شده از سوی معلم تشخیص خواهند داد که شکل کشیده شده تاچه حد کامل بوده است و این بستگی به انتظار معلم و نوع ارزش‌یابی دارد.

روش توضیحی

دیوید آزوبل از پیشگامان و سخنگویان روش تدریس توضیحی است. این روش به منظور انتقال مقدار زیادی از اطلاعات به گروه کثیری از مخاطبان در مدت زمان کوتاهی پدید آمده است. روش تدریس حاضر بسیار تاثیر گذار است. ولی از سوی برخی به دلیل این که دانش آموز را از نظر ذهنی منفعل می کند، مورد انتقاد قرار گرفته است. آزوبل با انتقادهای به عمل آمده موافق نیست و اظهار می دارد که: «پدید آیی معنا مستلزم قرار گرفتن اصول و مفاهیم در ساخت شناختی است و این امر با مسئله منفعل شدن ذهن سازگار نیست. بیش از آن که معانی حفظ و نگهداری شوند باید یاد گرفته شوند. و برای این کار فعال بودن ذهن الزامی است.»

یادگیری معنادار از اطلاعات بیرونی، بیش از یک عمل ساده فکر کردن و قرار دادن مفاهیم در ساخت شناختی است. بیش از وارد کردن مفاهیم در ساخت شناختی تناسب اطلاعات داوری می شود. افزون بر این به یک هم خوانی بین دانش پیشین و جدید نیاز است. به ویژه زمانی که بین اطلاعات جدید و قبلی از نظر جنس و نوع تفاوت هایی دیده می شود. هم چنین گفتنی است که اطلاعات جدید با توجه به تجارب و سطح واژگانی به چارچوب جدیدی تبدیل گردند.

آزوبل در حمایت از روش تدریس توضیحی تا آن جا پیش می رود، که می گوید: "این روش به درک و فهم و تعمیم مفاهیم در سطح بالایی می انجامد، او می گوید رویکردهای اکتشافی به تدریس و یادگیری وقت گیر هستند، به علاوه این که برتری قابل توجهی نسبت به روش توضیحی نشان نمی دهند."

روش تدریس توضیحی عبارت است: "از انتقال مستقیم اطلاعات به دانش آموزان با استفاده از مطالب چاپی (کتاب یا جزوه) و یا بوسیله سخنرانی". این روش تدریس برای آموزش مفاهیم و مهارت ها مطلوب است. معلم باید تلاش کند برای اثر گذار شدن مطالب درسی آن ها را به صورت سازمان یافته ارائه نماید. در روش توضیحی معلم هم اصول و هم راه حل را ارائه می دهد. و تمام مطالبی که باید آموخته شود به دانش آموزان عرضه می کند. و در حین ارائه تدریس با مثال ها و تمرین های متعدد سعی در تعمیم مطالب در موقعیت های جدید دارد.

بهتر است معلم پیش از ارائه و تشریح مواد درسی جدید، چهارچوبی برای عرضه درس جدید تدارک ببیند و دانش آموزان را متوجه آموزش کند. مطالبی که برای آغاز درس در نظر گرفته می شود، هدف درس، روش ها و محتوای واقعی متوالی تجارب یادگیری را روشن می سازد. چنین مطالبی در آغاز درس با بهبود یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط دارد.

با آماده شدن زمینه یادگیری می توان به ارائه مفهوم یا مهارت جدید اقدام کرد. آن گاه دانش آموزان در یادگیری موفق می شوند، که توضیحات معلم کامل و دارای کیفیت باشد. توضیحاتی که

در آغاز هر درس داده می شود ، برای یادگیری حیاتی و تعیین کننده است.

فعالیت های معلم در هنگام ارزیابی مطالب :

📖 توضیح و تشریح گام به گام مطالب تا آن که به تسلط پدید آید.

📖 ارایه مثال و نشان دادن نمونه در باره مفاهیم و مهارت ها

📖 الگو سازی با توصیف تکلیف یادگیری

📖 پرهیز از حاشیه رفتن و تمرکز به موضوع اصلی درس

📖 توضیح مجدد نکات دشوار درس

معلمان مجرب در بیشتر موارد سوالات بیشتری از دانش آموزان می پرسند، سوالات موثر سوالاتی هستند که جواب کامل را از دانش آموز بخواهند و دانش آموز را وادار کنند تا درک و فهم خود را شرح دهند. بر طبق نظر روزن شاین ، معلمان آگاه و مجرب کسانی هستند که افزون بر پرسیدن سوالات زیاد از دانش آموزان زمان زیادی هم برای هدایت درک و فهم دانش آموزان صرف می کنند. هم چنین آنان تلاش می کنند تا مطالب ارایه شده را دوباره توضیح دهند . در روش توضیحی به نکات زیر در خصوص پرسیدن سوال توجه شود :

📖 طرح سوالات همگرا

📖 توزیع سوالات بین دانش آموزان

📖 طرح سوالاتی که احتمال پاسخگویی به آن ها ۷۵ تا ۹۰ درصد باشد.

📖 طرح سوالاتی از سوی معلم (معلم باید بیشتر پرسش کننده باشد)

📖 پرهیز از پرسیدن سوالات غیر درسی

اگر در این مرحله دانش آموزان از روی بی دقتی به سوال پاسخ نادرست بدهند، معلم باز خورد اصلاحی می دهد و به ادامه درس اقدام می کند. ولی اگر پاسخ نادرست از روی درک و فهم اندک درس باشد، معلم از نو به تدریس می پردازد یا از باز نمایی دیداری کمک می گیرد. یعنی معلم تلاش می کند، تا مفهوم مورد تدریس را به صورت ملموس یا نیمه ملموس ارایه دهد. مهم است که معلم برای ارتقای سطح پاسخ دانش آموزان بیشتر به تفکر بپردازد.

روش تدریس توضیحی علاوه بر توضیحات معلم نیاز به تمرین دارد. تمرین از سوی یادگیرنده به او کمک می کند تا به راحتی مطالب جدید را به ساخت شناختی خود وارد کند. در واقع تمرین یکی از راهبردهای اساسی روش تدریس توضیحی تلقی می شود. برای ارایه تمرین شش اصل مهم مطرح است :

۱- اصل شکل دهی : منظور همان پدید آوری مهارت در یادگیرنده است. این اصل از راه "کسب تسلط" عملی می شود.

۲- طول مدت تمرین: پژوهشگران روشن کرده‌اند هر اندازه یادگیرنده بیشتر تمرین کند بر میزان یادگیری او افزوده می شود. به سخن دیگر با تمرین بیشتر فراموشی به حداقل می رسد. بدین منظور استفاده از تکلیف خانه مفید به نظر می رسد. این دیدگاه برای تمرین در دانش آموزان دوره ابتدایی بسیار مطلوب است.

۳- بازبینی : بر اساس این دیدگاه باید از بروز خطا در مراحل اولیه تمرین پیشگیری کرد. زیرا همراه بودن تمرین با اشتباه ممکن است تا مزاحمت های برای یادگیری های آینده ایجاد شود.

۴- سطح درستی : اگر دانش آموزان تمرین های داده شده را تا سطح ۸۵ تا ۹۰ درصد درست انجام دهند، اجازه انجام دادن تمرین های مرحله بعد را دارند. در نظر آوری این معیار، اطمینان لازم را برای آگاهی از سطح پیشرفت و موفقیت دانش آموزان فراهم می کند.

۵- تمرین توزیعی : انجام دادن تمرین خاصیت انباشتی دارد. یعنی هر اندازه تمرین در فاصله های زمانی به طور منظم صورت گیرد، به سطح مهارت و عمق یادگیری افزوده می شود.

۶- حد زمان مطلوب : در آغاز یادگیری بهتر است، فاصله های جلسات تمرین نزدیک باشد. آن گاه که یادگیرنده توانایی انجام تمرین مستقل را به دست آورد، می توان فاصله تمرین ها را از یک تا پانزده روز افزایش داد.

◀ مراحل اجرای روش تدریس توضیحی

مرحله ی نخست : جهت دهی

در این مرحله چهار چوب درس و انتظارات خود را بیان می کنیم. و هم چنین تکالیف یادگیری را توضیح می دهیم. سه گام خاص برای مرحله ی حاضر مورد نظر است :

📖 بیان هدف درس سطح عملکرد

📖 نشان دادن رابطه درس حاضر با تجارب و یاد گرفته های پیشین دانش آموزان

📖 بیان و تعیین مسئولیت های دانش آموزان در فرایند تدریس و یادگیری

مرحله ی دوم : ارائه توضیح

در این مرحله که بیشترین زمان را به خود اختصاص می دهد به تشریح و توضیح مفاهیم اصلی درس می پردازیم. هر اندازه توضیحاتی که ارائه می دهیم روشن و عاری از ابهام باشد، میزان یادگیری

دانش آموزان بیشتر خواهد بود. به دیگر سخن در این مرحله باید مفهوم را توضیح دهیم و نمایش دیداری تدارک ببینیم و تمریناتی را ارائه کنیم. با توجه به جدید بودن مفهوم الزامی است که آن را با چند مثال عرضه کنیم. انتقال اطلاعات در باره مفهوم به صورت دیداری و شنیداری به نحوی که دانش آموزان قادر باشند مطالب را در مراحل نخستین یادگیری به آن دست یابند، حائز اهمیت است.

مرحله ی سوم : تمرین منظم

در مرحله حاضر، معلم تمرین هایی را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد و نحوه ی انجام دادن آن را مشخص می کند. در این مرحله مطلوب آن است تا دانش آموزان را ترغیب نماییم به صورت گروهی تمرین ها را انجام دهند. در کل دانش آموزان نه فقط به صورت مشترک به انجام دادن تمرین می پردازند، بلکه آنان باید مراقب و مشاهده گر نحوه ی عملیات یکدیگر باشند.

مرحله ی چهارم : تمرین مستقل

این مرحله، مرحله ی پایانی روش تدریس توضیحی است. این مرحله زمانی آغاز می شود که بیش از ۹۰ درصد دانش آموزان کلاس درس تمرین های ارائه شده را انجام داده اند. هدف از تمرین مستقل ارائه کمکی به دانش آموزان است تا به ژرفای یادگیری خود برسند و در نگهداری ذهنی موفق گردند. از سوی دیگر اجرای تمرین مستقل به معلم یاری می کند، تا به میزان تثبیت یادگیری ذهنی پی ببرد. معلم می تواند این مرحله را در کلاس اجرا کند یا به عنوان تکلیف خانه دانش آموزان در منزل انجام دهند.

فصل پنجم

روش آموزش فعالیت‌ها

- نگاره ۱ آشنایی با نهاد خانواده
- نگاره ۱۰ آشنایی با نهاد بازار
- نشانه ۱ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (آ) و (ب)
- نشانه ۱۲ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ای ی ی)
- نشانه ۱۹ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (اِ اِ)
- نشانه ۲۲ آشنایی با صدا و نشانه‌ی اُ استثنا
- نشانه ۲۳ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ق ق)
- نشانه ۲۹ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ه ه)
- نشانه ۳۲ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ـِ ـِ)
- نشانه ۳۸ آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ع ع)

✓ هدف کلی: آشنایی با نهاد خانواده

درس در یک نگاه

در این درس دانش آموزان با نهاد خانواده، نقش پدر و مادر و فرزندان آشنا می‌شوند و در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های زبانی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن)، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری، شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- آشنایی با نهاد خانواده و کارکرد آن
- بیان نوع روابط میان اعضای خانواده
- ایجاد و تقویت علاقه به گوش دادن و سخن گفتن درباره موضوع نگاره و تصویرخوانی
- ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلید واژه‌های درس
- توانایی ترسیم خطوط از بالا به پایین و پایین به بالا
- التذاذ ادبی، پرورش عواطف و احساسات

دانش پیش‌نیاز

الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار:

📖 شناخت مراحل تحولی زبان و گفتار و ویژگی‌های زبانی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

📖 آگاهی از اهداف و مراحل آموزش مهارت‌های چهارگانه زبانی (با عنوان نگاره ۱)

ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموز:

📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی

📖 درک مفاهیم، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری

📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (زمینه‌سازی برای نوشتن)

📖 توانایی تشخیص مفاهیم فضایی (بالا و پایین، راست و چپ، زیر و رو، اول و آخر)، اندازه و رنگ‌ها

📖 توانایی شناخت اعضای خانواده

📖 توانایی شناخت محیط خانه و لوازم آن

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

📖 کتاب فارسی (خوانداری)

📖 کتاب کار (نوشتاری) جلد اول

📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس

📖 تصویرهای زنجیره‌ای

📖 اشیاء و اسباب‌بازی‌های مختلف

📖 مدادهای رنگی

واژگان کلیدی

بابا - مادر - خواهر - برادر - آوا - آرمان - خانواده - خانه

روش تدریس

بازی - یادگیری مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

ابتدا تصویر نگاره «سلام، خانه‌ی ما این جا است» را در مقابل دید دانش‌آموزان قرار داده می‌شود.

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

آموزگار کارت‌های تصویری مربوط به خانه و اعضای خانواده (پدر، مادر، دختر، پسر و...) را روی میز دانش‌آموزان می‌گذارد. سپس با بیان نام مکان‌های مربوط به خانه، لوازم خانه و اعضای خانواده از دانش‌آموزان می‌خواهد تصویر مربوط به آن را بالا بیاورند و به سایر دوستان خود نشان بدهند. هر دانش‌آموزی که این فعالیت را درست انجام دهد مورد تشویق قرار گرفته و هدایت بازی را برعهده می‌گیرد.

◀ گام دوم

در این مرحله از دانش‌آموزان خواسته می‌شود، به نگاره‌ی «سلام، خانه‌ی ما این جا است» به دقت نگاه کنند. باتوجه به این که اساس روش مشارکتی، آموزش‌های ارتباطی مؤثر افراد در فعالیت‌های گروهی است، دانش‌آموزان به دو گروه تقسیم نمایید و از هر گروه خواسته شود تا با دقت تصویر نگاره را مشاهده کنند و آنچه را در تصویر می‌بینند، بیان کنند.

آموزگار، مشاهدات هر گروه را روی برگه‌ای که از قبل در کنار تصویر نگاره برای هر گروه چسبانده، به ترتیب یادداشت می‌کند. (برگه‌های کار هر گروه با نمادهای مختلف مانند: گل، ستاره‌های رنگی و ... نام‌گذاری شود).

پس از این که زمان موردنظر به پایان رسید، به منظور اهمیت دادن به تعاملات اجتماعی و تفکر حاصل از کار گروهی، آنچه را که دانش‌آموزان بیان نموده‌اند، یادداشت کرده و با ذکر نام گروه، به آرامی برای تمام کلاس خوانده شود. هر گروهی که تعداد بیشتری از اجزا تصویر اشاره کرده و مشاهداتش دقیق بوده است، مورد تشویق قرار می‌گیرد.

(در جریان این فعالیت دانش‌آموزان درمی‌یابند که هدف از طراحی چنین موقعیت‌هایی مشاهده‌ی دقیق نگاره، توجه به کل، ارتباط اجزاء با کل و ... است.)

◀ گام سوم

در این مرحله، آموزگار با دانش‌آموزان در خصوص نگاره‌ی «سلام، خانه‌ی ما این جا است» و موضوع محوری آن یعنی "خانه، خانواده، معرفی شخصیت‌های نگاره، وظایف هر یک از اعضای خانواده، انجام وظایف شخصی، اشیاء موجود در تصویر و ... صحبت می‌کند.

به این ترتیب آموزگار در این فعالیت با ایجاد و تقویت مهارت گوش دادن، سعی در تحقق یکی از اهداف آموزشی درس را دارد.

◀ گام چهارم

در ادامه فرایند تدریس، با طرح سوالاتی مانند:

«در این تصویر (نگاره) چه می‌بینیم؟» و ارائه‌ی پاسخ از سوی دانش‌آموزان به بیان کلمه‌هایی نظیر "پدر، مادر، دختر، پسر، خواهر، برادر، آوا، آرمان، فرش، مبل، تلویزیون، کتابخانه، کتاب، میز، میوه و..." پرداخته می‌شود. بدیهی است آموزگار، تسهیل‌گر و تکمیل‌کننده‌ی فرایند یادگیری است که با انجام روند پرسش و پاسخ، ضمن طراحی یک تدریس فعال محور، با برقراری ارتباط کلامی اثربخش به توسعه و تقویت مهارت سخن گفتن در دانش‌آموزان می‌پردازد.

هم‌چنین در طی تدریس نگاره‌ی ۱ آموزگار با طرح جملات خبری و پرسشی از دانش‌آموزان می‌خواهد به بیان کلمه یا جمله بپردازند. به طورمثال:

📖 آرمان کنار مادرنشسته است.

📖 هریک از اعضای خانواده در حال انجام چه کاری هستند؟

📖 روی میز چه می‌بینی؟

📖 در دست آوا کتاب است.

نکته‌ی قابل توجه پس از پایان تدریس نگاره‌ی «سلام، خانه‌ی ما این جا است» توجه دانش‌آموزان را به تصویرک‌های پایین نگاره جلب کرده و در مورد آن با آن‌ها صحبت شود.

◀ گام پنجم

ببین و گوش کن

در این قسمت، آموزگار تصویرها را در مقابل دید دانش‌آموزان قرار داده و برای آنان شروع به بیان موضوع هر تصویر، از راست به چپ می‌نماید و با جلب توجه و تمرکز دانش‌آموزان، از آن‌ها می‌خواهد به دقت گوش کنند.

◀ گام ششم

ببین و بگو

آموزگار با طرح سوال‌های ذکر شده در کتاب فارسی (خوانداری) دانش‌آموزان را تشویق به

سخن گفتن می‌کند. هم‌چنین در این فعالیت که با هدف تمرکز حواس، تصویرخوانی، بیان شفاهی و تقویت حافظه‌ی شنیداری طراحی شده است، از دانش‌آموزان خواسته شود پس از نگاه کردن به تصویرهای داده شده و بیان نام تصویرها، این نام‌ها را همراه آموزگار تکرار نمایند.

◀ گام هفتم

گوش کن و بگو

در این‌گونه تمرین‌ها، آموزگار با هدف توسعه و تقویت مهارت‌های گوش‌دادن، سخن گفتن و حافظه شنیداری، با زبانی ساده به بیان دستورالعمل برای دانش‌آموزان می‌پردازد و از آن‌ها می‌خواهد با ارائه‌ی پاسخ صحیح، به هدف آموزش درس برسند.

◀ گام هشتم

پیدا کن و بگو

در این مرحله آموزگار با هدایت توجه دانش‌آموزان به تصویر نگاره درس، پرسش‌هایی را مطرح می‌کند تا در جهت توسعه و تثبیت یادگیری آنان حرکت نماید. انجام فعالیت‌های پیدا کن و بگو با هدف دستیابی به تقویت توجه و تمرکز، تصویرخوانی، بیان شفاهی و جمله‌سازی و... می‌باشد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند

◀ کامل کن و رنگ بزن

این فعالیت شامل یک طرح ناتمام است که دانش‌آموزان آن را کامل می‌کنند و هدف آن است که روش درست قلم به دست گرفتن و محدوده‌ی نوشتن به طور کامل، تحت تسلط دانش‌آموزان درآید.

◀ بنویس

هدف از این فعالیت، تقویت مهارت‌های حرکتی و دیداری است و طی آن دانش‌آموزان خطی را از بالا به پایین و در صفحه‌ی بعد، از پایین به بالا رسم می‌کنند و: پیشنهاد می‌شود آموزگار، روش صحیح شروع و پایان این نماد نوشتاری را به دانش‌آموز آموزش دهد. لازم به ذکر می‌باشد که در حال حاضر این نماد نوشتاری، نماینده‌ی هیچ یک از حروف الفبا نیست و پیش‌زمینه‌ی نوشتن شکل «الف» در آینده می‌باشد.

مرحله‌ی اول: دانش‌آموزان با توجه به جهت صحیح حرکت، نقطه‌چین‌ها را از آغاز تا پایان، بدون برداشتن قلم، پررنگ می‌کنند.

مرحله‌ی دوم: نماد نوشتاری در خط دوم به رنگ طوسی و محو (ترام) است که با توجه به جهت صحیح حرکت توسط دانش‌آموزان پررنگ می‌شود.

مرحله‌ی سوم: در خط سوم، دانش‌آموزان با هدایت و راهنمایی آموزگار به طور مستقل به نوشتن نماد می‌پردازند.

◀ فکر کن و انجام بده

هدف از انجام این فعالیت، تقویت خوب دیدن، پرورش قوه‌ی تمیز و تشخیص می‌باشد. در فعالیت اول، دانش‌آموزان تصویرها را به دقت مشاهده می‌کنند و با شنیدن کلمه‌ی موردنظر، تصویر مربوط به آن را رنگ می‌زنند.

فعالیت دوم به جهت تثبیت آموخته‌های دانش‌آموزان در نظر گرفته شده که از میان تصویرها با توجه به موقعیت خانوادگی خود گزینه‌ی مناسب را انتخاب می‌نمایند و دور آن‌ها خط می‌کشند.

نماد تشویق: شامل چهار گل در پایان تمرین‌های هر درس می‌باشد. آموزگار با توجه به میزان دستیابی دانش‌آموز به اهداف آموزشی درس و با توجه به معیارهای ارزشیابی توصیفی (نیاز به تلاش، قابل قبول، خوب، خیلی خوب) آن را رنگ آمیزی می‌نمایند.

◀ فعالیت منزل

اجرای الگوی پیشنهادی، با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت، دانش‌آموزان با کمک خانواده‌ی خود با استفاده از نمک و آرد و... لوحه‌های ↓↑ را با انگشت تمرین می‌کنند.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

📖 آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد تا عکس افراد خانواده‌ی خود را روی یک مقوای رنگی بچسبانند و آلبوم درست نمایند؛ سپس در مورد افراد آن از لحاظ جنسیت، تعداد، کوچک‌تر و بزرگ‌تر و... باهم گفت‌وگو و مقایسه کنند.

📖 آموزگار کارت‌های تصویری مربوط به خانه، لوازم خانه، خانواده، اعضای خانواده و... را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد و از آنان می‌خواهد پیرامون آن باهم گفت‌وگو نمایند. هم‌چنین با طبقه‌بندی این کارت‌ها به تحقق اهداف آموزشی که در این ارتباط است، مانند: وظایف افراد،

نقش‌ها و... دست می‌یابند.

با انجام بازی‌های مختلف همچون خاله بازی، معلم و شاگرد (قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده) به مرور مفاهیم آموزشی این درس می‌پردازند. هم‌چنین با استفاده از عروسک‌های نمایشی (پاپت) می‌توان در راستای پیشبرد اهداف آموزشی قدم نهاد. جهت تسهیل روند آموزش می‌توان از پرسش‌های مقایسه‌ای و هم‌چنین استفاده از آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان بهره برد.

ارزشیابی

نام اعضای خانواده و نقش آن‌ها را بیان می‌کنند

با دیدن کارت‌های تصویری مربوط به خانه و خانواده به بیان نام اعضای خانواده، نقش‌ها و جزئیات تصویر می‌پردازند.

فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی است، درک می‌کنند و انجام می‌دهند.

فعالیت‌هایی که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری است را انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با نهاد بازار

درس در یک نگاه

در این درس، دانش‌آموزان با نهاد بازار، بخش‌ها و مشاغل مربوط به آن به عنوان یک مکان اجتماعی، آشنا می‌شوند و در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن)، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری، شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 آشنایی با نهاد بازار، بخش‌ها و مشاغل مربوط به آن
- 📖 بیان نوع روابط و تعامل بین فروشنده و خریدار
- 📖 ایجاد علاقه نسبت به خرید از بازار
- 📖 ایجاد و تقویت علاقه به گوش دادن و سخن گفتن درباره‌ی موضوع نگاره و تصویرخوانی
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس با تأکید بر صدای اول (ک) و صدای آخر (ه - ه)

توسعه و تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (ترسیم خطوط شکسته، باز کردن یکی یکی انگشتان دست) و مهارت‌های شنیداری (صداکشی، توالی حافظه‌ی شنوایی).

دانش پیش‌نیاز

الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار:

شناخت مراحل تحولی زبان و گفتار و ویژگی‌های زبانی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

آگاهی از اهداف و مراحل آموزش مهارت‌های چهارگانه زبانی (با عنوان نگاره ۱۰)

ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان:

توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی

درک مفاهیم تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری

توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (زمینه‌سازی برای نوشتن)

توانایی تشخیص مفهوم رنگ‌ها و پوشاک، مشاغل، مکان‌ها

توانایی شناخت مکان‌های خرید و فروش

توانایی درک مفاهیم فضایی (اول و آخر، چپ و راست، بالا و پایین، زیر و رو)

توانایی تشخیص صدای آخر (ز)، (ش)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

کتاب فارسی (خوانداری)

کتاب فارسی (نوشتاری) جلد اول

کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس

تصویرهای زنجیره‌ای

اشیاء و اسباب‌بازی‌های مختلف

مدادهای رنگی

واژگان کلیدی

کیف - کفش - کلاه - پرده - سفره - شانه - بازار - فروشنده - خریدار - خرید و فروش - پروانه - کت - پول

روش تدریس

ایفای نقش - یادگیری مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه‌ی درس

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

ابتدا آموزگار تصویر نگاره‌ی «در بازار چه خبر؟» را در مقابل دانش‌آموزان قرار می‌دهد.

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

آموزگار فضایی را در کلاس به عنوان بازار تدارک دیده و اجناس مختلفی را در آن جا قرار می‌دهد. دانش‌آموزان در قالب خریدار، با اسکناس‌هایی که در اختیارشان قرار داده شده به خرید می‌پردازند و در مورد کالای خریداری شده صحبت می‌کنند. در مرحله‌ی بعد می‌توان نقش دانش‌آموزان را تغییر داد. به این ترتیب فرصت مناسب برای ایجاد ارتباط عاطفی بین اعضای گروه، خلاقیت و افزایش مهارت‌های اجتماعی فراهم می‌گردد.

◀ گام دوم: مشاهده‌ی تصویرها و بیان مطالبی درباره‌ی آن

در این مرحله، آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد به نگاره‌ی «در بازار، چه خبر؟» که بر روی تابلوی کلاس نصب شده، (یا کتاب فارسی) به دقت نگاه کنند. دانش‌آموزان را به دو گروه تقسیم نموده (بهتر است گروه‌ها نام‌گذاری شوند) و آموزگار از هر گروه می‌خواهد با دقت به نگاره‌ها نگاه کرده و آن‌چه را در تصویر می‌بینند، بیان کنند. هر گروه که توجه بیشتری به جزئیات نشان داد مورد تشویق قرار می‌گیرد.

◀ گام سوم: طرح سوال‌هایی درباره‌ی نگاره در راستای تقویت مهارت گوش دادن

در این قسمت آموزگار درباره‌ی نگاره‌ی «در بازار، چه خبر؟» و موضوع محوری آن یعنی «بازار، خریدار، فروشنده، مفهوم خرید و فروش، معرفی شخصیت‌های نگاره و اشیاء موجود در تصویر»، صحبت می‌کند که باعث ایجاد و تقویت مهارت گوش دادن (یکی از اهداف آموزشی ما) می‌شود. در ادامه آموزگار با طرح سوال‌هایی به برقراری ارتباط کلامی و تقویت مهارت سخن گفتن در دانش‌آموزان می‌پردازد. این سوال‌ها می‌تواند در راستای جمله‌های زیر قرار بگیرد:

📖 این جا کجاست؟

📖 آرمان کنار کدام مغازه ایستاده است؟

بچه‌ها ببینید آوا و مادرش در حال خریدن سفره هستند.

روی سفره چه طرحی نقاشی شده است؟

اینجا پرده‌فروشی است. چه آویز قشنگی!

پروانه‌های روی آویز، چه رنگی هستند؟

همچنین آموزگار می‌تواند با طرح سوال‌هایی مشابه، دانش‌آموزان را به بیان و تلفظ صحیح کلیدواژه‌های نگاره هدایت کند.

◀ گام چهارم

ببین و بگو

در این قسمت، آموزگار تصویرهای داستان زنجیره‌ای را به ترتیب از راست به چپ، در مقابل دانش‌آموزان قرار می‌دهد و در مورد آن‌ها توضیح می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد بار دیگر به تصویرها نگاه کرده و داستان آن را در قالب جمله‌های کوتاه بیان نمایند. جهت ترغیب و تشویق دانش‌آموزان به سخن گفتن، می‌توان موضوع داستان را در قالب سوال مطرح نمود. (توجه بیشتر به جزئیات تصویرها)

◀ گام ششم

گوش کن و بگو

آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد، بادقت به کلمه‌ی گفته شده گوش دهند و سپس با شنیدن هر صدا، یک انگشت خود را باز کنند. این کار با هدف تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (باز کردن یکی یکی انگشتان دست) و مهارت‌های شنیداری (صداکشی) انجام می‌پذیرد. در ادامه‌ی تمرین‌های گوش کن و بگو، آموزگار با طرح پرسش در زمینه‌ی تشخیص صداهای هم پایان (ز) و (ش)، به تقویت و تثبیت آموخته‌های گذشته می‌پردازد.

◀ گام هفتم

پیدا کن و بگو

در این مرحله، آموزگار بار دیگر توجه دانش‌آموزان را به تصویر نگاره‌ی درس، معطوف می‌نماید و با مشارکت گروه‌ها، تصویرهایی که با صدای (ک) شروع می‌شوند را پیدا کرده و به منظور تقویت

حافظه‌ی دیداری و شنیداری و گفتاری به تکرار واژه می‌پردازند. هم‌چنین این فعالیت، برای واژه‌هایی که صدای هم‌پایان (ه - ه) دارند نیز تکرار می‌شود؛ تأکید بر یافتن تصویرک‌ها در نگاره، به منظور آموزش هم‌آغاز و هم‌پایان موردنظر می‌باشد. آموزگار می‌تواند با هدایت دانش‌آموزان به یافتن تصویرهای دیگری با محور موضوع درس و به جهت گسترش واژگان در نگاره ۱، بپردازد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند

◀ کامل کن و رنگ بزن

آموزگار، توجه دانش‌آموزان را به نقطه‌چین‌های تصویر جلب کرده و آن‌ها را به کامل کردن تصویر، تشویق می‌نماید. سپس از آنان می‌خواهد تصویر کامل شده را به دلخواه رنگ بزنند.

◀ بنویس

باتوجه به حرکت صحیح دست و از راست به چپ و توجه به نکاتی که در نگاره‌ی ۱ به آن اشاره گردید، نوشتن شکل را انجام دهند.

◀ فکر کن و انجام بده

هدف از این تمرین، توسعه‌ی مفهوم هم‌پایان (ه - ه) و هم‌آغاز (ک) در تصویرهای موجود، با هدف درک تفاوت و تشابه هم‌پایان و هم‌آغازها از میان تصویرهای داده شده می‌باشد، ضمن این‌که تمرینی نیز در راستای اهداف ذکرشده با هدف توسعه‌ی مهارت‌های حرکتی ظریف در نظر گرفته شده است.

تمرین مربوط به صداکشی با هدف تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف و مهارت‌های شنیداری و دیداری و توالی حافظه‌ی شنوایی به صورت نوشتاری در نظر گرفته شده است. نماد تشویق: مانند نگاره‌ی یک می‌باشد.

◀ فعالیت منزل

اجرای الگوی پیشنهادی و همکاری والدین در منزل به منظور تعمیق و تعمیم یادگیری در دانش‌آموزان می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

- 📖 بردن دانش‌آموزان به مراکز خرید جهت قرار گرفتن در موقعیت فیزیکی نگاره
- 📖 تهیه کارت‌های تصویری مربوط به بازار و مشاغل موجود در آن واجناس مختلف طرح سوال در راستای تثبیت اموخته ها
- 📖 طرح پرسش‌های مقایسه‌ای جهت تشخیص تفاوت و تشابه موقعیت‌های مکانی از جمله خانه، مدرسه و بازار
- 📖 طرح پرسش‌های تفکربرانگیز باتوجه به علایق شخصی دانش‌آموزان، مانند: «اگر به بازار بروی دوست داری چه چیزهایی بخری؟»
- 📖 تهیه کارت‌های هم‌آغاز (ک) و هم‌پایان (ه - ه) تا دانش‌آموزان آن‌ها را با توجه به صدا از هم تفکیک کنند.

ارزشیابی

- 📖 با دیدن کارت‌های تصویری مربوط به بازار، مشاغل و اجناس به بیان نام آن‌ها و جزئیات تصویر می‌پردازند.
- 📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی است، درک می‌کنند و انجام می‌دهند.
- 📖 فعالیت‌هایی که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری را انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با صدا و نشانه‌ی (آ) و (ب)

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن واژه‌ی «آب» و نشانه‌های "آ"، "ب" آشنا می‌شوند. همچنین در طی این درس، توجه آن‌ها به استفاده‌ی صحیح از آب و صرفه‌جویی آن جلب می‌شود و در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- آشنایی با آب و موارد استفاده آن
- تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی متناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- تشخیص جایگاه قرار گرفتن «آ» و «ب» در کلمه‌ها
- تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن

- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن صدای «آ» و «ب» در کلمه‌ها
- 📖 التذاذ ادبی و پرورش عواطف و احساسات
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه‌ی «بابا»

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار:
  - 📖 آشنایی آموزگار با اهداف آموزشی که دانش‌آموزان برای یادگیری نشانه‌ی «آ» و «ب» باید به آن دست یابند.
  - 📖 آشنایی با مراحل تحول زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان:
  - 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
  - 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین- چپ و راست- زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
  - 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه
  - 📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)
  - 📖 آشنایی با آب و برخی از موارد استفاده از آن
  - 📖 خواندن شعر «آب» جهت زمینه‌سازی درس «آب»
  - 📖 آشنایی با صداکشی کلمه‌ها

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد اول
- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 آب، پارچ و لیوان، بطری آب
- 📖 مدادهای رنگی
- 📖 جدول حروف الفبا

واژگان کلیدی

آب - آبپاش - آبی - آسمان - شیرآب - آوا

روش تدریس

پیش‌سازمان‌دهنده - یادگیری مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

برای آموزش این بخش از روش پیش‌سازمان‌دهنده استفاده می‌شود که مراحل اجرای این روش عبارتند از:

۱- مرحله‌ی نخست: ارائه‌ی پیش‌سازمان‌دهنده

در مرحله پیش‌سازمان‌دهنده آموزگار، نوار صوتی مربوط به صداهای آب در طبیعت مانند: صدای باران، آبشار، دریا، چکه‌چکه‌ی آب و ریختن آب داخل لیوان را برای دانش‌آموزان پخش می‌کند و از آنان می‌خواهد به دقت به صدای پخش‌شده گوش دهند، سپس به یاد بیاورند که این صداها را در کجا شنیده‌اند یا با شنیدن آن‌ها به یاد چه چیزی می‌افتند. هدف از این فعالیت تداعی معنی در ارتباط با مفهوم آب می‌باشد.

◀ گام دوم

در مرحله‌ی بعدی روش پیش‌سازمان‌دهنده، ارائه‌ی مواد یادگیری یا مطلب درسی صورت می‌گیرد. در این مرحله آموزگار تلاش می‌کند انگیزه‌ای را که در مرحله‌ی قبل برای پیگیری درس ایجاد کرده، حفظ نماید. هم‌چنین روابط منطقی در گفته‌ها و مطالب درسی را رعایت می‌کند.

آموزگار می‌تواند با استفاده از روش یادگیری مشارکتی به این هدف دست یابد. ابتدا گروه‌ها را مشخص، سپس توجه دانش‌آموزان را به عنوان درس جلب می‌نماید و از آن‌ها می‌خواهد در گروه‌های خود به تصویرخوانی درس و اجزاء موجود در تصویر با دقت نگاه کرده و درباره‌ی آن گفتگو کنند. سپس آموزگار جهت رسیدن به اهداف درس، جمله‌هایی را به صورت خبری، پرسشی مطرح می‌کند. مانند:

📖 نام این دختر آوا است.

📖 آوا در حال انجام چه کاری است؟

📖 روسری آوا آبی است.

📖 آسمان چه رنگی است؟

آموزگار دانش‌آموزان را هدایت می‌کند تا تصویرک‌های پایین تصویر عنوانی را با شکل نوشتاری کلمه مطابقت دهند و سپس آموزگار، دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا ابتدا در گروه، کلمه‌های زیر هر تصویرک را هم‌خوانی کرده سپس هر کدام به صورت انفرادی کلمه‌ها را بخوانند.

آموزگار تصویر آب و شکل نوشتاری آن را روی تابلو نصب می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد به طور دسته‌جمعی آن را بخوانند و صدای اول و آخر آب را به طور مجزا بگویند.

در ادامه آموزگار کلمه‌ی آب را صداکشی می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد آن‌ها هم با شنیدن هر صدا یک انگشت خود را باز کرده و بار دیگر روی صدای اول و آخر آب تأکید می‌کند.

در مرحله‌ی بعد، آموزگار مجدداً کلمه‌ی «آب» را صداکشی کرده و همزمان با تلفظ هر صدا، شکل نوشتاری آن را نیز روی تابلو می‌نویسد و آموزش می‌دهد به نحوی که یک بار صدای اول (آ) را با رنگ قرمز نوشته و بار دیگر صدای آخر (ب) را با رنگ قرمز می‌نویسد و به معرفی شکل نوشتاری صداها می‌پردازد.

آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد تا کتاب‌های خود را باز کنند و در ابتدا متن نوشتاری درس را برای آنها می‌خواند و سپس به صورت گروهی و با کمک یکدیگر، و در نهایت هریک به صورت جداگانه متن درس را می‌خوانند. آموزگار هم‌چنین توجه دانش‌آموزان را به رنگ حروف جلب می‌کند و می‌گوید صدایی که امروز یاد گرفتید با رنگ قرمز نوشته شده است.

نکته: در صورتی که دانش‌آموزان در تشخیص دچار اشکال هستند، باید مجدداً مطالب را مرور کرد. با توجه به فعالیت‌های انجام شده و تصویرخوانی‌ها در این مرحله دانش‌آموزان خود به تنهایی قادر به خواندن کلمه‌های متن درس می‌باشند.

سپس آموزگار توجه آن‌ها را بار دیگر به کارت زمینه این درس یعنی کلمه "آب در شعر" جلب نموده و آموخته‌ها را مرور می‌کند.

◀ گام سوم: استحکام بخشیدن

دانش‌آموزان با کمک آموزگار برای نشانه‌ی «آ» - «ب» از میان اسامی انسان‌ها، اشیا و یا حیوانات برای نمونه، مثال‌هایی بیان نمایند.

متنی را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده و از آن‌ها می‌خواهد دور کلمه‌هایی که نشانه (آ و ب) دارند خط بکشد.

در ادامه آموزگار به منظور توانایی تطبیق صدای نشانه با شکل خطی آن، از دانش‌آموزان می‌خواهد کتاب نوشتاری را باز کرده و تمرین «بنویس» مربوط به درس را انجام دهند. لازم به ذکر است که در این مرحله با نظارت و هدایت آموزگار، دانش‌آموزان همراه با خواندن کلمه‌ی نوشته شده، تمرین «بنویس» را با رعایت نکات زیر انجام می‌دهند:

📖 توجه به خط زمینه

📖 رعایت جهت صحیح نوشتن فارسی (از راست به چپ)

📖 نوشتن نقطه به شکل صحیح مانند «ب»

📖 نزدیک بودن حروف «آ» و «ب» در کنارهم به گونه‌ای که کلمه‌ی «آب» را تشکیل دهند.

📖 گذاشتن خط فاصله بین کلمه‌ها در هر سطر

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

فکر کن و انجام بده

فعالیت فوق به جهت تثبیت و تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است. در تمرین اول پس از مشاهده‌ی دقیق، نام تصویرها را می‌گویند و پس از کشیده‌گویی صدای اول آن را می‌نویسند. تمرین بعدی همانند تمرین قبل انجام می‌پذیرد با این تفاوت که دانش‌آموز صدای آخر (ب) را پس از کشیده‌گویی می‌نویسد.

در تمرین سوم به منظور صداکشی، حروف کلمه‌ی آب را تفکیک کرده و در جای مناسب می‌نویسند. تمرین چهارم به منظور افزایش درک دیداری، از میان سه کلمه‌ی داده شده کلمه‌ی «آب» را تشخیص داده و دور آن خط می‌کشد.

جهت زمینه‌سازی درس بعدی (بابا) توجه دانش‌آموزان را به تصویر انتهایی درس جلب نموده این کار صرفاً جهت آشنایی مقدماتی و غیر مستقیم با شکل حروفی که در درس بعدی با آن آشنا خواهد شد، می‌باشد.

هدف کل خوانی واژه می‌باشد.

نماد تشویق : مانند نگاره ی ۱

اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت دانش‌آموز با کمک خانواده‌ی خود کلمه‌هایی را که صدای اول «آ» دارند در روزنامه بیابد و پس از جدا کردن، در کادر موردنظر بچسباند.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

📖 معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که لیوان‌های خود را روی میز بگذارند سپس به وسیله‌ی پارچ، برای هر یک آب می‌ریزد و دانش‌آموزان را به صحبت در زمینه‌ی موارد استفاده از آب ترغیب می‌نماید.

📖 کارت‌هایی را که مربوط به مضارف متعدد آب می‌باشد، همراه با دیگر کارت‌ها در اختیار گروه‌ها قرار داده تا کارت‌های مربوط به آب را جدا نمایند. هر گروهی که تعداد بیشتری از کارت‌های مورد نظر را انتخاب کرده مورد تشویق قرار می‌گیرد.

📖 کارت‌های نوشتاری «آ» و «ب» را به دو گروه داده سپس آموزگار کلمه‌هایی که صدای اول «آ» و صدای آخر «ب» دارند را می‌خواند و دانش‌آموزان پس از شنیدن هر کلمه با توجه به صدای اول و آخر آن، کارت مربوط به آن را نشان داده و در صورت صحیح بودن مورد تشویق قرار می‌گیرند.

📖 در حیاط، بطری‌های آب را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهیم و از آن‌ها می‌خواهیم کلمه «آب» را به وسیله‌ی آب بطری روی زمین بنویسند.

📖 با دیدن کارت‌های تصویری مربوط به آب، نام آن را بگویند و در مورد موارد استفاده از آن صحبت کنند.

ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی مانند بیان کلمه آب، صداکشی، بیان صدای اول، بیان صدای آخر و ... است را انجام دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف آموزشی درس) است، انجام دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ای-ی)

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن صدا و نشانه‌ی (ای-ی) آشنا می‌شوند. هم‌چنین توجه آن‌ها به کشور و پرچم ایران و علاقمندی به آن جلب می‌شود و روحیه‌ی دفاع از میهن اسلامی در آنان تقویت می‌گردد و در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آن‌ها پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 التذاد ادبی، و پرورش عواطف و احساسات
- 📖 تقویت روحیه‌ی ملی- میهنی بین دانش‌آموزان
- 📖 آشنایی نسبی با کشور ایران

- 📖 تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی مناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📖 تشخیص جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی (ایب ی ی) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن صدای (ایب ی ی) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن
- 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ک ک)
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (ک ک)

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار
- 📖 آشنایی آموزگار با آن دسته از اهداف آموزشی که دانش‌آموزان برای یادگیری (ایب ی ی) باید به آن دست یابند.
- 📖 آشنایی با مراحل تحول و تکوین زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان
- 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
- 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین - چپ و راست - زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
- 📖 آشنایی با نشانه‌های خوانده شده در درس‌های قبل
- 📖 آشنایی با رنگ‌های اصلی و فرعی
- 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها
- 📖 خواندن شعر ای ایران جهت آشنایی با کلمه پیش‌زمینه به منظور کل‌خوانی (ایران)
- 📖 آشنایی با صداکشی کلمه‌ها
- 📖 آشنایی با ترکیب صامت‌ها با مصوت‌های خوانده شده (ا، و) و ساختن واژه‌های جدید
- 📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد دوم

- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 نقشه‌ی ایران که با یونولیت تهیه شده و دریا، جنگل، کوه، با رنگ‌های مختلف مشخص شده است.
- 📖 پرچم ایران
- 📖 لوح فشرده‌ی صوتی و تصویری سرود «ای ایران»
- 📖 جدول حروف الفبا
- 📖 کارت‌های تندخوانی
- 📖 جدول ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها

واژگان کلیدی

ایران - امیر - سفید - آبی - این - ساری - کشور - پرچم - نقشه

روش تدریس

یادگیری مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس E۵ (بر اساس ساخت‌گرایی)

گام اول: درگیر کردن

📖 در الگوی تدریس E۵ براساس ساخت‌گرایی، مرحله‌ی اول، درگیر شدن یا همان ایجاد انگیزه و جلب توجه دانش‌آموزان است. آموزگار سعی می‌کند در این مرحله زمینه مناسب برای آغاز آموزش را فراهم سازد برای رسیدن به این هدف می‌توان از پرسیدن یک سوال، تعریف یک مسأله، نشان دادن یک رویداد هیجان‌انگیز ارتباطی بین تجارب قبلی دانش‌آموزان و موضوع یادگیری برقرار کرد و موجب برانگیختن دانش‌آموزان و درگیری او با مسأله‌ی موردنظر شد.

آموزگار می‌تواند با نقشه‌ی ایران که با یونولیت تهیه شده همراه با پرچم ایران وارد کلاس شود و آن را در جای مناسب نصب کند؛ سپس لوح فشرده‌ی سرود ای ایران را همراه با تصویر که قسمت‌های مختلف کشور را نشان می‌دهد، پخش کند. آموزگار می‌تواند همراه با لوح فشرده، کلمه‌ی ای ایران را محکم بگوید. بعد از پخش سرود، آموزگار جمله‌هایی را به صورت پرسشی و خبری مطرح می‌کند.

📖 سرود در مورد چه کشوری بود؟

📖 ایران جایی است که ما در آن زندگی می‌کنیم.

📖 دریا چه رنگی است؟

پرچم ایران چه رنگ‌هایی دارد؟

و به این ترتیب دانش‌آموزان با موضوع درس آشنا می‌شوند.
توجه: در صورت نداشتن لوح فشرده و تصویری آموزگار می‌تواند خودش سرود را بخواند و دانش‌آموزان را ترغیب به هم‌خوانی کند.

◀ گام دوم: کاوش

در مرحله‌ی کاوش، دانش‌آموزان فرصت می‌یابند تا به طور مستقیم به مسائل و پدیده‌ها بپردازند. برای پرداختن دانش‌آموزان به فعالیت، لازم است آن‌ها در گروه‌های کوچک قرار گیرند. در واقع ایجاد و تقویت هماهنگی چشم و دست در حین کسب تجربه از اهداف مهم این مرحله است. این مرحله به دانش‌آموزان در ایجاد قالب و چارچوب فکری برای تشکیل مفاهیم جدید کمک می‌نماید.

بعد از جلب توجه دانش‌آموزان، آموزگار از آن‌ها می‌خواهد در کتاب درسی خوانداری، درس موردنظر را مقابل خود قرار دهند و به تصویر بالای صفحه نگاه کنند و آن‌چه را که مشاهده می‌کنند برای سایرین بیان نمایند.

آموزگار در حین گفت‌وگو با دانش‌آموزان، کارت‌های تصویری کلیدواژه را که بر روی آن، کلمه‌ها درج شده، به ترتیبی که دانش‌آموزان بیان می‌کنند روی تابلوی کلاس نصب می‌کند. آموزگار باید توجه داشته باشد که سرباز را به نام «امیر» معرفی کند و واژه‌ی «امیر» زیر تصویر آن نوشته شده باشد. آموزگار تصویرک‌های کتاب که شامل تصویر ایران، امیر و ساری و... می‌باشد را به منظور معرفی نشانه‌ی (ای‌پی‌ی) و جایگاه آن، به طور برجسته‌تری در مقابل دید دانش‌آموزان قرار دهد.

◀ گام سوم: توصیف

مرحله‌ی توصیف، گامی است که در آن دانش‌آموزان به انتزاع تجربیات می‌پردازند؛ دانش‌آموزان به تشریح راه‌حل‌های احتمالی، توضیح مفاهیم، گوش دادن فعال و پرسیدن سوال و بیان استدلال براساس شواهد موجود می‌پردازند.

ارائه‌ی توضیحاتی از سوی آموزگار و همچنین بحث و گفت‌وگو درباره‌ی موضوع به هدایت فعالیت‌های این مرحله کمک می‌کند.

پس از اظهارنظر دانش‌آموزان درباره‌ی کلیدواژه‌ها، آموزگار از آن‌ها می‌خواهد نام تصویرک‌های نصب شده روی تابلو را با صدای بلند بخوانند او دانش‌آموزان را هدایت نماید تا واژه‌ها را به صورت صحیح تلفظ کنند. چون رویکرد تدوین محتوا، رویکرد کل‌نگر است آموزگار به دانش‌آموزان کمک کند تا واژه‌ها را در جملات کوتاه بیان کنند (مانند، این مرد امیر نام دارد). جمله‌ها روی تابلو نوشته

و نشانه‌ی (ای-ی) در واژه‌های کلید، به رنگ قرمز نمایش داده شود به طوری که در جمله‌ی اول، کلمه‌ی کلید دارای نشانه‌ی (ای) اول و در جمله‌ی دوم، کلمه‌ی کلید دارای نشانه‌ی (ی) وسط و در جمله‌ی آخر کلمه‌ی کلید (ی) آخر نمایش داده شود.

در مرحله‌ی بعد با پرسش‌های مقایسه‌ای، جایگاه نشانه‌ی (ای-ی) در واژه‌ها به دانش‌آموزان شناسانده می‌شود. هم‌چنین جایگاه آن در جدول الفبا مشخص گردد؛ آن‌گاه از دانش‌آموزان خواسته شود به متن نوشتاری کتاب فارسی خوانداری توجه نمایند، آموزگار روخوانی کرده و دانش‌آموزان ضمن گوش کردن، با انگشت خود، کلمه‌ها را در متن نوشتاری درس ردیابی کنند. پس از آن گروه‌ها هم‌خوانی را انجام می‌دهند و بعد هر از گروه یک نفر را انتخاب تا متن را بخواند و بقیه‌ی اعضاء به وی کمک کنند. هم‌چنین برای نوشتن کلیدواژه‌ها نیز به همین‌گونه عمل می‌نماییم. در نهایت گروه برتر مورد تشویق قرار می‌گیرد.

در این جا آموزگار توجه آن‌ها را بار دیگر به کارت زمینه این درس یعنی کلمه "ایران در شعر" جلب نموده و آموخته‌ها را مرور می‌کند.

◀ گام چهارم: شرح و بسط

در این مرحله، دانش‌آموزان، مفاهیمی را که آموخته‌اند گسترش می‌دهند و با برقراری ارتباط بین مفاهیم، آموخته‌های خود را در جهان پیرامون به کار می‌گیرند.

آموزگار می‌تواند با مثال‌های بیشتر و با توجه به آموخته‌های قبلی به بسط و تعمیم مطلب بپردازد. در این مرحله آموزگار بریده‌هایی از روزنامه یا مجله و یا یک متن ساده و روان که توسط خودش نوشته شده را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده واز آن‌ها می‌خواهد تا دور کلمه‌هایی که (ای-ی) دارند، خط بکشند؛ هم‌چنین آموزگار در این مرحله به ترکیب مصوت (ای-ی) با صامت‌های خوانده شده بپردازد و جهت جذابیت بیشتر به صورت آهنگین با دانش‌آموزان تمرین نماید و واژه‌ی جدید بسازد.

◀ گام پنجم: ارزشیابی

در مراحل قبل ارزشیابی مستمر در طول فعالیت‌ها صورت گرفته است ولی برای کامل کردن این ارزشیابی آموزگار با توجه به اهداف آموزشی این درس، تمرین‌ها را در قالب فعالیت‌های مختلف (کارت خوانی)، صداکشی، تشخیص جایگاه نشانه‌ی (ای-ی) در واژه‌ها و فعالیت‌های دیگر طراحی و اجرا می‌کند تا بتواند در جهت تثبیت آموخته‌های آن‌ها حرکت نماید.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

بین و بگو

این فعالیت با هدف نظم فکری و تقویت حافظه‌ی بصری و درک شنوایی و قدرت بیان طراحی شده است. دانش‌آموزان باید توانایی برقراری ارتباط بین تصویرهای متوالی و درک مفهوم موجود در آن‌ها را از آغاز تا پایان دنبال کنند. ابتدا دانش‌آموزان باید به توضیحات آموزگار در مورد تصویرها به دقت گوش کنند و سپس به منظور تقویت مهارت جمله‌سازی، برای هر تصویر یک جمله بگویند. جمله باید از لحاظ دستوری (مطابقت فعل و فاعل) کامل باشد و آموزگار باید دانش‌آموزان را هدایت کند تا به هدف موردنظر برسند.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف بسط و گسترش دایره‌ی لغات و توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن و تشخیص تفاوت و تشابه صداها در واژه‌ها می‌باشد.

📖 در قسمت اول این بخش، دانش‌آموز پس از شنیدن دستورالعمل با خواندن واژه‌ها، واژه‌های موردنظر را انتخاب و تکرار می‌نماید.

📖 قسمت دوم با هدف تعمیق و تثبیت یادگیری ترکیب مصوت (ای ی ی) با صامت‌ها می‌باشد. در این قسمت برای تعمیم آموخته‌ها از دانش‌آموزان خواسته می‌شود برای هر ترکیب واژه‌ی جدید ساخته و آن را برای دوستانشان بگویند.

پیدا کن و بگو

این فعالیت با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد. لازم است دانش‌آموزان با مراجعه به تصویر عنوان درس واژه‌های داده شده را با توجه به تصویر کلی درس به یکدیگر و یا آموزگار نشان دهند.

آموزگار می‌تواند با هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه‌ی همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها در مورد واژه‌ها سوالاتی را مطرح نمایند و در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار گیرد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند
 بنویس: هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری واژه‌هایی می‌باشد که شکل

خوانداری آن فراگرفته شده است. لازم است که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه و نشانه، آن را باتوجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری (ای پی ی) انجام دهد.

فکر کن و انجام بده: هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت، تعمیق و تثبیت آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد.

توجه به تصویر و کامل کردن کلمه‌ها با نشانه‌ی مناسب که هدف از آن تقویت و توسعه توجه، دقت و تشخیص استفاده از سه شکل نشانه‌ی (ای پی ی) در کلمه می‌باشد.

کشیده‌گویی کلمه‌ها: هدف از این فعالیت، پرورش دقت و توجه به این نکته که هر واژه از اجزای مختلف تشکیل شده است. (کل از جزء) توجه به جزئیات باعث تقویت حافظه‌ی دیداری و تسلط بر موضوع آموزشی می‌شود. دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها باید صداهای هر کلمه را در جای مناسب خود بنویسند.

ترکیب کن و بنویس: هدف از این تمرین، آماده‌سازی برای ساختن واژه‌های جدید می‌باشد. دانش‌آموزان پس از ترکیب صامت (نشانه‌های خوانده شده) با مصوت (پ) وسط و (ی) آخر آن را در جای مناسب خود می‌نویسند. این تمرین پیش‌زمینه‌ای برای تمرین بعدی است.

مانند نمونه کامل کن: هدف از این فعالیت، بازشناسی آموخته‌های گذشته و تعمیق آموخته‌های فعلی می‌باشد. دانش‌آموزان پس از ترکیب صامت‌ها با مصوت (پ) وسط و (ی) آخر باتوجه به مثال‌هایی که در ذهن دارد واژه‌های مناسب با ترکیب به دست آمده را در جای مناسب می‌نویسد.

ترکیب کن و کلمه بساز: هدف از این فعالیت، توجه و دقت دانش‌آموز به جزئیات و ساختن کل از اجزا است این تمرین با هدف توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری دانش‌آموزان ارائه می‌گردد. آن‌ها با قرار دادن صداها در کنارهم و ترکیب صامت و مصوت‌ها در کنارهم به واژه‌سازی می‌پردازند.

پیدا کردن کلمه‌هایی که نشانه‌ی "ای" اول دارند از میان کلمه‌ها با هدف تشخیص تفاوت و تشابه صداها و تعمیق آموخته‌ها

نوشتن کلمه در جای مناسب با هدف تعمیق و تثبیت یادگیری نشانه‌ی (ای پی ی) و تشخیص و جداسازی سه شکل نشانه از یکدیگر، این تمرین باعث ارتقای یادگیری دانش‌آموز می‌شود و یک راهکار مناسب در جهت تشخیص دست‌یابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی درسی است.

مانند نمونه کامل کن: این تمرین با آموزش غیرمستقیم ساختن فعل با (می) طراحی گردیده است.

وصل کردن جمله‌ی مناسب به تصویر: هدف از این تمرین، تقویت حافظه‌ی دیداری و برقراری ارتباط درست بین تصویر و جمله است. به این ترتیب که ابتدا دانش‌آموزان جمله را می‌خوانند، سپس باتوجه و درک مفهوم جمله از بین تصویرها، تصویر مناسب را انتخاب می‌کنند. البته این تمرین به

طور مستقیم کاربرد افعال با (می) را در جمله آموزش می‌دهد.

توجه به تصویر و نوشتن کلمه در جای مناسب: این تمرین با هدف تقویت مهارت تصویرخوانی، درک پیام تصویری و مهارت در جمله‌سازی طراحی شده است. دانش‌آموزان با انجام این تمرین به طور غیرمستقیم به جایگاه کلمه‌ها در جمله پی خواهند برد. آنان پس از مشاهده‌ی تصویر، جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب کامل می‌کنند.

خواندن و نوشتن از روی درس: این تمرین دانش‌آموزان را تشویق می‌نماید، بار دیگر کتاب خوانداری را باز کرده و پس از مراجعه به متن درس، یک بار دیگر درس را روخوانی کنند و پس از خواندن، با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر می‌باشد، در جای درنظر گرفته شده، از روی آن بنویسند. هدف از این تمرین، تثبیت و تعمیق و بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن می‌باشد و در عین حال به مهارت‌های حرکتی ظریف دانش‌آموزان نیز کمک بسزایی می‌نماید.

نماد تشویق: مانند نگاره‌ی یک می باشد

◀ فعالیت منزل

اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت، دانش‌آموزان با کمک والدین، تصویر درختی که میوه سیب دارد می‌کشند و کلمه‌هایی که نشانه‌ی (ای بی) دارند، روی سیب‌ها می‌نویسند. این تمرین باعث گسترش دایره‌ی واژگان دانش‌آموزان می‌شود.

کامل کن و رنگ بزن: بنویس

این تمرین به جهت تسهیل در نوشتن نشانه‌های درس بعد درنظر گرفته شده است. دانش‌آموزان پس از کامل کردن تصویر و رنگ‌آمیزی نماد نوشتاری، پیش‌زمینه‌ی درس آینده را فراگرفته و با رعایت کلیه نکات مبحث نوشتن نمادها آن را کامل می‌نمایند.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری، توجه دانش‌آموزان به تصویر زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌شود. این کار سبب کل خوانی کارت پیش‌زمینه و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید (کباب) بدون توجه به ذکر نام نشانه می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

 کارت‌های نوشتاری را در اختیار گروه‌های دانش‌آموزان قرار داده و از آن‌ها خواسته می‌شود باتوجه به جدول پیشنهادی کارت‌ها را در ستون مناسب خود قرار دهند.

ای	ی	ی

📖 متنی ساده و روان که دانش‌آموزان قادر به خواندن آن باشند، در اختیار گروه‌ها قرار داده شود. تا ابتدا متن را بخوانند سپس دور کلمه‌هایی که نشانه‌ی (ای-ی) دارند خط بکشند و گروه برتر مورد تشویق قرار گیرد.

📖 یک تابلو و ماژیک در اختیار هر گروه قرار داده و از آن‌ها خواسته شود ابتدا سه واژه که نشانه‌ی (ای-ی) دارند را بگویند و سپس روی تابلو بنویسند. آموزگار می‌تواند در حین انجام فعالیت دانش‌آموزان را هدایت نماید. این کار علاوه بر تعمیق و تثبیت یادگیری باعث نگه‌داری ذهنی نیز می‌گردد.

ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه دیداری- شنیداری، توالی حافظه (صداکشی، ترکیب مصوت (ی-ی) با صامت‌ها، تشخیص جایگاه نشانه (ای-ی) در کلمه‌ها) و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام می‌دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف این درس) است، را انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی دانش آموز با صدا و نشانه‌ی (اِ -)

درس در یک نگاه

در این درس دانش آموزان با خواندن و نوشتن نشانه‌ی (اِ -) آشنا می‌شوند. هم‌چنین در این درس توجه آن‌ها به زنگ ورزش و فعالیت‌های ورزشی و نقش آن در سلامتی انسان و نکات ایمنی هنگام بازی‌های گروهی جلب می‌شود. در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📦 پرورش روحیه تعاون، همکاری و مسئولیت‌پذیری از طریق فعالیت‌های ورزشی
- 📦 تمایل به شرکت در بازی‌ها و فعالیت‌های گروهی
- 📦 تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی متناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📦 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📦 تشخیص جایگاه قرار گرفتن صدای (اِ -) در کلمه‌های مختلف

- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن صدای (اِ - اِ) در کلمه‌ها
- 📖 توانایی ترکیب صدای (اِ - اِ) با نشانه‌های خوانده شده و ساختن واژه‌های جدید
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (ه ه)
- 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ه)

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای معلم:
  - 📖 آشنایی معلمان با اهداف آموزشی صدای (اِ - اِ).
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان
  - 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
  - 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین - چپ و راست - زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
  - 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها
  - 📖 آشنایی با ترکیب صامت‌ها با مصوت‌های خوانده شده (آ-ا- او-ای-ا) و ساختن واژه‌های جدید
  - 📖 آشنایی با صداکشی
  - 📖 آشنایی با نشانه‌های خوانده در درس‌های قبل
  - 📖 آشنایی با تصویر و کلمه پیش‌زمینه به منظور کل خوانی کلمه‌ی (مِسواک)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد دوم
- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 مدادهای رنگی
- 📖 جدول حروف الفبا
- 📖 کارت‌های تندخوانی
- 📖 جدول ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها

وسایل و اشیایی مانند لباس یا کاور ورزشی - توپ - استکان

واژگان کلیدی

امروز - مادر - دبستان - ورزش - لباس ورزشی - معلم ورزش

روش تدریس

الگوی تفکر استقرایی - یادگیری مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس

فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

گام اول: ایجاد انگیزه

آموزگار در حالی که لباس ورزشی بر تن دارد وارد کلاس می‌شود و با صدای بلند می‌گوید: بچه‌ها، برای ورزش آماده‌اید؟ بچه‌ها برای ورزش کجا برویم؟ حیاط مدرسه
آموزگار می‌گوید: حیاط مدرسه یا حیاط دبستان. سپس برای تأکید روی واژه‌های مهم درس می‌گوید: امروز می‌خواهیم به حیاط دبستان برویم تا ورزش کنیم بعد دانش‌آموزان را به حیاط می‌برد و زمان کوتاهی که متناسب با زمان در نظر گرفته شده با ایجاد انگیزه است، به ورزش اختصاص می‌دهد سپس به کلاس باز می‌گردند. آموزگار برای دانش‌آموزان پرسش‌هایی مطرح می‌کند تا مجدداً توجه دانش‌آموزان به واژه‌های مورد نظر جلب شود. مثلاً ما کجا رفتیم حیاط مدرسه یا حیاط... با راهنمایی و هدایت آموزگار به واژه «دبستان» برسند و سوال‌هایی از همین قبیل ...
آنگاه آموزگار با استفاده از جمله‌های خبری پرسشی و مقایسه‌ای سعی می‌کند تا توجه دانش‌آموزان را به مطلب درسی افزایش دهد.

بچه‌ها کی ما به حیاط رفتیم؟ و آنان باید به واژه‌ی امروز اشاره نمایند.

ما امروز در حیاط دبستان چه کار کردیم؟ آفرین ورزش کردیم.

نکته: بهتر است این درس در روزی که ساعت ورزش در برنامه‌ی درسی است، تدریس گردد.

گام دوم: ارائه تدریس

برای رسیدن به اهداف آموزشی درس می‌توان از روش الگوی تفکر استقرایی استفاده نمود. اولین مرحله در این روش تکوین مفهوم است، که در جریان آموزش، مفاهیم زمینه‌سازی می‌شود. تا

مفهوم با مشارکت فعال دانش‌آموزان و معلم تولید شود. بنابراین با سعی و تلاش فکری دانش‌آموز مفاهیم کشف و آموزش از این طریق اتفاق می‌افتد، و چون دانش‌آموزان خود سازنده‌ی آن هستند ارزشمند می‌باشد. اولین قدم در این مرحله، تعیین و برشماری و فهرست کردن مطالب است که از دانش‌آموزان خواسته می‌شود برای رسیدن به اهداف موردنظر به نمونه‌های داده شده به دقت نگاه کنند.

آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد که کتاب خود را باز کنند و در مورد تصویر عنوانی بحث و گفت‌وگو کنند و همزمان با گفتن هر واژه‌ای که صدای اِ — دارد. آموزگار تصویر آن را در حالی که نشانه‌ی نوشتاری زیر آن نوشته شده، روی تابلو نصب می‌کند. سپس از آنها می‌خواهد پس از نگاه کردن به تصویرها، نام آنها را بگویند. گروه برتر مورد تشویق قرار می‌گیرد.

قدم دوم در تکوین مفهوم گروه‌بندی براساس ویژگی‌های مشترک است که در آن دانش‌آموزان با کمک اعضای گروه عناوین را براساس تشابهات گروه‌بندی می‌کنند. که در صورت عدم موفقیت گروه‌ها، آموزگار با استفاده از روش توضیحی درباره کلیات گروه‌بندی صحبت می‌کند و زمینه‌های فکری آنان را تقویت می‌کند.

آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد که تصویرها را با تأکید نشانه‌ی اِ — در گروه دسته‌بندی کند. همان‌طور که ذکر شد به جهت این که ممکن است دانش‌آموزان برای رسیدن به هدف موردنظر با مشکل روبه‌رو شوند. آموزگار به عنوان راهنما و تسهیل‌کننده گروه‌ها را یاری می‌دهد. پس از اینکه هر دو گروه باتوجه به نشانه‌ی اِ و — تصویرها و اشیاء را دسته‌بندی کردند. آموزگار با طرح سوال‌هایی در مورد علت قرار گرفتن هر تصویر و شیء در یک دسته از دانش‌آموزان، تأکید مجدد روی صدای اول و وسط واژه‌ها دارد.

در مرحله بعد آموزگار روی تابلو دو ستون جداگانه کشیده و بالای ستون نشانه را (اِ —) می‌نویسد و کارت‌های واژگان را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. سپس از هر یک از آنها می‌خواهد با نگاه کردن به کارت‌ها جایگاه آنها را روی تابلو مشخص و آنها را نصب کنند.

—	اِ

همزمان در مورد علت قرار گرفتن هر کارت در جایگاه و گروه خود از آن‌ها سوالاتی را مطرح می‌نماید. قدم سوم در تکوین مفهوم عنوان‌دهی است که با توجه به خصوصیات و ویژگی‌های مشترک، اعضای هر گروه نام و عنوان مناسبی انتخاب می‌کند. از دانش‌آموزان خواسته می‌شود برای هر ستون یا هر دسته یک نام پیشنهاد بدهند. که ممکن است نام‌های مختلف مانند اول یا بزرگ یا قد بلند و یا — دوم یا کوچک یا وسط و... را انتخاب کنند.

در این مرحله، آموزگار در نام‌گذاری هیچ دخالتی ندارد.

مرحله دوم روش تفکر استقرایی تفسیر مطالب است که در آن دانش‌آموزان در خصوص موضوع درس اظهار نظر و تفسیر می‌کنند. موفقیت در مراحل قبل باعث دست‌یابی آسان و سریع به اهداف مورد نظر این مرحله می‌شود.

اولین قدم در تفسیر مطالب تشخیص و تعیین جنبه‌های شاخص است. در این جا پس از اتمام نام‌گذاری توسط گروه‌ها، آموزگار با سوالاتی توجه دانش‌آموزان را جنبه‌های شاخص واژگان درس جلب می‌کند تا در مرحله ی بعد نامگذاری صورت گیرد. دانش‌آموزان در مراحل قبل با صدا و شکل ا - آشنا شده اند ولی در این مرحله آموزگار به طور مستقیم اشاره به جایگاه هر یک از آن‌ها کرده و آنان به این نکته پی می‌برند که ا همیشه در اول کلمه و - جایگاهی به غیر از اول کلمه دارد.

قدم دوم: در تفسیر مطالب کشف روابط و استنتاج است در این مرحله، آموزگار و دانش‌آموزان، روابط علت و معلولی بین اجزاء و طبقات را بررسی و نتیجه‌گیری می‌کنند و نامگذاری در این قسمت صورت می‌پذیرد. در این جا برای تثبیت یادگیری از آموخته‌های قبلی استفاده می‌شود. مثلاً بچه‌ها ا کجای کلمه می‌آید؟ حالا اگر گفتید ا کجای کلمه می‌آید. بچه‌ها - اول کلمه می‌آید؟ نه پس - هم هیچ وقت اول کلمه نمی‌آید. پس به ا - اول و به - (- غیر اول) گفته می‌شود. و سپس جایگاه آن را در جدول الفبا مشخص می‌کند و برای ارزیابی مجدد از گروه‌ها می‌خواهد برای هر کدام از شکل‌های (ا) مثال زده و یا آن را روی تابلو بنویسند و کلمه‌های داده شده را صداکشی کنند.

قدم سوم: در تفسیر مطالب استنباط است با پایان گرفتن این مرحله می‌توان گفت که مفهوم مورد نظر آموخته شده است و دانش‌آموزان به مرحله تسلط بر موضوع رسیده‌اند. در اینجا آموزگار سوالاتی طرح می‌کند و پاسخ به این سوالات نشان‌دهنده‌ی یادگیری دانش‌آموزان است. بهترین فعالیت برای این مرحله ترکیب صامت‌ها با مصوت - غیر اول می‌باشد و پس از تمرین و تکرار برای هر ترکیب مثال زده می‌شود.

و برای تثبیت بهتر یادگیری آموزگار جدول صامت و مصوت‌ها را در اختیار آن‌ها قرار داده و دانش‌آموزان پس از تکمیل آن، میزان تسلط خود به موضوع را ارزیابی می‌نمایند.

مانند	—	
دبستان	بـ	بـ
		ر
		م
		ک

در خاتمه دانش‌آموزان باید به این استنباط برسند که اِ در اول کلمه‌ها، بدون این که به نشانه‌ای بچسبید قرار دارد و — غیر آخر در زیر نشانه‌ها و هیچ‌وقت در اول کلمه قرار نمی‌گیرد. لازم به ذکر است، چون اهداف و انتظارات درس فراتر از این مبحث نیست مراحل بعدی روش تفکر استقرایی یعنی کاربرد اصول در این مقوله نمی‌گنجد.

پس از اتمام این مراحل یعنی معرفی (اِ و بـ) و جایگاه آن در کلمه‌ها و جدول الفبا و ترکیب صامت با این مصوت نوبت به معرفی آن در کتاب خوانداری فارسی می‌باشد. از دانش‌آموزان می‌خواهیم کتاب را باز کنند و در مورد تصویر عنوانی صحبت کنند سپس روی واژه‌های کلید تاکید کرده و آموزگار با خواندن متن درس از دانش‌آموزان می‌خواهد با انگشت خود کلمه‌ها را در متن نوشتاری درس ردیابی نمایند. بعد از خواندن به صورت گروهی هر کدام از دانش‌آموزان به طور انفرادی از روی درس می‌خوانند و در نهایت برای بازشناسی آموخته‌ها تأکید روی کارت زمینه (مسواک) و جایگاه — در این کلمه می‌نماییم. پس از خواندن تک‌تک افراد هر گروه، از آن‌ها خواسته می‌شود که زیر تصویرهای داده شده (کلیدواژه‌ها) نام آن‌ها را بنویسند یا روی تابلو آن را یادداشت نمایند.

بین و بگو

این فعالیت با هدف نظم فکری، تقویت حافظه‌ی بصری، درک شنوایی و قدرت بیان طراحی که دانش‌آموزان پس از شنیدن توضیحات آموزگار و دقت در تصویرها در مورد فعالیت‌های ورزشی هر تصویر با توجه به توانایی ذهنی جمله‌ای را مطرح می‌کند. در پرسش بعد دانش‌آموز این امکان را دارد که با توجه به علاقه شخصی ورزش موردعلاقه خود و یا یکی از ورزش‌های تصویرهای بالا را نام ببرد. تذکر: آموزگار می‌تواند برای تثبیت آموخته‌ها روی نشانه‌های (اِ بـ) ورزش‌ها تاکید کند.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف بسط و گسترش دایره‌ی لغات، توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن، تشخیص تفاوت‌ها و تشابه صداها در واژه‌ها می‌باشد. دانش‌آموز پس از شنیدن دستورالعمل با شنیدن واژه‌ها، واژه‌ی موردنظر را انتخاب و بیان می‌کند. هم‌چنین اهداف تعمیق و تثبیت یادگیری، ترکیب مصوت (ـ) با صامت‌ها در این تمرین دنبال می‌شود. در ضمن برای تعمیم آموخته‌ها، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود برای هر ترکیب واژه‌ی جدید ساخته و آن را برای دوستانش بگوید.

پیدا کن و بگو

این فعالیت با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد، که آن‌ها با مراجعه به تصویر عنوانی درس واژه‌های داده شده را با توجه به تصویر کلی درس به یکدیگر و یا به آموزگار نشان می‌دهند. آموزگار می‌تواند با هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه‌ی همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها در مورد واژه‌ها سوالاتی را مطرح نماید و در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار می‌گیرند.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیتهای کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند

بنویس

این فعالیت به منظور توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری واژه‌هایی می‌باشد که دانش‌آموزان شکل خوانداری آن را فرا گرفته‌اند. لازم است که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها (واژه، نشانه) آن را با توجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری) انجام دهد.

فکر کن و انجام بده

هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد.

نوشتن نام تصویرها

هدف از این فعالیت، تعمیق یادگیری و بازشناسی آموخته‌ها می‌باشد. دانش‌آموزان باید با دقت در تصویرها و یادآوری آموخته‌های گذشته نام تصویرها را با رعایت نکاتی که در قسمت بنویس ذکر شده، بنویسند.

کشیده‌گویی کلمه‌ها

هدف از این فعالیت، پرورش افزایش دقت و توجه به این نکته می باشد، که هر واژه از اجزای مختلف درست شده است. که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها باید صداهای هر کلمه را در جای مناسب خود بنویسند.

ترکیب کن و بنویس: هدف از این تمرین، آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ساختن واژه‌های جدید می باشد. آن‌ها پس از ترکیب صامت (نشانه‌های خوانده شده) با مصوت (ـِ) وسط و (ی) آخر آن را در جای مناسب خود می‌نویسند. این تمرین پیش‌زمینه‌ای برای تمرین بعدی است.

مانند نمونه کامل کن: هدف از این فعالیت، بازشناسی آموخته‌های گذشته و تعمیق آموخته‌های فعلی می باشد. دانش‌آموزان پس از ترکیب صامتها با مصوت (ـِ) با توجه به مثال‌هایی که در ذهن دارد واژه‌هایی مناسب با ترکیب به دست آمده را در جای مناسب می‌نویسد.

ترکیب کن و کلمه بساز: هدف از این فعالیت، توجه و دقت دانش‌آموز به جزئیات و ساختن کل از اجزا است این تمرین با هدف توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری دانش‌آموزان ارائه می‌گردد. آن‌ها با قرار دادن صداها در کنارهم و ترکیب صامت با مصوت‌ها در کنارهم به واژه‌سازی می‌پردازند.

انتخاب کلمه‌ی مناسب با توجه به دستورالعمل: هدف از این فعالیت، ارزیابی مجدد دانش‌آموزان جهت رسیدن به هدف آموزشی درس می باشد. در این تمرین از بین سه کلمه، واژه‌هایی که صدای اول آن است را تشخیص داده و دور آن خط می‌کشند. دانش‌آموزان با توجه به تفاوت‌ها و تشابه‌ها به راحتی این فعالیت را انجام خواهند داد.

کامل کردن کلمه‌ها: با استفاده از نشانه‌ی (اِـ)؛ با توجه به تصویر و کامل کردن کلمه‌ها با نشانه‌ی مناسب به هدف افزایش دامنه توجه، دقت و تشخیص استفاده از دو شکل نشانه (اِـ) در کلمه می باشد.

توجه به تصویر و نوشتن کلمه در جای مناسب: این تمرین با هدف تقویت مهارت تصویرخوانی، درک پیام تصویری و آرایه اهداف پیش نیاز در جمله‌سازی طراحی شده است. دانش‌آموزان با انجام این تمرین به طور غیرمستقیم به جایگاه کلمه‌ها در جمله پی خواهند برد. آنان پس از مشاهده‌ی تصویر، جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب کامل می‌کنند.

ساختن جمله با استفاده از تصویر و کلمه‌های داده شده: در این تمرین دانش‌آموزان به طور غیرمستقیم به جایگاه ارکان جمله پی خواهند برد. در انجام این تمرین ابتدا باید توجه دانش‌آموزان به تصویر جلب شود. هر دانش‌آموز ممکن است جمله‌ای براساس درکی که از تصویر داشته است بیان کند. آموزگار با هدایت و راهنمایی و جلب توجه دانش‌آموزان به کلمه‌های درهم‌ریخته، آن‌ها

را تشویق به ساختن جمله‌ی صحیح با واژه‌های داده شده می‌نماید. این تمرین علاوه بر این که دانش‌آموزان را وادار به سخن گفتن نموده، جمله‌نویسی آن‌ها را نیز تقویت می‌کند.

خواندن و نوشتن از روی درس: این مرحله دانش‌آموزان کتاب خوانداری را باز کرده و پس از مراجعه به متن درس از روی آن می‌خوانند و پس از خواندن از روی آن با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر است در جای در نظر گرفته شده می‌نویسند. هدف از این تمرین ضمن تثبیت، تعمیق و بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن و املانویسی به تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف نیز پرداخته می‌شود.

فعالیت منزل: اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت، دانش‌آموزان با کمک والدین خود، بار دیگر به بازشناسی آموخته‌ها پرداخته و با توجه به تفاوت‌ها و تشابه‌ها بین صدای (اَ) و (اِ) واژه‌های مناسب را انتخاب و در ستون مجزا نوشته و به کلاس می‌آورند.

فعالیت کامل کن و رنگ بزن - بنویس: این تمرین و سایر نمادهای نوشتاری به جهت تسهیل در نوشتن نشانه‌های درس بعد در نظر گرفته شده است. دانش‌آموزان پس از کامل کردن تصویر و رنگ‌آمیزی نماد نوشتاری (ه)، پیش‌زمینه‌ی درس آینده را فراگرفته و با رعایت کلیه نکات مبحث نوشتن نمادها آن را کامل می‌نمایند.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری، توجه دانش‌آموزان را به تصویر زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌نماییم. این کار سبب کل خوانی کارت پیش‌زمینه و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید، بدون توجه به ذکر نام نشانه می‌باشد و دانش‌آموزان واژه‌ی (پروانه) را به طور کل می‌خوانند و به طور غیرمستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرند.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

 از دانش‌آموزان بخواهید تصویرهایی که صدای (اِ) دارند را با سلیقه‌ی خود رنگ کنند.

 نوشتن روی شن یا نمک: واژه‌هایی که (اِ) دارند را بنویسند.

 برای دانش‌آموزان ترکیب‌هایی با مصوت‌های **اَ** و **اِ** را بگوئید. به صورت بازی هر ترکیبی

که با مصوت **اِ** است مثل **بِ- سِ- دِ** باید از جای خود بلند شود. دانش‌آموزی که بهتر عمل کند، مورد تشویق قرار می‌گیرد.

ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی مانند (صداکشی، ترکیب مصوت اِـ با صامت‌ها، بیان کلمات و ... است را انجام دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری است (با توجه به اهداف این درس) را انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با **اُ** استثنا

درس در یک نگاه

در این درس، دانش آموزان با خواندن و نوشتن کلمه‌هایی که **اُ** استثنا دارند آشنا می‌شوند. هم‌چنین در این درس به طور گذرا با خورشید و فواید آن و مهربانی با جانوران آشنا می‌شوند. در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن)، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری، شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 آشنایی با خورشید و فواید آن
- 📖 تقویت توانایی ابراز محبت به جانوران
- 📖 توسعه و تقویت مهارت و خواندن کلمه‌ی متناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📖 تشخیص کلمه‌هایی که **اُ** استثنا دارند از سایر کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف نوشتاری و افزایش دقت در نوشتن

توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه (ق ق)

آشنایی با نماد نوشتاری (ق)

دانش پیش‌نیاز

الف) دانش پیش‌نیاز برای معلم:

شناخت آموزگار با اهداف آموزشی که دانش‌آموزان برای یادگیری (استثنا) باید به آن دست یابند.

آشنایی با مراحل تحول و تکوین زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان:

توانایی تشخیص، درک و انجام دستوره‌های کلامی

درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین، چپ و راست، زیر و رو) و تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری

آشنایی با پدیده‌ی شب و روز

آشنایی با بعضی از جانوران و زندگی آن‌ها (غذا و طریقه غذا خوردن آن‌ها)

آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها

آشنایی با مصوت‌های (ا، او) و جایگاه آن در کلمه‌ها

آشنایی با نشانه‌های خوانده شده در درس‌های قبل

آشنایی با تصویر و کلمه‌ی پیش‌زمینه به منظور کل‌خوانی (کلمه‌ی خودکار)

توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

کتاب فارسی (خوانداری)

کتاب فارسی (نوشتاری) جلد دوم

کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس

مدادهای رنگی

کارت‌های تندخوانی

واژگان کلیدی

خورشید- خود- نوک- می خورد- روشن

روش تدریس

داستان‌گویی- E۵ (ساخت‌گرایی)- توضیحی- پرسش و پاسخ- نمایشی- نمایشی

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

اولین مرحله در الگوی تدریس E۵ براساس ساخت‌گرایی درگیر شدن با موضوع می‌باشد که برای جلب توجه بیشتر به موضوع و ایجاد انگیزش در دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است. در آغاز آموزگار با طرح یک شکل که در قالب داستان مطرح می‌شود، دانش‌آموزان را با موضوع درگیر می‌نماید. داستان از این قرار است که در شهرک الفبا خورشید اسم خود را گم کرده و به همین خاطر به دنبال اسمش رفته و نتوانسته در شهرک الفبا طلوع کند و با نور خود زمین را گرم و روشن کند. به همین خاطر اهالی شهرک الفبا شروع به جستجو کردند تا اسم خورشید را پیدا کنند ولی هرچه گشتند اسم خورشید را پیدا نکردند. در اینجا آموزگار دانش‌آموزان را هدایت می‌کند تا به راه‌حلی مناسب دست یابند. به همین ترتیب که بیایید کمک کنیم و اسم خورشید را بنویسیم تا زودتر خورشید طلوع کند و زمین را با نور خود روشن کند. از گروه‌ها خواسته می‌شود در کارت‌هایی که به آن‌ها داده می‌شود واژه خورشید را بنویسند. به طور حتم آن‌ها خورشید را به صورت خورشید می‌نویسند و به آموزگار می‌دهند. آموزگار کارت‌ها را روی تابلو نصب می‌کند. ولی می‌گوید بچه‌ها نگاه کنید باز از خورشید خبری نیست: پس هنوز مشکل شهرک الفبا حل نشده است.

◀ گام دوم

دومین مرحله از این الگوی تدریس کاوش است که این مرحله به ایجاد یک قالب و چارچوب فکری برای تشکیل مفاهیم جدید کمک می‌کند. آموزگار به منظور رسیدن به اهداف آموزشی نقش راهنما و تسهیل‌کننده را دارد. در این مرحله آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد که برای کمک به شهرک الفبا با کمک هم در کلاس جستجو کرده و واژه‌ی خورشید را پیدا کنند. آموزگار طوری دانش‌آموزان را راهنمایی می‌کند تا هر گروه به تصویر خورشید و واژه‌ی آن دست یابند. سپس از آن‌ها می‌خواهد که هر گروه با کمک هم، واژه‌ی زیر تصویر را بخوانند. قاعدتاً آن‌ها با نشانه‌ی (او) کلمه خورشید را می‌خوانند.

سپس آموزگار با طرح سؤالاتی دانش‌آموزان را متوجه تناقض بین کلمه‌ای که آن‌ها نوشته‌اند

و کلمه‌ای که در کلاس پیدا کرده‌اند می‌کند. بچه‌ها به نظر شما چرا خورشید را (با صدای او- و) می‌نویسند ولی با صدای (ئ) می‌خوانند. و برای برطرف کردن این مشکل گام سوم را برای دستیابی به اهداف آموزشی برمی‌دارد.

◀ گام سوم

سومین مرحله از روش E5 تشریح و تبیین موضوع است که به موضوع اصلی درس می‌پردازد. پس از اظهار نظر دانش‌آموزان درباره نتیجه‌ی جستجو و کاوش، آموزگار از آن‌ها می‌خواهد تا کتاب خوانداری را باز کنند و با دقت به تصویر عنوانی نگاه کنند و در مورد آن بحث و گفت و گو کنند و با دست یافتن به کلید واژه‌های درس، همزمان آموزگار تصویرک‌ها را روی تابلو نصب می‌کند و توجه دانش‌آموزان را به واژه‌های آن‌ها جلب می‌کند. سپس واژه‌ها را در قالب جمله‌هایی که شبیه جمله‌های کتاب است می‌نویسد در حالی که نشانه‌ی اُ استثنا در کلمه قرمز نوشته شده است. توجه دانش‌آموزان را همزمان به نوشته صدای نشانه‌ی قرمز جلب می‌کند و در مورد آن صحبت می‌کند. تا دانش‌آموز به این نکته برسد که بعضی از واژه‌ها هستند که طریقه نوشتن آن‌ها با تلفظ کلمه تفاوت دارد.

پس از اتمام این مرحله و آموزش کلیدواژه‌ها از آن می‌خواهد به متن نوشتاری کتاب که توسط آموزگار خوانده می‌شود توجه نموده و با انگشت خود کلمه‌ها را ردیابی کنند سپس به صورت گروهی شروع به هم‌خوانی متن کرده و در نهایت هر دانش‌آموز به طور مجزا از روی متن کتاب می‌خواند. سپس آموزگار توجه آن‌ها را بار دیگر به کارت زمینه این درس یعنی کلمه "خودکار" جلب نموده و آموخته‌ها را مرور می‌کند.

◀ گام چهارم

چهارمین مرحله از این روش بسط و گسترش موضوع است. در این مرحله آموزگار با مثال‌های بیشتر و با توجه به آموخته‌های پیشین و جهت تعمیق و تثبیت آن‌ها به بسط و گسترش موضوع درس می‌پردازد. در این مرحله آموزگار می‌تواند تعدادی کارت تصویری در اختیار گروه‌ها قرار داده و از آن بخواهد کارت‌هایی که (اُ استثنا) دارند را جدا کرده و آن را به گروه دیگر نشان دهد. همچنین کارت‌های نوشتاری در اختیار هر دانش‌آموز قرار داده و از آن‌ها می‌خواهد که کارت‌هایی که (اُ استثنا) دارند را جدا کنند و بعد با صدای بلند برای سایر دانش‌آموزان بخوانند.

◀ گام پنجم

آخرین گام از الگوی تدریس E5 ارزشیابی است. در مراحل قبل، ارزشیابی به صورت مستمر در حین انجام فعالیت‌ها صورت گرفته است ولی برای کامل کردن این مرحله، آموزگار با در نظر گرفتن اهداف آموزشی درس تمرین‌هایی را در قالب جدا کردن کلمه‌های دارای نشانه اُ استثنا از سایر کلمه‌ها یا جداسازی آن‌ها از یک متن نوشتاری و هم‌چنین نوشتن نام واژه‌ها زیر تصویرهای آن‌ها طراحی و اجرا می‌کند تا تثبیت و تعمیم صورت پذیرد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

ببین و بگو

این فعالیت با هدف نظم فکری، تقویت حافظه‌ی بصری، درک شنوایی و قدرت بیان طراحی شده است. دانش‌آموزان باید توانایی و درک مفهوم تصویرها را از آغاز تا پایان داشته باشند و پس از اینکه به توضیحات آموزگار با دقت گوش دادند به سوالات مطرح شده و آن چیزی که از تصویرها درک نموده پاسخ دهند.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف بسط و گسترش دایره‌ی لغات و توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن و تشخیص تفاوت و تشابه صداها در واژه‌ها در نظر گرفته شده است. دانش‌آموز پس از شنیدن دستورالعمل از دو ستون داده شده کلمه‌هایی که اُ استثنا دارند را جدا نموده و آن را برای گروه و آموزگار بیان می‌کند.

پیدا کن و بگو

این فعالیت با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد لازم به ذکر است که دانش‌آموزان با مراجعه به تصویر عنوانی درس واژه‌های داده شده را با توجه به تصویر کلی درس به یکدیگر و یا به آموزگار نشان دهند. آموزگار می‌تواند با هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه‌ی همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها، در مورد واژه‌ها سوالاتی را مطرح نماید و در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار می‌گیرد. علاوه بر آن آموزگار با توجه به موضوع درس به تفاوت و تشابه صداها و واژه‌ها اشاره نماید.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند

بنویس

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری واژه‌هایی می‌باشد که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فرا گرفته شده است. لازم است که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها و نشانه آن را باتوجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری) انجام دهند.

فکر کن و انجام بده

هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد.

توجه به تصویر و کامل کردن کلمه‌ها با نشانه‌ی مناسب

که هدف از آن تقویت و توسعه توجه، دقت و تشخیص استفاده از شکل نوشتاری نشانه‌ی اُ استثنا در کلمه می‌باشد. تشخیص واژه‌هایی که اُ استثنا دارند از سایر واژه‌ها: هدف از طراحی این فعالیت علاوه بر بازشناسی آموخته‌های قبلی (او، اُ، اُ) ارزیابی بعد از دستیابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی درس جدید (اُ استثنا) می‌باشد. دانش‌آموز پس از خواندن و دقت از میان واژه‌های داده شده باتوجه به تشابه و تفاوت صداها واژه‌های مدنظر را انتخاب می‌کند.

نوشتن نام تصویرها: هدف از این فعالیت، توسعه دقت و توجه و تثبیت آموخته‌ها و توجه به تفاوت و تشابه صداها در واژه‌ها می‌باشد و توجه دانش‌آموزان به "او" و اُ استثنا جلب می‌شود. نکاتی که در فعالیت بنویس - به آن اشاره شد، در این تمرین هم مدنظر قرار گرفته شود.

نوشتن کلمه‌ها در جای مناسب: هدف پرورش قدرت تشخیص تفاوت و تشابه صداها و بازشناسی آموخته‌ها است. دانش‌آموزان کلمه‌ها، تشخیص جایگاه هر کلمه آن را در جای مناسب می‌نویسد. هدف اصلی ارزیابی مجدد به جهت تشخیص دستیابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی درس می‌باشد.

وصل کردن جمله‌ی مناسب به تصویر: هدف از این تمرین، تقویت حافظه‌ی دیداری و برقراری ارتباط درست بین تصویر و جمله است. به این ترتیب که ابتدا دانش‌آموزان جمله را می‌خوانند سپس با توجه و درک مفهوم جمله از بین تصویرها، تصویر مناسب را انتخاب می‌کنند.

خط کشیدن دور کلمه‌هایی که (اُ استثنا) دارند در متن داده شده: هدف از این تمرین تقویت مهارت روان‌خوانی و توسعه و گسترش دایره‌ی واژگان و توسعه دقت و تمرکز و گسترش حافظه‌ی

دیداری و شنیداری می‌باشد. به دانش‌آموزان این امکان داده می‌شود که واژگان کلیدی درس را در یک متن جدید بازشناسی کرده و دور آن خط بکشند. البته آن‌ها با توجه به تصویر داده شده پیام کلی متن را می‌توانند دریافت نمایند.

خواندن و نوشتن از روی درس: این مرحله دانش‌آموزان را تشویق می‌نماید کتاب خوانداری را باز کرده و پس از مراجعه به متن درس، از روی درس بخوانند و پس از خواندن از روی آن با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر است، در جای درنظر گرفته شده بنویسند. هدف از این تمرین، تثبیت و تعمیق و بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن می‌باشد و در عین حال به مهارت‌های حرکتی ظریف دانش‌آموزان نیز کمک بسزایی می‌نماید.

فعالیت منزل: اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری درنظر گرفته شده است. طی این فعالیت دانش‌آموز با کمک والدین تصویر خورشید را روی مقوا رسم می‌کند و سپس کلمه خورشید را داخل آن می‌نویسد و سپس تصویر یا واژه را به دلخواه تزئین می‌نمایند.

کامل کن و رنگ بزن: بنویس

این تمرین همچون سایر نمادهای نوشتاری به جهت تسهیل در نوشتن نشانه‌های درس بعد یعنی (ق) درنظر گرفته شده است. دانش‌آموزان پس از کامل کردن تصویر و رنگ‌آمیزی نماد نوشتاری، پیش‌زمینه‌ی درس آینده را فراگرفته و با رعایت کلیه‌ی نکات مبحث نوشتن نمادها، آن را کامل می‌نمایند.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری، توجه دانش‌آموزان به تصویر زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌شود. این کار سبب کل خوانی کارت پیش‌زمینه و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید، بدون توجه به ذکر نام نشانه می‌باشد و دانش‌آموزان واژه (بوق) را به طور کل می‌خوانند و به صورت غیرمستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرند.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

 از میان کارت تصویرها، کارت‌هایی که اُ استثنا دارند را رنگ کنند و نام آن را زیر تصویر بنویسند.

 روی تابلو برای هر گروه دو ستون مجزا رسم نموده و کارت‌های تصویری در اختیار آن‌ها قرار می‌دهیم. از یک گروه می‌خواهیم کارت تصویری (اُ) و (اُ استثنا) و گروه دیگر کارت‌های تصویری (او- و) و (اُ استثنا) را جدا کرده و روی ستون‌ها نصب کنند، سپس همین فعالیت را

برای کارت‌های نوشتاری طراحی می‌کنیم. (کارت‌های اُ استثنا حتماً از کلمه‌های کلید درس باشند) سپس از آن‌ها می‌خواهیم واژه‌ها را با صدای بلند بخوانند. از میان کارت تصویرها، کارت‌هایی که (اُ استثنا) دارند را رنگ کنند و نام آن را زیر تصویر بنویسند.

 متنی را در اختیار آن‌ها قرار داده، دانش‌آموزان باید با هدایت و راهنمایی دور کلمه‌هایی که اُ استثنا دارند را با مداد قرمز، کلمه‌هایی که (او-و) دارند را آبی و کلمه‌هایی که (اُ) دارند را سبز کنند (کلمه‌ها از کلیدواژه‌های درس باشند) در قالب بازی با مسابقه کارت‌های نوشتاری در اختیار دانش‌آموزان قرار داده پس از خواندن واژه‌ها هرکسی که کارت نوشتاری (اُ استثنا) را زودتر نشان دهد مورد تشویق قرار می‌گیرد.

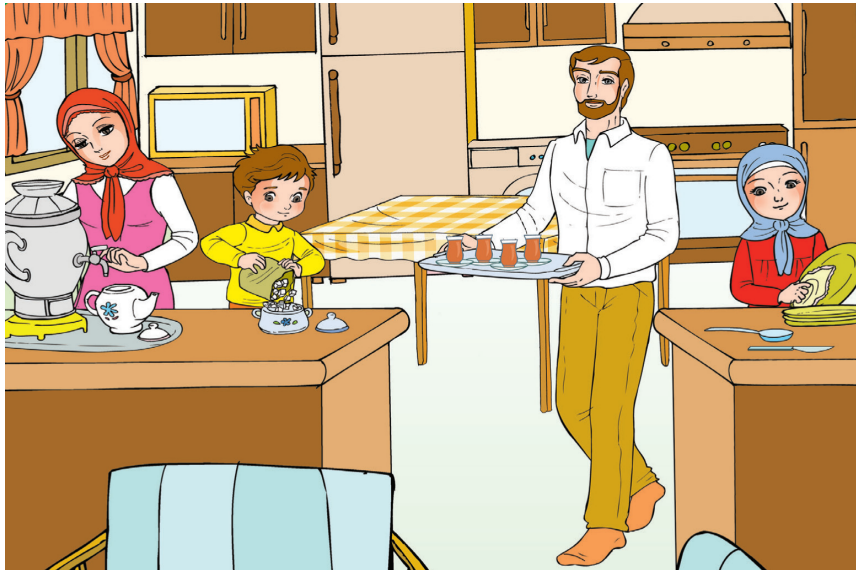

ارزشیابی

 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام دهند. فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف درس) است، انجام دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با صدا و نشانه‌ی (ق ق)

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن صدای (ق ق) آشنا می‌شوند. هم‌چنین در طی این درس توجه آن‌ها را به همکاری بین اعضای خانواده جلب می‌نماییم. در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبان، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 تقویت روحیه‌ی همکاری و همدلی در محیط خانواده
- 📖 تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی متناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📖 تشخیص جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی (ق ق) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن صدای (ق ق) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن

- 📖 التذاذ ادبی و پرورش عواطف و احساسات
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (ل)
- 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ل)

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار
  - 📖 آشنایی آموزگار با اهداف آموزشی که برای یادگیری نشانه‌ی (ق) باید به آن دست یابد.
  - 📖 آشنایی با مراحل تکوین و تحول زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان
  - 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
  - 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین - چپ و راست - زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
  - 📖 آشنایی با نشانه‌های خوانده در درس‌های قبل
  - 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها
  - 📖 آشنایی با تصویر پیش‌زمینه به منظور کل‌خوانی کلمه‌ی (بوق)
  - 📖 آشنایی با صداکشی کلمه‌ها
  - 📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)
  - 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ق)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد دوم
- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 مدادهای رنگی
- 📖 جدول حروف الفبا
- 📖 کارت‌های تندخوانی
- 📖 جدول ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها

📦 اسباب‌بازی مانند (قوری، قندان، کتری یا سماور)

واژگان کلیدی

قند، قندان، اتاق، بشقاب، قوری، چاقو، قاشق، آشپزخانه

روش تدریس

روش E5 (بر اساس ساخت‌گرایی) - یادگیری مشارکتی - ایفای نقش یا داستان‌گویی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس

گام اول: درگیر کردن

در الگوی تدریس E5 بر اساس ساخت‌گرایی مرحله اول درگیر شدن با موضوع می باشد. این مرحله برای جلب توجه کلاس به موضوع مورد آموزش و ایجاد هیجان و انگیزش در دانش‌آموزان طراحی شده است.

آموزگار مقدمات یک بازی کودکانه (خاله‌بازی) را با در اختیار داشتن وسایلی که دارای نشانه‌ی (ق) است و با هدف توجه به داستان درس طراحی می‌کند.

به این ترتیب که عده‌ای در نقش مهمان و عده‌ای در نقش خانواده (میزبان) هستند. پذیرایی با چای صورت می‌گیرد. به عنوان مثال: در قوری چای (نیمه سرد) می‌ریزد. این مراحل توسط دانش‌آموزان و با هدایت آموزگار صورت گیرد و در حین انجام بازی، آموزگار، جمله‌هایی را به صورت خبری - پرسشی مطرح نماید. (صحبت در مورد نکات ایمنی فراموش نشود).

📦 مادر چای درست می‌کند.

📦 مادر چای را در چه چیزی می‌ریزد؟

📦 زهرا قندان را بیاور.

📦 در قندان چه چیزی می‌ریزیم؟

📦 بابا، لطفاً سینی را به اتاق بیاور.

و به این ترتیب دانش‌آموزان با موضوع داستان درس در حین بازی آشنا می‌شوند.

گام دوم

مرحله کاوش می‌باشد. در واقع ایجاد و تقویت هماهنگی چشم و دست در حین کسب تجربه از

اهداف مهم این مرحله است. این مرحله به دانش‌آموزان در ایجاد قالب و چارچوب فکری برای تشکیل مفاهیم جدید کمک می‌نماید.

پس از اجرای نمایش یا داستان، آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد در کتاب درسی خوانداری درس موردنظر را بیاورند و به صورت گروهی به تصویر بالای صفحه نگاه کند و آنچه را که مشاهده کردند برای سایرین بیان نمایند.

آموزگار در حین گفت‌وگو با دانش‌آموزان کارت‌های تصویری کلمه‌های کلید که نشانه‌ی (ق) دارند و واژه‌ها بر روی آن درج شده مانند قند، قندان، اتاق، قوری، بشقاب، قاشق را بر روی تابلوی کلاس نصب نماید.

آموزگار باید به منظور معرفی نشانه‌ی (ق) و جایگاه آن، تصویر اتاق و قند که در تصویرک‌های کتاب است را به طور برجسته‌تر در مقابل دید دانش‌آموزان قرار دهد.

◀ گام سوم

مرحله‌ی توصیف است. پس از اظهارنظر دانش‌آموزان درباره‌ی کلیدواژه‌ها بار دیگر آموزگار توجه آنان را به تصویرک‌های نصب شده روی تابلو جلب نماید و از گروه‌ها بخواهد نام تصویرک‌ها را با صدای بلند بخوانند. آموزگار به دانش‌آموزان کمک کرده تا واژه‌ها را در قالب جمله‌ای کوتاه بیان کنند. در این مرحله آموزگار، دانش‌آموزان را هدایت می‌کند تا واژه‌ها را به صورت صحیح تلفظ نمایند. باتوجه به این که رویکرد کل نگر در تدوین محتوا، ضروری است آموزگار کلمه‌ی کلید را در جمله ارائه نماید (مانند، مادر در قوری آب می‌ریزد). به این صورت که در جمله‌ی اول، کلمه‌ی کلید دارای نشانه‌ی (ق) غیرآخر و در جمله‌ی دوم کلمه‌ی کلید دارای نشانه‌ی (ق) آخر باشد، لازم به ذکر است که نشانه‌ی (ق) در کلمه‌های کلید به رنگ قرمز نمایش داده می‌شود.

در مرحله‌ی بعد با پرسش‌های مقایسه‌ای جایگاه نشانه‌ی (ق) در واژه‌ها به دانش‌آموزان معرفی می‌شود. و در نهایت جایگاه (ق) در جدول الفبا مشخص می‌شود. آن‌گاه از دانش‌آموزان خواسته شود کتاب فارسی خوانداری را باز کنند و متن نوشتاری را که توسط آموزگار خوانده می‌شود به دقت گوش کرده و با انگشت خود کلمه‌ها را در متن نوشتاری درس، ردیابی نمایند. سپس به صورت گروهی از روی درس خوانده می‌شود.

بعد از هر گروه یک نفر را انتخاب کرده تا متن را بخواند. این کار باید برای همه‌ی افراد تکرار شود. هم‌چنین برای نوشتن کلیدواژه‌ها نیز به همین‌گونه عمل می‌نماییم.

گروه برتر مورد تشویق قرار می‌گیرد. سپس توجه به آن‌ها را به کارت زمینه (بوق) برای تثبیت بیشتر جلب می‌نماییم.

◀ گام چهارم

مرحله‌ی بسط و گسترش موضوع است. در این مرحله، آموزگار با مثال‌های بیش‌تر و باتوجه به آموخته‌های پیشین به بسط و تعمیم مطلب می‌پردازد و برای ایجاد انگیزه به ترکیب صامت (ق) و مصوت‌های خوانده شده را به صورت شعر با دانش‌آموزان تمرین می‌کند و جهت تعمیق یادگیری برای هر ترکیب یک واژه‌ی جدید بیان می‌کند. هم‌چنین می‌تواند قسمت‌هایی از روزنامه را در اختیار آنان قرار داده تا کلمه‌هایی که نشانه‌ی (ق) دارند، راجداکنند.

◀ گام پنجم

این مرحله، مرحله ارزشیابی است. در مراحل قبلی ارزشیابی مستمر در طول فعالیت‌ها صورت گرفته است ولی برای کامل کردن این ارزشیابی، آموزگار باتوجه به اهداف آموزشی این درس، تمرین‌هایی در قالب فعالیت‌های مختلف (کارت‌خوانی، صداکشی، تشخیص جایگاه نشانه‌ی (ق) در واژه‌ها و ...) طراحی و اجرا می‌نماید تا بتواند در جهت تثبیت آموخته‌های آنان حرکت نماید.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

بین و بگو

دانش‌آموزان باید توانایی برقراری ارتباط بین تصویرهای متوالی و درک مفهوم موجود در آن‌ها را از آغاز تا پایان داشته باشند. در این تمرین آنان با دقت به توضیحات آموزگار در مورد تصویرها گوش کرده و به دو سوال مطرح شده در ارتباط با آن، پاسخ دهند.

این فعالیت با هدف ایجاد نظم فکری، تقویت حافظه‌ی بصری، ادراک شنیداری و قدرت بیان طراحی شده است.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف بسط و گسترش دایره‌ی لغات و توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن و تشخیص تفاوت و تشابه صداها و واژه‌ها می‌باشد. دانش‌آموز پس از شنیدن دستورالعمل، از میان دو واژه، واژه‌ی موردنظر را تشخیص و بیان می‌کند.

پیدا کن و بگو

این فعالیت با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد. لازم است دانش‌آموزان با مراجعه به تصویرخوانی درس، واژه‌های داده شده را با توجه به تصویر کلیددرس

به یکدیگر یا به آموزگار نشان دهد. آموزگار می‌تواند با هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه‌ی همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها در مورد واژه‌ها، سوالاتی را مطرح نماید و در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار گیرد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند

بنویس

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری می‌باشد. واژه‌هایی که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فراگرفته شده است، لازم است که دانش‌آموزان پس از خواندن (واژه، نشانه یا ترکیب) آن را با توجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری ق) انجام دهند. فکر کن و انجام بده: هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد.

تشخیص صدای اول تصویرها و نوشتن آن در جای خالی که هدف از آن تقویت و توسعه توجه و دقت و یادآوری آموخته‌های قبلی می‌باشد (توجه جز از کل).

نوشتن نام تصویرها که هدف از این فعالیت، توسعه دقت و توجه و تثبیت آموخته‌ها می‌باشد. در این تمرین توجه دانش‌آموزان مانند تمرین قبل به تفاوت میان (ف و ق) در شکل کلی کلمه معطوف می‌شود. نکاتی که در فعالیت بنویس به آن اشاره شده در این تمرین هم باید مدنظر قرار گرفته شود. **کشیده‌گویی کلمه‌ها:** هدف از این فعالیت، پرورش دقت و توجه به این نکته که هر واژه از اجزای مختلف تشکیل شده است (کل از جزء).

توجه به جزئیات باعث تقویت حافظه‌ی دیداری و تسلط بر موضوع آموزشی می‌شود. دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها باید صداها را در جای مناسب خود بنویسند.

ترکیب کن و کلمه بساز: هدف از این فعالیت، توجه و دقت دانش‌آموزان به جزئیات و ساختن کل از اجزا می‌باشد و در راستای توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری دانش‌آموزان ارائه می‌گردد. آن‌ها با قرار دادن صداها (ترکیب صامت‌ها و مصوت‌ها) در کنار و ساختن واژه‌های جدید، آن واژه را می‌خوانند. بدین ترتیب، تعمیق و تثبیت آموخته‌ها شکل می‌گیرد.

مانند نمونه کامل کن: هدف از این فعالیت بازشناسی آموخته‌های گذشته و تعمیق آموخته‌های فعلی می‌باشند. دانش‌آموزان پس از ترکیب صامت (ق) با مصوت‌های داده شده، با توجه به مثال‌هایی که در ذهن دارد واژه‌های مناسب با ترکیب‌های به دست آمده را در جای مناسب می‌نویسد.

کامل کردن کلمه‌ها با گذاشتن نقطه در جاهای مناسب:

این تمرین علاوه بر تثبیت یادگیری موجب افزایش دامنه توجه و تمرکز در دانش آموزان می‌شود. که آن‌ها پس از توجه به تصویر (تقویت مهارت دیداری) کلمه‌ی موردنظر را با گذاشتن نقطه کامل می‌کنند. در این تمرین توجه دانش‌آموزان به تشابه‌ها و تفاوت‌های نشانه‌ها در نقطه‌گذاری معطوف شده و بار دیگر با مراجعه به آموخته‌های قبلی خود تمرین را انجام می‌دهند، ضمن این‌که بیشترین تأکید بر تفاوت نقطه‌ها در نشانه‌ی (ف) با (ق) می‌باشد.

پیدا کردن واژه‌هایی که نشانه (ق) غیر آخر دارند از میان چند واژه: هدف، پرورش قدرت تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها و بازشناسی شکل کلی کلمه می‌باشد. دانش‌آموزان پس از خواندن کلمه‌ها باید تشخیص دهند که کدام واژه‌ها دارای نشانه‌ی (ق) غیر آخر هستند و آن‌ها را در جای خالی بنویسند.

نوشتن کلمه‌ها در جای مناسب با توجه به ترکیب‌های داده شده:

در این تمرین علاوه بر این‌که دانش‌آموز، بدون تصویر واژه‌ها را می‌خواند باید مشخص کند که از چه ترکیبی برای ساختن آن استفاده شده است. این تمرین ضمن ارتقا یادگیری دانش‌آموزان یک راهکار ارزیابی مناسب در جهت تشخیص دست‌یابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی درس است.

ساختن جمله با استفاده از تصویر و کلمه‌های داده شده :

در این تمرین دانش‌آموزان به طور غیرمستقیم به جایگاه ارکان جمله پی خواهند برد. برای انجام این تمرین ابتدا توجه دانش‌آموزان را به تصویر جلب نمایید. هر دانش‌آموز ممکن است جمله‌ای براساس درکی که از تصویر دارد، رایان کند. آموزگار با هدایت و راهنمایی و جلب توجه دانش‌آموزان به کلمه‌های درهم‌ریخته، آن‌ها را به ساختن جمله‌ی صحیح با واژه‌های داده شده تشویق می‌نماید. و ضمن وادار کردن آن‌ها به سخن گفتن، مهارت‌های پیش‌نیاز در جمله‌نویسی دانش‌آموزان را نیز تقویت می‌نماید.

روخوانی و رونویسی از درس :

در این تمرین دانش‌آموزان تشویق می‌شوند، بار دیگر کتاب خوانداری را باز کرده و پس از مراجعه به متن درس از روی درس بخوانند و پاس‌خگویی هدف تمرین با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر است باشند. سازمان دهی این گونه تمرین هادر محتوا ضمن تثبیت، تعمیق، بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن به توسعه و تقویت مهارت‌های جستجو در متون با دستور از پیش تعیین شده می‌پردازد. در عین حال به تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف کمک بسزایی می‌کند.

نماد تشویق : مانند نگاره ی یک

◀ فعالیت‌های منزل

اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است.

طی این فعالیت، دانش‌آموز با کمک والدین از روزنامه واژه‌هایی که (ف ف) و (ق ق) دارند را جدا می‌نماید. بدین ترتیب بار دیگر توجه دانش‌آموزان به تفاوت نشانه‌ی (ف ف) با (ق ق) جلب و باعث تعمیم یادگیری می‌شود و دانش‌آموز نشانه‌ها را حتی در واژه‌هایی که بعضی از صداها را هنوز فرا نگرفته، بازشناسی می‌کند.

تمرین کامل کن و رنگ بزن: بنویس

📖 همچون سایر نمادهای نوشتاری به جهت تسهیل در نوشتن نشانه‌ی درس بعد در نظر گرفته شده است. دانش‌آموزان پس از کامل کردن تصویر و رنگ‌آمیزی نماد نوشتاری پیش‌زمینه‌ی درس آینده را فرا گرفته و با رعایت کلیه‌ی نکات مبحث نوشتن نمادها آن را کامل می‌نمایند. 📖 با هم بخوانیم ضمن برانگیختن احساسات و عواطف دانش‌آموزان و گامی در جهت التذاذ ادبی فارسی است، که به شکل آهنگین انجام می‌گیرد.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری توجه دانش‌آموزان به تصویر زمینه و نام آن که در پایان درس آمده، جلب می‌شود. این کار سبب کل خوانی کارت پیش‌زمینه و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید (گل) بدون توجه به ذکر نام نشانه می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

📖 از دانش‌آموزان خواسته می‌شود با چشم بسته با چشیدن و لمس کردن چند چیز مانند: نمک، قند و شکر، "قند" را به آموزگار نشان داده و نام آن را بگویند و قند را در قندان بریزند. 📖 آموزگار، کارت‌های نوشتاری را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد و از دانش‌آموزان می‌خواهد کارت‌هایی را که در آن نشانه‌ی (ق ق) دارند را جدا کنند هر گروه که تعداد بیشتری کارت را جدا کرد، مورد تشویق قرار می‌گیرد.

📖 با استفاده از ماژیک وایت‌برد از دانش‌آموزان خواسته می‌شود واژه‌هایی که نشانه‌ی (ق ق) دارند را روی سفره‌های نایلونی یا طلق بنویسند و سپس با صدای بلند برای دانش‌آموزان دیگر بخوانند.

📖 استفاده از رایانه جهت خواندن و نوشتن واژه‌ی دارای نشانه‌ی (ق ق)

ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه دیداری- شنیداری، توالی حافظه (صداکشی، ترکیب با صامت‌ها، ق-ق با مصوت‌ها، تشخیص جایگاه نشانه ق-ق در کلمه‌ها) و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام می‌دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف درس) است، انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با نشانه‌ی (هـ ـهـ)

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن نشانه‌ی (هـ ـهـ) آشنا می‌شوند. همچنین در طی این درس توجه آن‌ها به فصل بهار و زیبایی‌های آن جلب می‌شود و در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 التذاد ادبی و پرورش عواطف و احساسات
- 📖 آشنایی با فصل بهار به عنوان فصل رویش و تحول در طبیعت و مقایسه‌ی آن با فصل زمستان
- 📖 توسعه و تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی مناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📖 تشخیص جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی (هـ ـهـ) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن نشانه‌ی (هـ ـهـ) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (هـ ـهـ)

دانش پیش‌نیاز

الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار

آشنایی آموزگار با اهداف آموزشی نشانه‌ی (هـ ـ هـ).

آشنایی با مراحل تکوین و تحول زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی.

ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان

توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی.

درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین - چپ و راست - زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری .

آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها .

توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری).

توجه به تصویر و کلمه پیش‌زمینه به منظور کل خوانی کلمه‌ی بهار در شعر مربوطه .

آشنایی با صداکشی کلمه‌ها .

آشنایی با نشانه‌های خوانده در درس‌های قبل .

آشنایی فصل زمستان و ویژگی‌های آن.

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

کتاب فارسی (خوانداری)

کتاب فارسی (نوشتاری) جلد سوم

کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس

پوسترهای مربوط به فصل بهار و داستان مربوطه

مدادهای رنگی

جدول حروف الفبا

ماسک‌های حیوانات

جدول ترکیب صامت و مصوت

واژگان کلیدی

بهار - آهو - مهربان - هوا - خرگوش - شکوفه - هویج

روش تدریس

یادگیری مشارکتی - داستان‌گویی - توضیحی - پرسش و پاسخ

ارائه درس

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

آموزگار تصویر بزرگی از فصل بهار در جنگل، که حیوانات مختلفی مانند آهو، خرگوش، لک‌لک و ... اطراف برکه‌ی آب (که ماهی‌های قرمز در آب شنا می‌کنند) در آن دیده می‌شوند را روی دیوار کلاس نصب کرده و سپس از دانش‌آموزان می‌خواهد که به داستان خرگوش مهربان گوش کنند. آموزگار می‌تواند با گذاشتن یک ماسک خود در نقش یک حیوان جنگل راوی داستان شود. یکی بود، یکی نبود زمستان در جنگل ما تمام شده و فصل بهار فرا رسیده بود حیوانات جنگل اطراف برکه با خوشحالی جمع شده بودند و با یکدیگر صحبت می‌کردند. ماهی‌های قرمز هم در آب شنا می‌کردند و.... بعد از تمام شدن داستان، توسط آموزگار پرسش‌هایی مطرح می‌شود که دانش‌آموزان باید با توجه به داستان به آن پاسخ دهند سپس مطالبی نیز به صورت خبری بیان می‌گردد. توجه: آموزگار در حین گفتن داستان، باید واژه‌هایی که نشانه‌ی (هـ هـ) دارند را با تاکید بگوید که توجه دانش‌آموزان به این واژه‌ها جلب شود.

۱- اسم داستان چه بود؟

۲- چرا حیوانات خوشحال بودند؟

۳- چه فصلی در جنگل شروع شده بود؟

۴- چند حیوان جنگل را نام ببر.

۵- بچه‌ها در فصل بهار هوا کم‌کم گرم می‌شود و درختان شکوفه می‌دهند.

به این ترتیب دانش‌آموزان با موضوع درس آشنا می‌شوند. لازم به ذکر است که با طرح پرسش‌های بیشتر توجه دانش‌آموزان به واژه‌های کلیدی درس جلب می‌شوند.

◀ گام دوم: قرار دادن دانش‌آموزان در گروه

ابتدا آموزگار دانش‌آموزان را گروه‌بندی می‌کند نکته‌ی مهم در تشکیل گروه‌ها، نامتجانس بودن

آن‌ها، یعنی وجود دانش‌آموزان ضعیف و قوی در هر گروه است و اما آنچه که اهمیت دارد آن است که در گروه‌بندی دانش‌آموزان می‌بایست قواعدی را رعایت نمود تا حداکثر نتیجه حاصل شود و گرنه ممکن است نتوانیم از تشکیل گروه، به نتایج دلخواه خود دست یافت. بهتر است در اینجا دو گروه تشکیل شود.

◀ گام سوم: تقسیم‌بندی محتوای درس جدید با توجه به تعداد گروه‌ها

محتوای درس جدید توسط آموزگار بین گروه‌ها تقسیم می‌شود سپس آموزگار از هر گروه می‌خواهد تصویر عنوانی را به طور جداگانه توضیح دهند.

◀ گام چهارم: مطالعه‌ی هر قسمت از درس توسط یک گروه

آموزگار از گروه اول می‌خواهد کتاب خوانداری را باز کرده و درس بهار را بیاورند و با نگاه کردن به تصویر عنوان آن چه را که مشاهده می‌کنند بیان می‌نمایند در این مرحله آموزگار با مشارکت فعال تمامی اعضای گروه را در فرایند یادگیری قرار می‌دهند. در ضمن آموزگار همین فعالیت را با گروه دوم نیز انجام می‌دهد و هر گروه که توضیحات بیشتر و بهتری ارائه دهد مورد تشویق قرار خواهد گرفت. در ادامه همین مرحله از گروه‌ها می‌خواهد تا تصویرک‌های آهو و بهار را بر روی تابلو نصب کنند و او ارتباط بین تصویرک‌ها و تصویر عنوانی را نشان می‌دهند و سپس از هر گروه می‌خواهد تا نام تصویرک‌ها را با صدای بلند بخوانند در این مرحله آموزگار دانش‌آموزان را هدایت می‌کند تا واژه را به صورت صحیح تلفظ کنند و برای هر تصویرک یک جمله‌ی کوتاه بیان کنند. آموزگار دانش‌آموزان هر گروه را هدایت می‌کند تا جمله‌های نزدیک متن درسی را بازگو کنند و با نوشتن جمله‌های بیان شده روی تابلو نشانه‌ی (هـ ـهـ) را در کلمه‌ی کلید به رنگ قرمز مشخص می‌نماید. در این مرحله باید زمان مشخص و یکسانی به هر دو گروه داده شود. در مرحله‌ی بعد با پرسش‌های مقایسه‌ای جایگاه نشانه‌ی (هـ ـهـ) در واژه‌ها به دانش‌آموزان شناسانده می‌شود و سپس جایگاه آن در جدول حروف الفبا مشخص می‌گردد آنگاه، از یکایک دانش‌آموزان می‌خواهد تا به متن نوشتاری کتاب خوانداری که توسط آموزگار خوانده می‌شود توجه و با دقت گوش کنند و کلمه‌ها را ردیابی نمایند (خط می‌گیرند)

◀ گام پنجم

توضیح درس به هم گروهی‌ها: در این مرحله از دانش‌آموزان هر گروه بخواهید که آنچه را یاد گرفته‌اند به دوستان هم گروهی خود توضیح دهند.

آموزگار در این مرحله از یک نفر از اعضای گروه یک می‌خواهد تا از روی درس بخواند و به اعضای گروه نیز توضیح می‌دهد که اگر دوستشان در خواندن متن نوشتاری دچار مشکل شد می‌توانند به او کمک کنند و همچنین از تمامی اعضای گروه بخواهید همزمان با خواندن کلمه‌ها را ردیابی نمایند. آموزگار متن نوشتاری کتاب را روی تابلو نوشته و از دانش‌آموزان می‌خواهد آن را بخوانند در این مرحله آموزگار با هدف توسعه و تعمیق یادگیری در دانش‌آموزان ترکیب صامت (ه) را با مصوت‌ها به گروه‌ها آموزش می‌دهد. از آنجا که آن‌ها آشنایی کافی با چگونگی ترکیب صامت و مصوت‌ها را دارند دانش‌آموزان به صورت فعال در امر تدریس شرکت نموده می‌دهد و آموزش به صورت پرسش و پاسخ انجام می‌شود. با آهنگین نمودن فرایند پرسش و پاسخ (مانند ه با — چی می‌شه: ه ه ه می‌شه) فضایی شاد و جذاب برای دانش‌آموزان ایجاد نماید.

◀ گام ششم: بازگویی آموخته‌ها توسط دانش‌آموز

در این مرحله آموزگار از هر گروه نماینده‌ای را انتخاب می‌کند تا مقابل گروه خود در جلوی کلاس بایستد. سپس با اجرای فرایند پرسش و پاسخ در خصوص ترکیب صامت (ه) با مصوت‌ها از آن‌ها می‌خواهد برای هر ترکیب یک مثال بزنند. در صورت عدم توانایی دانش‌آموز بقیه‌ی گروه می‌توانند به او کمک کنند آموزگار باید آن‌ها را هدایت و راهنمایی کند تا به واژه‌ی مورد نظر دست یابند. همچنین می‌توان برای نوشتن کلمه‌های کلیدواژه به همین ترتیب عمل نمود. سرانجام آموزگار، توجه دانش‌آموزان را به آموخته‌های قبلی (شعر بهار) و واژه‌های جدید درس جدید می‌نماید.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

بین و بگو

این فعالیت با هدف ایجاد نظم فکری، تقویت حافظه‌ی دیداری و شنیداری و قدرت بیان طراحی شده است. دانش‌آموزان با توجه به تصویر، بعد از توضیحات آموزگار داستان آن را تعریف می‌کنند. لازم است داستان تعریف شده از طرف دانش‌آموز حداقل دربرگیرنده‌ی جمله باشد.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف افزایش دامنه‌ی لغات، توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن، سخن گفتن، تمیز شنیداری (تشخیص تفاوت و تشابه صداها) در واژه‌ها می‌باشد. دانش‌آموز پس از شنیدن دستورالعمل از میان دو واژه، واژه‌ی موردنظر را تشخیص داده و بیان می‌کند.

پیدا کن و بگو: این فعالیت با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد که آن‌ها با مراجعه به تصویر عنوانی درس واژه‌های مورد نظر را با توجه به تصویر کلی درس به یکدیگر و به آموزگار نشان می‌دهند.

آموزگار می‌تواند با طرح سوالاتی هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها را پیگیری نماید، در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار گیرد.

پیاموزیم

پیاموزیم: هدف آموزش واژه‌ها به صورت جمع

آموزگار با در اختیار گذاشتن انواع مختلفی از اسباب‌بازی مثل حیوانات و ماشین‌های کوچک را به کلاس آورده و با دانش‌آموزان مشغول بازی شوند. برای این کار ابتدا دانش‌آموزان را به دو گروه دو یا سه نفره تقسیم کرده سپس به یک گروه از هر اسباب‌بازی یک عدد داده و به گروه دیگر چندتا از همان اسباب‌بازی را می‌دهد. در ادامه آموزگار می‌گوید گروه یک: ماشینت را به من بده - گروه دو، ماشین‌ها را به من بده و به همین ترتیب بازی را ادامه داده تا توجه دانش‌آموزان به فرد و جمع بودن تعداد اسباب‌بازی‌ها جلب شود و بعد با اشاره به دسته‌بندی اسباب‌بازی‌های روی میز (یک طرف ماشین و با فاصله کمی کمتر، چند ماشین) می‌گوید، ماشین، ماشین‌ها، خرس، خرس‌ها .... و از دانش‌آموزان می‌خواهد بعد از او واژه‌ها را تکرار کنند.

همزمان آموزگار با نصب تصویرهایی روی تابلوی کلاس و درج واژه‌های مربوط به آن (واژه‌های مفرد و جمع) در زیر هر تصویر شروع به خواندن واژه‌ها می‌کند. لازم به ذکر است "ها" با رنگ قرمز نوشته شود.

مریم ماشین را آورد   مریم ماشین‌ها را آورد

در مرحله‌ی بعد آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد صفحه‌ی مورد نظر در کتاب فارسی را باز نموده و به تصویرها توجه کنند. تا او جمله‌های مربوط به تصویرها را بخواند سپس از آن‌ها می‌خواهد تا ضمن خواندن جمله‌های مربوط به این تصویر به مفهوم جمع و بیان «ها» در جمله‌ها توجه کنند.

برای ارزشیابی این مفهوم در دانش‌آموزان می‌توان وسایلی را روی میز قرار داده و از هر گروه بخواهید پس از شنیدن واژه‌ی وسایل را به آموزگار بدهند.

اعضای گروه یک

علی ماشین را بده   رضا ماشین‌ها را بده

تذکر: آموزگار باید برای نشان دادن مفهوم واژه‌ها به صورت جمع در هر مرحله از تعداد مختلفی

از اشیاء استفاده می‌کند که دانش‌آموز درک کند برای مفهوم بیشتر از یک (ها) به کار برده می‌شود.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند.

بنویس

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری، واژه‌هایی می‌باشد که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فرا گرفته شده است. لازم است که آن‌ها پس از خواندن واژه‌ها و نشانه آن را با توجه به خط زمینه از راست به چپ (حرکت نماد نوشتاری هـ ـهـ) انجام دهند.

فکر کن و انجام بده: هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها می‌باشد.

نوشتن نام تصویرها: انجام این فعالیت با هدف توسعه دقت، توجه و تثبیت آموخته‌ها است. دانش‌آموزان با توجه به تصویر ابتدا واژه را تلفظ کرده و بعد شکل صحیح واژه را می‌نویسند.

کامل کردن کلمه با نشانه‌ی مناسب: هدف از این تمرین پرورش قدرت تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها یادآوری شکل کلی کلمه که با یادآوری از نشانه‌های مناسب را برای تکمیل کلمه استفاده می‌کند.

کشیده‌گویی کلمه‌ها: هدف از این فعالیت پرورش دقت و توجه به این نکته است که هر واژه از اجزای مختلف درست شده (کل از جزء) و باعث تقویت حافظه‌ی دیداری و شنیداری، توالی حافظه در دانش‌آموزان می‌شود. که آن‌ها پس از خواندن واژه‌ها باید صداهای هر کلمه را در جای مناسب خود بنویسند.

نوشتن کلمه برای هر نشانه: این تمرین با هدف ایجاد و تقویت مهارت یادآوری، بازشناسی شکل حروف از ساخت شناختی خود با توجه به جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی (هـ ـهـ) در واژه‌ها واژه مناسب در جای مورد نظر بنویسند.

مانند نمونه بنویس: دانش‌آموزان بعد از ترکیب صامت (هـ) با مصوت‌ها، باید کلمه‌هایی را که دارای این ترکیب می‌باشند در ذهن خود جستجو نموده و آن را در جای مناسب بنویسند.

ترکیب کن و کلمه بساز: هدف از این فعالیت توجه و دقت دانش‌آموز به جزئیات و ساختن کل از اجزا است این تمرین با هدف توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری دانش‌آموزان ارائه می‌گردد آن‌ها با قرار دادن صداها در کنارهم و ترکیب صامت و مصوت‌ها در کنارهم به واژه‌سازی می‌پردازند.

خواندن جمله‌ها و نوشتن کلمه‌هایی که نشانه‌ی (هـ ـهـ) دارند: با انجام این تمرین به هدف تقویت روخوانی و روان‌خوانی متن‌های ساده برای تقویت و توسعه‌ی گنجینه‌ی واژگان دانش‌آموزان و

هم‌چنین بازشناسی واژه‌هایی که نشانه‌ی (ه هـ) دارند از بقیه واژه‌ها دست می‌یابیم.

وصل کردن جمله‌ی مناسب به تصویر: هدف از این تمرین تقویت حافظه‌ی دیداری و برقراری ارتباط درست بین تصویر و جمله است به این ترتیب که ابتدا دانش‌آموزان جمله‌ها را می‌خوانند و سپس با توجه و درک مفهوم جمله، از بین تصاویر، تصویر مناسب را انتخاب می‌کند.

مرتب کن و جمله بنویس: هدف از این تمرین آمادگی دانش‌آموزان برای جمله‌نویسی و تشخیص ارکان جمله است. آن‌ها ابتدا به دقت به تصاویر توجه کرده و سپس کلمه‌ها را می‌خوانند و آن‌ها را در جایگاه مناسب خود قرار می‌دهند تا یک کامل تشکیل شود.

با توجه به تصویر و نوشتن کلمه در جای مناسب: این تمرین با هدف تقویت مهارت تصویرخوانی، درک پیام تصویری و مهارت در جمله‌سازی طراحی شده است. دانش‌آموزان با انجام این تمرین به طور غیرمستقیم به جایگاه کلمه‌ها در جمله پی خواهند برد. آن‌ها پس از مشاهده‌ی تصویر جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب کامل می‌کنند.

خواندن و نوشتن از روی درس: در این مرحله، آموزگار دانش‌آموزان را تشویق می‌نماید که مجدد کتاب خوانداری را باز کرده و پس از پیدا کردن درس، یک بار دیگر از روی درس بخوانند و پس از خواندن، از روی آن با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر است بنویسند. سازمان دهی این گونه تمرین هادر محتوا ضمن تثبیت، تعمیق، بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن به توسعه و تقویت مهارت‌های جستجو در متون با دستور از پیش تعیین شده می‌پردازد. در عین حال به تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف کمک بسزایی می‌کند.

◀ تمرین‌های مربوط به بیاموزیم

مانند نمونه بنویس: این تمرین با هدف تشخیص و بازشناسی اسم‌های مفرد و جمع در جمله با توجه به تصویر است. ابتدا دانش‌آموز به دقت به تصویرها نگاه می‌کند سپس جمله را می‌خواند و در جای خالی واژه مناسب مفرد یا جمع را می‌نویسد.

به تصویرها نگاه کن، مانند نمونه کلمه‌ی مناسب بنویس: این تمرین با هدف تعمیق و تثبیت یادگیری واژه‌های مفرد و جمع با توجه به تصویر است و توجه دانش‌آموزان به این نکته جلب شده که برای یک تصویر یا شیء اسم مفرد و بیش از یک تصویر یا شیء اسم به صورت جمع به کار می‌رود.

نماد تشویق: مانند نگاره‌ی یک عمل شود.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری توجه دانش‌آموزان را به تصویر پیش زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌نماییم. این کار سبب کل‌خوانی و توجه به شکل نوشتاری

نشانه‌ی جدید، بدون توجه به نام نشانه می‌باشد و دانش‌آموزان واژه‌ی (کوه) را به‌طور کل می‌خوانند و به‌طور غیر مستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرد.

فعالیت منزل: اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت دانش‌آموز با کمک والدین نشانه‌ی (هـ هـ) را از سمباده جدا کرده و در کادر می‌چسباند و سپس برای هر کدام یک مثال می‌زند که این تمرین باعث گسترش دایره‌ی واژگان می‌شود.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

📖 یک نقاشی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید که تصویرهایی که در واژه‌ی آن‌ها نشانه‌ی (هـ هـ) به کار رفته را رنگ‌آمیزی کنند (مثل آهو، مهتاب، هویج، کاهو ...)

📖 از روزنامه یا مجله کلمه‌هایی که نشانه‌ی (هـ هـ) دارند جدا کرده و روی مقوا بچسبانند و به کلاس بیاورند.

📖 با رنگ انگشتی کلماتی که نشانه‌ی (هـ هـ) دارند را روی مقوا بنویسند به کلاس بیاورند.

📖 با در اختیار گذاشتن تصویرهای اشیای مفرد و جمع از دانش‌آموزان بخواهید تا جمله‌ها یا کلمات مربوط به هر تصویر را در کنار هم بگذارند.

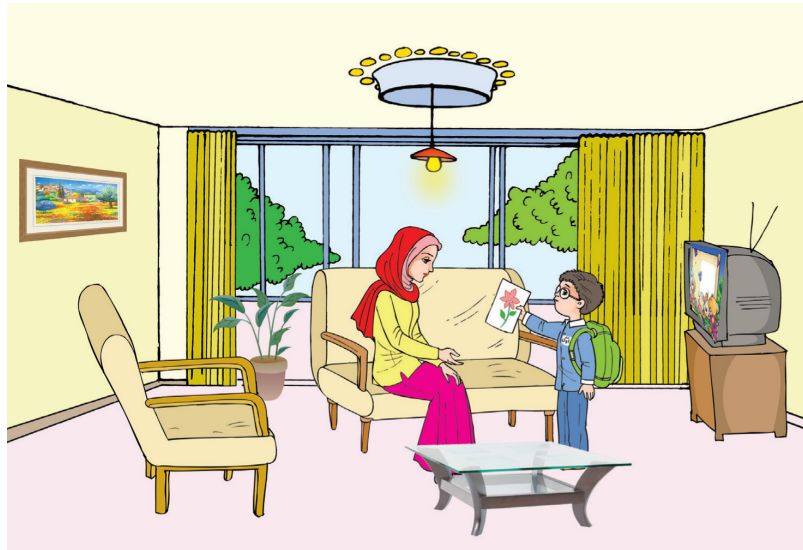
ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه دیداری- شنیداری، توالی حافظه (صداکشی، ترکیب صامت (هـ هـ) با مصوت‌ها، تشخیص جایگاه نشانه‌ی (هـ هـ) در کلمه‌ها) و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام می‌دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف درس) است، انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با نشانه‌ی «س»

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن نشانه‌ی «س» آشنا می‌شوند. در طی این درس توجه آن‌ها به روحیه‌ی سپاس‌گزاری از مادر جلب و با برخی مشاغل آشنا می‌شوند. همچنین در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 ایجاد فرصت برای بیان عواطف و احساسات
- 📖 ایجاد فرصت سالم برای ابراز توانایی‌های فردی
- 📖 تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی متناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس
- 📖 تشخیص جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی تشدید (س) در کلمه‌های مختلف

- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن نشانه‌ی تشدید (س) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (ص ص)
- 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ص ص)

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار:
  - 📖 آشنایی آموزگاران با اهداف آموزشی نشانه‌ی (س).
  - 📖 آشنایی آموزگاران با مراحل تحول و تکوین زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان
  - 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
  - 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین - چپ و راست - زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
  - 📖 آشنایی با برخی از مشاغل مانند (بنا)
  - 📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)
  - 📖 توجه به تصویر و کلمه پیش‌زمینه به منظور کل‌خوانی کلمه‌ی (بنا)
  - 📖 آشنایی با نشانه‌های خوانده در درس‌های قبل
  - 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد سوم
- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 وسایل و ابزارهای رنگ‌آمیزی
- 📖 کارت‌های تندخوانی
- 📖 کاغذ بند (کاغذهای بزرگ سفید)

واژگان کلیدی

نقاشی - تشکر - اول - دفتر نقاشی

روش تدریس

قصه‌گویی - پیش‌سازمان‌دهنده - مشارکتی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه‌ی درس

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

در این مرحله آموزگار می‌تواند کاغذبند (کاغذهای بزرگ سفید) را در دو طرف کلاس نصب کند و دانش‌آموزان را به دو گروه تقسیم کرده سپس وسایل نقاشی را در اختیار آن‌ها قرار دهد. (ماژیک، مداد شمعی، گواش، آبرنگ ...) تا به دلخواه نقاشی بکشند و در رابطه با نقاشی‌های خود گفت و گو کنند.

◀ گام دوم: ارائه مواد یادگیری یا مطلب درسی

در این جا آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد کتاب فارسی خوانداری را باز کرده و درس موردنظر را مقابل خود قرار دهند و توجه آن‌ها را به تصویر عنوان جلب می‌کند با بیان این‌که:

بچه‌ها امروز می‌خواهم داستان این تصویر را بگویم اسم این پسر سامان است و مثل شما در کلاس اول درس می‌خواند. سامان، نقاشی کردن را خیلی دوست دارد. او نقاشی‌های قشنگی می‌کشد. سامان امروز یک گل کشیده. می‌توانید بگویید گل سامان چه رنگی است؟ بله درست گفتید. سامان می‌خواهد این گل زیبا را به مادرش هدیه بدهد. بچه‌ها می‌دانید چرا؟ چون مادرش برای او خیلی زحمت می‌کشد و سامان می‌خواهد با این کار از مادرش تشکر کند. به تصویر نگاه کنید، مادر سامان هم از هدیه‌ی پسرش خوشحال شده و از او تشکر می‌کند.

سپس آموزگار توجه دانش‌آموزان را به تصویرک‌های «اول» و «نقاشی» و واژه‌ای که زیر تصویرک‌ها نوشته شده جلب کرده و شروع به تدریس علامت «-» می‌نماید.

۱- دانش‌آموزان را گروه‌بندی کرده سپس از گروه‌ها خواسته می‌شود برای هر کلیدواژه یک جمله بگویند و جمله‌ها باید همانند جمله‌های کتاب یا بسیار نزدیک به آن باشند. آموزگار جمله‌ها را روی تابلوی کلاس نوشته و همراه با دانش‌آموزان جمله‌ها را می‌خوانند.

در مرحله‌ی بعد با تمرکز و تأکید روی واژه‌های کلید (اول، نقاشی، تشکر) به آموزش علامت «-» پرداخته می‌شود.

۲- جمله‌ی اول: سامان کلاس اول است. توجه دانش‌آموزان به واژه‌ی اول جلب می‌شود و از آن‌ها

می‌خواهد صداهای واژه‌ی اول را به تفکیک روی تابلو می‌نویسیم (بدون استثاده از انگشت دست). آ و - ل در این جا آموزگار از طریق مقایسه ی واژه اول در تصویرک مربوط به آن با واژه‌ای که روی تابلو صداکشی شده توجه دانش آموزان را به تفاوت نوشتار دو کلمه با هم جلب می‌کند و به آن‌ها توضیح می‌دهد که برخی از کلمه‌ها هستند مثل «اول»، نشانه‌ی «و» دوبار خوانده می‌شوند اما برای نوشتن یکی از نشانه‌ها را حذف و به جای آن علامت «-» گذاشته می‌شود. پس هر جا این علامت دیده شد آن نشانه محکم‌تر خوانده می‌شود. به همین ترتیب، واژه نقاشی و تشکر برای آن‌ها توضیح داده می‌شود.

- ۳- سپس آموزگار متن نوشتاری کتاب خوانداری را می‌خواند و دانش‌آموزان کلمه‌ها را با انگشت ردیابی کرده و بعد به نوبت از همه‌ی آن‌ها خواسته می‌شود تا از روی متن درس بخوانند.
- ۴- سرانجام آموزگار، توجه دانش‌آموزان را به آموخته‌های قبلی (کارت زمینه بنا) و واژه‌های جدید این درس می‌نماید.

◀ گام سوم: استحکام بخشیدن

در این گام آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد به متن نوشتاری دقت کنند و دور کلمه‌هایی که «-» دارند خط بکشند سپس کلمه را بخوانند و نشانه‌ای را که «س» دارد، محکم بگویند. هم‌چنین می‌توان یک متن ساده و روان در اختیار دانش‌آموزان قرار داد. آموزگار متن را می‌خواند و از دانش‌آموزان می‌خواهد با توجه به آن هر واژه که نیاز به «س» دارد را مشخص و سپس بگذارند. کلمه‌های مشدد باید همان کلمه‌های کلید درس باشند یا کارت‌های تصویری در اختیار دانش‌آموزان قرار داده تصویری که واژه مربوط به آن «س» دارد را جدا کرده و واژه‌ی مربوط را زیر آن می‌نویسند.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

ببین و بگو

این فعالیت با هدف نظم فکری، تقویت حافظه‌ی بصری، درک شنوایی و قدرت بیان طراحی شده است و فعالیتی جهت ارزشیابی میزان درک و فهم دانش‌آموزان می‌باشد. باید توانایی برقراری ارتباط بین تصویرها را درک کنند و پس از شنیدن توضیحات آموزگار، در مورد هر تصویر یک جمله بگویند. لازم به ذکر است که دانش‌آموزان به گفتن جمله کامل تشویق شوند و اگر قادر به گفتن جمله کامل نیستند، پس از شنیدن جمله‌ی کامل توسط آموزگار، آن را تکرار نمایند.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف بسط و گسترش دایره‌ی لغات و توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن و تشخیص (تشدید) در کلمه‌ها می‌باشد. دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها، کلمه‌هایی که (تشدید) دارند را تشخیص داده و رآن را بیان می‌کنند.

پیدا کن و بگو

این تمرین با هدف پرورش دقت و توجه دانش‌آموزان و تشخیص جزء از کل صورت می‌گیرد لازم است که دانش‌آموزان با مراجعه به تصویر عنوانی درس واژه‌های داده شده را با توجه به تصویر کلی درس به یکدیگر و به آموزگار نشان دهند. آموزگار می‌تواند با هدف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه‌ی همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها در مورد واژه‌ها سوالاتی را مطرح نماید و در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار می‌گیرد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند.

بنویس

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری واژه‌ها می‌باشد که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فرا گرفته شده است. لازم است که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها و نشانه آن را با توجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری) انجام دهند.

فکر کن و انجام بده

هدف از انجام فعالیت‌های این قسمت تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و پرورش تشخیص تفاوت و تشابه می‌باشد.

نوشتن نام تصویرها

هدف از این فعالیت، تعمیق یادگیری و بازشناسی آموخته‌ها می‌باشد. دانش‌آموزان پس از دقت در تصویرها و یادآوری آموخته‌های گذشته نام تصویرها را با رعایت نکاتی که در قسمت بنویس ذکر شده، می‌نویسند.

دور کلمه‌ی درست خط بکش

این تمرین با هدف تقویت حافظه‌ی دیداری، تشخیص تفاوت و تشابه‌ها و انجام فرایند ارزیابی

مستمر جهت رسیدن به اهداف آموزشی درس در نظر گرفته شده که دانش آموز پس از مشاهده تصویر، با توجه به آموخته‌ها نام آن را به یاد آورده و با تشخیص کلمه‌ی درست دور آن خط می کشند. **دور کلمه‌هایی که تشدید دارند خط بکش:** هدف از این فعالیت تقویت حافظه‌ی دیداری و شنیداری جهت تشخیص تشابه‌ها و تفاوت‌ها در خواندن و نوشتن کلمه‌هایی که دارای تشدید هستند از سایر کلمه‌ها.

توجه به تصویر و کامل کردن جمله با کلمه‌ی مناسب: این تمرین با هدف تقویت مهارت تصویرخوانی، درک پیام تصویری و آرایه اهداف پیش نیاز در جمله‌سازی طراحی شده است. دانش‌آموزان با انجام این تمرین به طور غیرمستقیم به جایگاه کلمه‌ها در جمله پی خواهند برد. آنان باید به دقت به تصویر نگاه کنند و پس از تشخیص شغل، نام آن را در جای خالی بنویسند و سپس جمله‌ی بعد را با توجه به نام شغل کامل کنند.

نماد تشدید را در جای مناسب بگذار: هدف از این تمرین، بازشناسی، تعمیق و تثبیت آموخته‌های دانش آموز در خصوص تشدید می‌باشد. که آن‌ها پس از خواندن کلمه و تشخیص جایگاه تشدید، (۳) را روی واژه‌ها می‌گذارند.

جمله‌ی مناسب را به تصویر وصل کن: هدف از این تمرین، تقویت حافظه‌ی دیداری و برقراری ارتباط درست بین تصویر و جمله است. به این ترتیب که ابتدا دانش‌آموزان جمله را می‌خواند و سپس با توجه به درک مفهوم جمله از بین تصویرها، تصویر مناسب را انتخاب می‌کنند.

در این تمرین، دانش آموز با مراجعه به کتاب خوانداری، کلمه‌هایی که دارای تشدید هستند را از درس پیدا کرده و با خط زیبا در کادر در نظر گرفته شده می‌نویسد. این گونه تمرین هادر محتوا ضمن تثبیت، تعمیق، بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن به توسعه و تقویت مهارت‌های جستجو در متون با دستور از پیش تعیین شده صورت گرفته است.

فعالیت منزل: اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیق و تثبیت روند یادگیری در نظر گرفته شده است. در طی این فعالیت دانش آموز با کمک و راهنمایی تصویر شغل‌هایی که در نوشتن آنها از تشدید استفاده می‌شود را از مجله یا روزنامه یا... جدا کرده و پس از چسباندن آن‌ها روی مقوا نام آن را نوشته و به کلاس می‌آورد.

تمرین کامل کن و رنگ بزن و بنویس: همچون سایر نمادهای نوشتاری به جهت تسهیل در نوشتن نشانه‌ی درس بعد در نظر گرفته شده است. دانش‌آموزان پس از کامل کردن تصویر و رنگ‌آمیزی نماد نوشتاری پیش‌زمینه‌ی درس آینده را فرا گرفتند و با رعایت کلیه‌ی نکات مبحث نوشتن نمادها آن را کامل می‌نمایند.

می‌توانم بخوانم: با هدف ارزیابی از توانایی و قابلیت خواندن دانش‌آموزان صورت می‌گیرد. میزان پیشرفت دانش‌آموزان در یادگیری نشانه‌های آموخته شده سنجیده می‌شود. پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری توجه دانش‌آموزان را به تصویر پیش زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌نماییم. این کار سبب کل خوانی و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید، بدون توجه به نام نشانه می‌باشد و دانش‌آموزان واژه‌ی (صابون) را به‌طور کل می‌خوانند و به‌طور غیر مستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرد.

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

متن ساده و روان در اختیار دانش‌آموزان قرار داده تا آن را بخوانند و زیر کلمه‌های که نیاز به «س» دارند خط بکشند و سپس «س» را در جای مناسب قرار دهند. حداکثر هشت واژه شامل چهار نشانه‌ی دارای «س» و چهار نشانه‌ی غیر از «س» را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده و از آن خواسته می‌شود پس از خواندن، آن‌ها را در جدول مانند نمونه، بنویسند.

کلمه‌هایی که ندارد	کلمه‌های که دارند

بازی ماهی‌گیری با قلاب: کارت‌های نوشتاری دارای «س» و کارت‌هایی که «س» ندارند را روی زمین قرار داده (کارت‌ها گیره‌ی فلزی داشته باشند). با قلابی که سر آن آهن‌ریا دارند واژه‌ای که «س» دارند را جدا کنند.

کارت‌های تصویری مشاغل (پزشک، رفتگر، بنا، پلیس، نقاش، نجار) به همراه کارت واژه‌ها آن‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و از آنان بخواهید کارت‌های تصویری را با واژه‌های آن مطابقت دهند. کارت‌های خود را به تابلوی کلاس بچسانند.

تخته‌ی وایت‌برد و ماژیک را در اختیار هر گروه قرار داده و از آن‌ها خواسته می‌شود کلمه‌هایی که دارای «س» هستند را با ماژیک روی آن بنویسند.

ارزشیابی

📖 فعالیت‌هایی که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه‌ی دیداری- شنیداری و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام می‌دهند.

📖 فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف درس) است را انجام می‌دهند.

✓ هدف کلی: آشنایی با نشانه‌ی (ع - ع)

درس در یک نگاه

در این درس دانش‌آموزان با خواندن و نوشتن صدای (ع - ع) آشنا می‌شوند. همچنین در طی این درس توجه آن‌ها را به رعایت ادب و احترام هنگام مهمانی و هدیه گرفتن جلب می‌نماییم. در طی فعالیت‌های مختلف به ایجاد و تقویت مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، توسعه و تقویت مهارت‌های دیداری و شنیداری، مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت، توجه و تمرکز آنان پرداخته می‌شود.

اهداف و انتظارات

- 📖 تمایل به رعایت ادب و احترام هنگام هدیه گرفتن
- 📖 تقویت توانایی ابراز محبت نسبت به یکدیگر
- 📖 توسعه و تقویت مهارت خواندن کلمه‌ی مناسب با تصویر (تصویرخوانی)
- 📖 ایجاد و تقویت تلفظ صحیح کلیدواژه‌های درس

- 📖 تشخیص جایگاه قرار گرفتن نشانه‌ی (ع ـ ع) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت خواندن و نوشتن نشانه‌ی (ع ـ ع) در کلمه‌ها
- 📖 تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری) و افزایش دقت در نوشتن
- 📖 توجه و دقت به تصویر پیش‌زمینه مربوط به نشانه‌ی (ع ـ ع)

دانش پیش‌نیاز

- الف) دانش پیش‌نیاز برای آموزگار:
  - 📖 آشنایی آموزگاران با اهداف آموزشی نشانه‌ی (ع ـ ع).
  - 📖 آشنایی آموزگاران با مراحل تحول و تکوین زبانی با توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی.
- ب) دانش پیش‌نیاز برای دانش‌آموزان
  - 📖 توانایی تشخیص، درک و انجام دستورهای کلامی
  - 📖 درک مفاهیم فضایی (بالا و پایین- چپ و راست- زیر و رو)، تفاوت و تشابه دیداری و شنیداری
  - 📖 آشنایی با هم‌آغازها و هم‌پایان‌ها در کلمه‌ها
  - 📖 توانایی انجام مهارت‌های حرکتی ظریف (نوشتاری)
  - 📖 توجه به تصویر و کلمه پیش‌زمینه به منظور کل‌خوانی کلمه‌ی (کتاب علوم)
  - 📖 آشنایی با نشانه‌های خوانده در درس‌های قبل
  - 📖 آشنایی با نماد نوشتاری (ع ـ ع)

وسایل و امکانات آموزشی موردنیاز

- 📖 کتاب فارسی (خوانداری)
- 📖 کتاب فارسی (نوشتاری) جلد سوم
- 📖 کارت‌های تصویری مربوط به موضوع درس
- 📖 مدادهای رنگی
- 📖 جدول حروف الفبا
- 📖 کارت‌های تندخوانی
- 📖 کارت رابطه‌ها

واژگان کلیدی

علی - عمو - ساعت - جمعه - جشن تولد - عینک - هدیه - کیک

روش تدریس

پیش‌سازمان‌دهنده - بازی - یادگیری مشارکتی - داستان‌گویی - پرسش و پاسخ - توضیحی

ارائه درس

◀ گام اول: ایجاد انگیزه

برای آموزش نشانه‌ی (ع - ع) از روش تدریس پیش‌سازمان‌دهنده استفاده می‌شود. منظور از کاربرد پیش‌سازنده‌ها در آموزش این است که آموزگار بدین وسیله دانش‌های قبلی یادگیرنده را آماده کند تا مطالب تازه را به مطالب قبلاً آموخته شده جذب نماید.

مرحله‌ی نخست این روش ارائه پیش‌سازمان‌دهنده می‌باشد. آموزگار پس از گروه‌بندی دانش‌آموزان مقدمات یک بازی کودکانه (بازی کارت رابطه‌ها) را با هدف توجه به موضوع درس و آموزش نشانه‌ی مربوطه طراحی می‌نماید.

با استفاده از کارت رابطه‌ها دانش‌آموزان ضمن یافتن تصویرها، رابطه‌ی بین تصویرهای مربوط به هم را به بوتله‌ی آزمایش می‌گذارند. تصویرهای کارت‌های بازی همراه با شکل نوشتاری آن‌ها و شامل واژه‌های (ساعت، عینک، عصا، عروسک) و رابطه‌ی آن‌ها با (چشم، پیرمرد، مچ دست و دختر بچه) می‌باشد.

سپس آموزگار کارت‌های تصویری همراه با زیرنویس کلمه را توزیع و از دانش‌آموزان می‌خواهد که کارت‌های مربوط به هم را کنار یکدیگر قرار دهند و ضمن مشاهده‌ی فعالیت گروه‌های دانش‌آموزان در صورت نیاز آن‌ها را هدایت و راهنمایی می‌نماید و پس از اتمام کار گروه‌ها با پرسش‌های متنوع دوباره توجه آن‌ها را به موارد موردنظر جلب می‌نماید.

◀ گام دوم: ارائه مواد یادگیری یا مطلب درسی

در این گام ابتدا آموزگار تصویر عنوانی و این درس را بر روی تابلوی کلاس نصب می‌نماید. یا با نشان دادن تصویر (کتاب فارسی) از دانش‌آموزان می‌خواهد به دقت نگاه کرده و درباره‌ی آن بحث و گفت و گو کنند. سپس آموزگار با طرح جمله‌های پرسشی و خبری مانند:

📖 در این تصویر چه چیزی می‌بینید؟

📖 نام این پسر علی است.

📖 عموی علی چه چیز به چشم دارد؟

هم‌زمان آموزگار کارت‌های تصویری کلمه‌های کلید واژه‌ها را به تابلو نصب می‌نماید و سپس از آنان می‌خواهد کلمه‌های کلید را در قالب جمله بیان کنند (جملات باید جمله‌ی کتاب یا نزدیک این جمله‌ها باشند) در جمله‌ی اول نشانه‌ی (ع) و جمله‌ی دوم نشانه‌ی (ع) به کار رفته باشد و با پرسش‌های مقایسه‌ای جایگاه (ع) در واژه‌ها مشخص شده و نام آن را معرفی می‌نماید و در نهایت جایگاه (ع) در جدول الفبا مشخص می‌شود.

در پایان متن نوشتاری درس توسط آموزگار خوانده می‌شود و دانش‌آموزان با انگشت خود واژه‌ها، را ردیابی می‌نمایند. سپس متن درس همراه با آموزگار به صورت گروهی و در نهایت انفرادی خوانده می‌شود و اشکالات تلفظی دانش‌آموزان توسط آموزگار برطرف می‌شود.

سرانجام آموزگار، توجه دانش‌آموزان را به آموخته‌های قبلی (کارت زمینه علوم) و واژه‌های جدید درس جدید می‌نماید.

◀ گام سوم: استحکام بخشیدن به ساخت شناختی

در این گام آموزگار تلاش می‌نماید تا آنچه را که در مراحل قبل ارائه شده با فعال‌سازی یادگیرنده در ساخت‌شناسی او جای دهد و با انجام فعالیت‌های مانند کارت خوانی، مطابقت کارت نوشتاری با تصویرها، مرتب کردن تصویرهای زنجیره‌ای، پیدا کردن نشانه‌ی (ع) در کلمه از بریده‌های روزنامه و... به تحکیم یادگیری پرداخته و ضمن تعمیم آن به برقراری ارتباط معنادار با زندگی روزمره دانش‌آموزان کمک می‌نماید.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (خوانداری)

بین و بگو

این فعالیت با هدف نظم فکری، تقویت حافظه‌ی بصری، درک شنوایی و قدرت بیان طراحی شده است و با انجام فرایند ارزشیابی مستمر به میزان درک و فهم دانش‌آموزان پی می‌برد. هم‌چنین آن‌ها با برقراری ارتباط بین تصویرها و درک توالی آن به مفاهیم موجود دست می‌یابند. در این تمرین ابتدا دانش‌آموزان به توضیحات آموزگار در مورد تصویرها به دقت گوش کرده، سپس به منظور تقویت مهارت جمله‌سازی برای هر تصویر یک جمله می‌گویند. جمله باید از لحاظ دستوری (مطابقت فعل و فاعل) صحیح و کامل باشد.

گوش کن و بگو

این فعالیت با هدف افزایش خزانۀ واژگان، توسعه و تقویت مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن می‌باشد در این تمرین آموزگار دو سوال از درس مطرح می‌نماید که دانش آموز با مراجعه به آموخته‌های قبلی و هدایت و راهنمایی آموزگار به آن‌ها پاسخ می‌دهد.

پیدا کن و بگو

هدف از این فعالیت پرورش دقت، توجه و تشخیص جزء از کل در دانش‌آموزان است، که آن‌ها با مراجعه به تصویر عنوانی درس و شنیدن واژه‌های داده شده تصویر آن را به یکدیگر و آموزگار نشان می‌دهند. در ضمن اهداف تقویت مهارت سخن گفتن، روحیه همکاری و رقابت سالم در گروه‌ها نیز پی‌گیری می‌شود. در پایان گروه پرتلاش مورد تشویق قرار می‌گیرد.

◀ فعالیت‌های کتاب فارسی (نوشتاری)

تذکر: فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری به صورت موازی آموزش و تمرین می‌شوند.

بنویس

هدف از این تمرین توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری، واژه‌هایی می‌باشد که شکل خوانداری آن توسط دانش‌آموزان فرا گرفته شده است. که دانش‌آموزان پس از خواندن واژه‌ها و نشانه آن را با توجه به خط زمینه (از راست به چپ، جهت حرکت نماد نوشتاری (عـ ع) انجام می‌دهند.

فکر کن و انجام بده

تعمیق و تثبیت، آموخته‌ها، تقویت خوب دیدن و تشخیص تفاوت‌ها و تشابه‌ها از اهداف تمرین‌های این قسمت می‌باشد.

وصل کردن کلمه‌هایی که نشانه‌ی (عـ ع) دارند: دانش‌آموز پس از خواندن کلمه‌ها آن‌هایی را که دارای نشانه‌ی (عـ ع) می‌باشند به نماد نوشتاری آن وصل می‌نماید.

توجه به تصویر و کامل کردن کلمه با نشانه‌ی مناسب: تقویت و توسعه توجه و دقت و تشخیص استفاده از دو شکل نشانه‌ی (عـ ع) و یادآوری شکل کلی در کلمه از اهداف این تمرین در شکل‌گیری حافظه دیداری و شنیداری در جهت دست‌یابی به مهارت خواندن و نوشتن می‌باشد.

کامل کردن کلمه با نشانه‌ی (عـ ع) مناسب: که ضمن در نظر داشتن اهداف تمرین قبل به هدف یادآوری شکل کلی کلمه نیز می‌پردازد.

خط کشیدن دور کلمه‌های که نشانه‌ی (ع-ع) غیر آخر دارند که هدف از آن تشخیص نشانه (ع) از (ع) وسط می‌باشد.

در این فعالیت شعری در ارتباط با نوروژ انتخاب شده که مکمل و همسو با محتوای هدف آموزشی تدریس نشانه‌ی (ع-ع) می‌باشد. این شعر جنبه التذادی دارد و خواندن آن به شکل گروهی فضای شادی را در کلاس ایجاد می‌نماید.

دانش‌آموزان پس از خواندن شعر کلمه‌هایی را که دارای نشانه‌ی (ع-ع) می‌باشند در شعر پیدا می‌کنند و آن را در جای در نظر گرفته شده می‌نویسند.

نوشتن کلمه در جای خالی: این تمرین با هدف ایجاد و تقویت مهارت جمله‌سازی در نظر گرفته شده است. و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا با توجه به کلمه‌های داده شده کلمه‌ی مناسب را انتخاب و جمله را تکمیل نمایند.

نوشتن کلمه در جای مناسب: با هدف تعمیق و تثبیت یادگیری و بازشناسی نشانه‌های (ص-ض) و (ع-ع)، دانش‌آموزان از بین ۸ کلمه، کلمه‌هایی را که دارای نشانه‌ی مربوط به آن جدول می‌باشند را پیدا کرده و در ستون مربوط به نشانه می‌نویسند. این تمرین باعث ارتقای یادگیری دانش‌آموزان و یک راهکار مناسب در جهت بازشناسی آموخته‌ها و تشخیص دست‌یابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی درس می‌باشد.

مرتب کن و جمله بنویس: تمرین منظم‌سازی جمله‌های درهم‌ریخته با هدف تقویت مهارت تصویرخوانی، درک پیام تصویری و مهارت در جمله‌سازی طراحی شده است. دانش‌آموزان با انجام این تمرین به جایگاه کلمه‌ها در جمله پی خواهند برد و با مرتب کردن کلمه‌ها یک جمله‌ی صحیح و منظم می‌نویسند.

در این مرحله، دانش‌آموزان با خواندن کتاب خوانداری، کلمه‌هایی را که نشانه‌ی (ع-ع) دارند پیدا کرده و از روی آن دوبار با رعایت نکاتی که در نوشتن مدنظر است، می‌نویسند. سازمان دهی این گونه تمرین هادر محتوا ضمن تثبیت، تعمیق، بازشناسی آموخته‌ها و تقویت مهارت خواندن به توسعه و تقویت مهارت‌های جستجو در متون با دستور از پیش تعیین شده صورت گرفته است. در عین حال این تمرین به تقویت مهارت‌های خواندن، املا نویسی و حرکتی ظریف کمک بسزایی می‌کند.

پس از اتمام فعالیت‌های کتاب خوانداری و نوشتاری توجه دانش‌آموزان را به تصویر پیش زمینه و نام آن که در پایان درس آمده جلب می‌نماییم. این کار سبب کل‌خوانی و توجه به شکل نوشتاری نشانه‌ی جدید، بدون توجه به نام نشانه می‌باشد و دانش‌آموزان واژه‌ی (شمع) را به‌طور کل می‌خوانند و به‌طور غیر مستقیم در جریان آموزش نشانه‌ی بعدی قرار می‌گیرد.

فعالیت منزل: اجرای الگوی پیشنهادی با همکاری والدین در منزل و با هدف تعمیم روند یادگیری به زندگی روزمره دانش آموزان در نظر گرفته شده است. طی این فعالیت، دانش آموز با کمک والدین نشانه‌ی (ع - ع) را از کاغذ سمباده جدا کرده و در کادر مشخص شده در کتاب نوشتاری می‌چسباند و یک کلمه که این نشانه را داشته باشد در زیر آن می‌نویسد.

ع	ع

فعالیت‌های پیشنهادی جهت توسعه و تثبیت یادگیری

آموزگار کارت نوشتاری دو شکل نشانه‌ی (ع - ع) را به گروه‌های دانش‌آموزان می‌دهد تا هر گروه به دلخواه آن را تزیین نمایند و به این ترتیب شکل زیبایی تولید می‌شود. سپس از آن‌ها می‌خواهد با چسباندن آن بر روی تابلو کلاس برای هر یک از شکل‌های نشانه (ع - ع) یک یا چند کلمه بنویسند.

بازی ساختن کلمه‌ها با حروف الفبا؛ نشانه‌های واژه‌های جدید به طور جداگانه بر روی کارت نوشته شود و از هر گروه خواسته شود با کنارهم قرار دادن آن‌ها کلمه‌ی مربوطه را بسازند.

خواندن داستان‌هایی مانند ماجرای احمد و ساعت، قورباغه عینکی و ...

استفاده از شابلون نشانه‌ی (ع - ع) و قرار دادن آن بر روی کاغذ و استفاده از گواش و اسفنج برای چاپ دستی

پیدا کردن واژه‌های کلیدی درس در کتاب یا روزنامه

ساختن کاردستی‌هایی به شکل عینک و ساعت

ارزشیابی

فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت حافظه دیداری - شنیداری، توالی حافظه (صداکشی، تشخیص جایگاه نشانه‌ی (ع - ع) در کلمه‌ها) و مهارت‌های زبانی است، درک و انجام می‌دهند.

فعالیت‌هایی را که در ارتباط با توسعه و تقویت مهارت‌های نوشتاری (با توجه به اهداف

- ۱- آقازاده، محرم (۱۳۹۳)، راهنمای روش‌های نوین تدریس. تهران: نشر آبیژ
- ۲- احمدوند، محمد علی (۱۳۸۶)، روان‌شناسی کودکی و نوجوانی. تهران: دانشگاه پیام نور
- ۳- اکبری شلدره، فریدون (۱۳۹۱)، تاملی در رویکردهای آموزش زبان فارسی در ایران، روش‌های دیدن و شنیدن. بی‌جا
- ۴- دانش پژوه، زهرا، فرزاد، ولی‌اله (۱۳۸۲)، ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره‌ی ابتدایی
- ۵- زندی، بهمن (۱۳۷۹). روش تدریس زبان فارسی در دوره دبستان، تهران: انتشارات سمت.
- ۶- سلسبیلی، نادر (۱۳۸۹)، ارزیابی برنامه‌ی درسی طراحی شده، تدوین شده و اجرا شده فارسی دوره ابتدایی (بخوانیم و بنویسیم)، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی.
- ۷- سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۹)، روان‌شناسی پرورشی، تهران: آگاه.
- ۸- شریفی، هدیه (بی‌تا)، تحلیل شیوه‌های آموزش زبان به کودکان، موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان.
- ۹- شعبانی، حسن (۱۳۸۵) مهارت‌های آموزشی و پرورشی، تهران: انتشارات سمت.
- ۱۰- صحرایی، رضا مراد (۱۳۹۱) چشم‌انداز آموزش زبان فارسی به غیر ایرانیان از منظر برنامه‌ریزی درسی، مجله پژوهش‌های زبان‌شناسی.
- ۱۱- صفوی، امان‌الله (۱۳۹۰) روش‌ها و فنون تدریس، تهران: انتشارات سمت.
- ۱۲- فلاد، جیمز، پیتراچ، سالوس (۱۳۸۵) زبان و مهارت‌های زبانی، ترجمه علی‌آخشینی، مشهد: آستان قدس رضوی.
- ۱۳- گانیه، رابرت و همکاران (۱۳۸۹)، اصول طراحی آموزش، ترجمه خدیجه علی‌آبادی، تهران: دانا.
- ۱۴- گلاور، جان و راجر رونینگ (۱۳۸۷)، روان‌شناسی تربیتی، ترجمه علینقی خرازی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- ۱۵- لوریا، الکساندر (۱۳۶۸)، زبان و شناخت، ترجمه حبیب‌اله قاسم‌زاده. ارومیه: انتشارات انزلی.
- ۱۶- لئونتیف، آکسی آلکسبوریچ (۱۳۷۴)، روان‌شناسی یادگیری و زبان، ترجمه امیر فرهمند

پور، تهران : مرکز نشر دانشگاهی

۱۷ - مشفق آرانی، بهمن(۱۳۸۷)، راهنمای تمرین معلمی. تهران : انتشارات مدرسه .

۱۸ - ملکی ، حسن (۱۳۸۴) ، صلاحیت های حرفه ای معلمان ، تهران : انتشارات مدرسه.

۱۹ - مهر محمدی ، محمود(۱۳۸۷)، باز اندیشی فرایند یاددهی - یادگیری و تربیت معلم ، تهران : انتشارات مدرسه.

✓ منابع لاتین

1- Avolos, Beatrice. (2005). learning to teach in the knowledge society: the case of chile, hn juan manual Moreno, learning to teach in the knowledge society final report world bank.

2- Koster, Bob & Miek Brekelmans & Fred Korthagen & Theo Wobbles. (2005). Quality requirements for teacher educators, teaching and teacher education.

3- Lightbown, P (2006) Exploring relation between developmental and instructional sequences in H.G seliger M.H long (eds). classroom oriented Research in second language Acquisition. Neburg House.

